KRL-kompendium med pensumstoff og tekster

2006/2007

Pensumtekster fra Koranen…….…..…s. 1
- Kapittel/Sure 2
- Kapittel/Sure 1, Kapittel/Sure 19,16-36
- Kapittel/Sure 96,1-5, Kapittel/Sure 97, Kapittel/Sure 112

(**Fra Einar Bergs gjengivelse til norsk**
http://www.islam.no/newsite/content/default.asp?Action=Koranen&nTopPage=59)

Kommentar til sure 2 ……....s. 21
Fra: http://www.tf.uio.no/evu/TekstarkivKrismus/Korantekstar.htm#sure2
Oddbjørn Leirvik, Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo
Lesehjelp til korantekstar,til studieemnet "Islam og kristen-muslimsk dialog"

Muslimsk etikk, utdrag fra: Leer-Salvesen, P. m/flere:
Den Andre. Etikk og filosofi i skolen,
Kristiansand 2001, s 108-120 .....……..…..…s. 23

Diverse avsnitt om New Age fra: Winje,G.: *Fra bønn til magi*,
Kristiansand 1999, side 48-54 og 231-243…… ...…s. 27

Siqveland, E.: *Den Kristelige Menighet ("Smiths Venner")*,
Utdrag fra: Elling Siqveland: TRUSSAMFUNN PÅ STORD
Høgskulen Stord/Haugesund 2006 ……..……..….s. 41

Utdrag fra: Kjær-Hansen, K.: *Matteusevangeliet*,
Oslo 1995 s 6-7; 36-44, 60-61, 100, 103, 114-117, 126-127 og
utdrag fra: Bowker, J.: *Den fullstendige bibelhåndboken*,
Oslo 2001, s 288-289,306-307, 336-338, 376-377 …….s. 60

Koransurer- fra Einar Bergs gjengivelse til norsk
http://www.islam.no/newsite/content/default.asp?Action=Koranen&nTopPage=59

Sure 2 1 Alif Lam Mim

2 Dette er skriften, tvil har ingen plass. Den gir ledelse for de gudfryktige,

3 for dem som tror på det skjulte, forretter bønnen, og som gir av det som Vi har gitt dem,

4 for dem som tror på det som er åpenbart for deg, og som er åpenbart før din tid, og som er fullt forvisset om det hinsidige.

5 Disse er det som følger Herrens ledelse. Dem vil det gå godt!

6 De vantro, for dem er det likegyldig om du advarer dem eller ikke. De vil ikke tro.

7 Gud har forseglet deres hjerter og ører, og deres øyne er dekket. For dem er en svær straff i vente.

8 Det er slike som sier: «Vi tror på Gud og dommens dag,» men de er ikke troende.

9 De vil lure Gud og de troende, men de lurer ingen, unntatt seg selv. Men de fatter det ikke.

10 De har en sykdom i sine hjerter, og Gud har latt sykdommen øke på. For dem er en smertelig straff i vente, fordi de har løyet.

11 Og blir det sagt til dem: «Skap ikke ufred på jorden,» så sier de: «Vi setter bare tingene på rett plass.»

12 Sannelig, ufredsskapere er de. Men de fatter det ikke.

13 Og sier man til dem: «Tro nå, slik som godtfolk gjør,» så svarer de: «Skal vi tro som alminnelige tosker?» Sannelig, det er de selv som er tosker. Men dette forstår de ikke.

14 Når de så møter troende, sier de: «Vi tror,» men når de er alene med sine demoner, sier de til dem: «Vi står last og brast med dere. Vi bare drev ap.»

15 Men Gud skal lære dem å drive ap! Han vil la dem ture frem i deres oppsetsighet på deres blinde ferd.

16 De har kjøpt villfarelse for rettlednings pris. Men dette er en dårlig handel, og de er ikke på rett vei.

17 De kan sammenlignes med at noen tenner opp ild, men når den lyser opp, tar Gud deres lys bort og lar dem sitte i mørket uten å se.

18 Døve, stumme, blinde, finner de ingen vei tilbake.

19 Eller, det er som om det var i et skybrudd fra oven, med mørke, torden og lyn. De putter fingrene i ørene for tordenen, livende redde. Gud har makt over de vantro.

20 Lynglimtene nesten blender dem. Hver gang det lyser opp for dem, går de fremover, men når det blir mørkt rundt dem, står de stille. Hvis det var Guds vilje, kunne Han frata dem både hørsel og syn! Gud evner alt!

21 Dere mennesker, tjen Herren, Han som har skapt dere og dem som var før dere, så dere må bli gudfryktige –

22 Han som har gjort jorden til leie og himmelen til tak, Han som sender regn fra oven, hvorved Han frembringer frukter til næring for dere. Sett ingen ved Guds side, når dere vet bedre!

23 Om dere huser tvil om det Vi har åpenbart for Vår tjener, så bring en sure like godt, og kall frem de vitner dere har, som ikke er Gud, om dere snakker sant!

24 Men greier dere det ikke, og dere vil aldri greie det, så pass dere for Ilden, hvis brensel er mennesker og steiner, gjort klar for de vantro!

25 Men bebud for dem som tror og lever rettskaffent, at det venter dem haver, hvor bekker sildrer. Når frukt derfra blir gitt dem å spise, sier de: «Dette er jo som det vi før fikk å spise,» og det de får, ligner på det. Og det venter dem rene hustruer. Der skal de være og bli!

26 Gud forsmår ikke å bruke fra den minste mygg som lignelse. De troende forstår at deri ligger sannhet fra Herren. De vantro derimot sier: «Hva kan nå Gud mene med noe slikt?» Med dette villeder Han mange, og rettleder mange, men Han villeder bare de syndefulle,

27 slike som bryter forpliktelsene overfor Gud etter at de er inngått, som skjærer over det Gud har befalt skal høre sammen, og skaper ufred på jorden. Disse vil bli tapere.

28 Hvordan kan dere avvise å tro på Gud? Dere var uten liv, og Han gav dere liv. Så vil Han la dere dø, og så vil Han atter gi dere liv og la dere vende tilbake, til Ham.

29 Han har skapt for dere alt som på jorden er. Så begav Han seg til himmelen, og formet de syv himler. Han vet alle ting!

30 En gang sa Herren til englene: «Jeg vil sette en forvalter på jorden.» De svarte: «Vil Du innsette en som lager ufred og blodsutgytelse, mens vi, vi lovsynger Din pris og Din hellighet?» Gud sa: «Jeg vet hva dere ikke vet.»
31 Og Han lærte Adam alle tings navn – viste dem derpå for englene, og sa: «Si meg disses navn, om dere skal være ærlige.»

32 De svarte: «Priset være Du, vi vet ikke annet enn det Du har lært oss! Det er Du som er den Allvitende, den Vise.»

33 Så sa Han: «Nå Adam, si dem navnene.» Da han hadde sagt dem navnene, sa Han: «Har Jeg ikke sagt dere at Jeg kjenner det skjulte i himlene og på jord. Jeg vet alt dere legger for dagen eller skjuler.»

34 En gang sa Vi til englene: «Fall ned for Adam!» De gjorde det alle, unntatt Iblis (Satan). Han nektet og var hovmodig, og var en gudsfornekter.

35 Vi sa: «Adam, bo i haven, du og din hustru. Spis av den alt dere ønsker, hvor dere vil, men kom ikke nær dette tre, slik at dere blir urettferdige.»

36 Men Satan forårsaket at de gled ut og ble jaget bort fra der de var. Gud sa: «Kom dere ut (ned)! Noen av dere skal være andres fiende, og på jorden skal dere bo og finne utkomme for en tid.»

37 Så fikk Adam ord fra sin Herre, og Han vendte seg mot ham i nåde. Han er den Tilgivende, den Nåderike.

38 Gud sa: «Ut med dere alle herfra! Dog vil det komme ledelse til dere fra Meg. Og de som følger Min ledelse, over dem skal ingen frykt hvile, ei heller sorg.

39 Men de utakknemlige vantro som holder Vårt ord for løgn, de skal bli Ildens folk, og der skal de være og bli.»

40 Israels barn, kom i hu den nåde som Jeg har vist dere! Oppfyll deres pakt med Meg. Jeg oppfyller Min del overfor dere. Så frykt Meg.

41 Tro på det Jeg har åpenbart, som stadfester det som før er blitt dere til del. Vær ikke de første til å avvise det. Selg ikke Mitt ord for en billig pris! Meg skal dere frykte!

42 Kle ikke sannheten i løgn og skjul den ikke når dere vet bedre.

43 Forrett bønnen, gi det rituelle bidrag og bøy dere sammen med dem som bøyer seg.

44 Pålegger dere andre fromhet og glemmer dere selv? Og det mens dere leser skriften? Forstår dere da ikke?

45 Be om hjelp i tålmodighet og bønn. Dette er hardt, unntatt for de ydmyke,

46 for dem som regner med at de skal møte sin Herre, at de skal vende tilbake til Ham.

47 Israels barn, kom i hu den nåde som Jeg har vist dere, og at Jeg valgte dere fremfor all verden!

48 Frykt den dag når ingen kan tre i en annens sted, når ingen som taler en annens sak blir godtatt, når ingen løsepenger godtas, når ingen hjelp kan gis.

49 Kom i hu da Vi reddet dere fra Faraos folk, som påla dere store plager, som drepte deres sønner og lot deres kvinner leve. I dette lå en stor prøvelse fra Herren.

50 Og da Vi spaltet havet og reddet dere, mens Vi lot Faraos folk drukne for øynene på dere.

51 Og den gang da Vi gav Moses 40 dager. Da laget dere kalven mens han var borte, og gjorde det som urett var.

52 Men Vi tilgav dere etterpå, så dere måtte vise takknemlighet.

53 Og den gang da Vi gav Moses skriften og kriteriet, så dere måtte finne den rette vei.

54 Og da Moses talte til sitt folk: «Dere har stelt dere ille ved å lage denne kalven. Vend om til deres skaper, og drep de skyldige blant dere. Dette ville være det beste for dere overfor deres skaper, og Han vil vise dere nåde. Han er den Tilgivende, den Nåderike!»

55 Og den gang dere sa: «Hør Moses, vi kan ikke tro deg før vi ser Gud med våre egne øyne.» Men da ble dere rammet av lynet, mens dere stod der og stirret.

56 Derpå kalte Vi dere tilbake til livet, etter at dere var døde, så dere måtte vise takknemlighet.

57 Så lot Vi skyer overskygge dere, og sendte dere manna og vaktler: «Spis av det gode som Vi har skaffet dere!» For Oss rammet de ikke med sin urett. Det var dem selv det slo tilbake på.

58 Og den gang Vi sa: «Dra inn i denne landsbyen og forsyn dere hvor dere måtte ønske i rikelig monn. Gå inn gjennom porten, ydmykt bøyet, med ordene 'syndenes forsakelse'. Vi vil tilgi deres overtredelser, og gi dem som gjør vel, mer til.»

59 Men de urettferdige byttet og forvred disse ord til noe annet enn det som var foresagt dem. Så sendte Vi over de urettferdige en straffedom fra himmelen for deres ugudelighet.

60 Og den gang da Moses bad om vann til sitt folk, og Vi sa: «Slå med din stav på fjellet.» Og 12 kilder brøt frem fra det. Alle kjente nå sin drikkeplass. «Spis og drikk av Guds gaver og synd ikke ved å stifte ufred på jorden.»

61 Og da dere sa: «Hør Moses, vi holder ikke ut med bare én sort mat! Be til din Herre for oss, at Han frembringer til oss det jorden lar vokse av grønnsaker, agurker, korn, linser og løk.» Moses svarte: «Vil dere bytte det verdifulle mot det mindreverdige? Dra ned til Egypt! Der kan dere få det dere spør etter!» Og de ble slått med elendighet og usselhet og pådrog seg Guds vrede. Dette fordi de viste vantro og utakknemlighet overfor Herrens tegn, og i urett drepte profetene. Dette fordi de var ulydige og gikk over grensen.

62 Men de troende, og jøder, kristne og sabeere, alle som tror på Gud og på dommens dag, og som gjør det som er rett, de har lønn i vente hos sin Herre. Over dem skal ingen frykt hvile, ei heller sorg.

63 Da Vi sluttet pakten med dere, mens Vi hevet fjellet over dere: «Hold godt fast ved det Vi har gitt dere, og husk dets innhold, – at dere må bli gudfryktige.»

64 Men etterpå vendte dere dere bort, og hadde det ikke vært for Guds velvilje og Hans nåde, ville dere vært fortapt.

65 Dere vet hvordan det gikk med dem som overtrådte sabbatsbudet? Vi sa til dem: «Bli til frastøtende aper!»

66 Dette gjorde Vi som et avskrekkende eksempel for både samtid og ettertid, og for de gudfryktige til oppbyggelse.

67 Og den gang Moses sa til sitt folk: «Gud befaler dere å ofre en ku,» og de svarte: «Spøker du med oss?» Men Moses sa: «Jeg tar Gud til hjelp at jeg ikke er uvitende.»

68 Og de svarte: «Påkall din Herre så Han klargjør hvordan den skal være.» Og Moses sa: «Gud sier at det skal være en ku, ikke gammel, ikke ung, men midt imellom. Gjør nå det dere er blitt befalt!»

69 Men de sa: «Påkall din Herre så Han klargjør dens farge for oss.» Og Moses svarte: «Gud sier at den skal være en pen, gyllengul ku, som gleder dem som ser den.»

70 Men de fortsatte: «Påkall din Herre, så Han klargjør hvordan den skal være. Kuer fortoner seg like for oss, men hvis Gud vil, kan vi nok komme på rett vei.»

71 Moses sa: «Gud sier at det skal være en ku som ikke er skjemt av pløying eller vanning, lytefri og frisk.» Så sa de: «Nå kom du med sannheten.» Så slaktet de kua, men det var ikke mer enn så vidt de kom seg til det.

72 Og den gang da dere hadde drept et menneske og kom i disputt om dette! Gud brakte lys over det dere holdt skjult.

73 Vi sa: «Slå til ham (den døde) med en del av den (kua)!» Slik oppvekker Gud de døde til liv, og viser dere Sine jærtegn, så dere må få forståelse.

74 Men så ble deres hjerter forherdet etter dette og ble som stein, eller enda hardere. For blant steiner kan bekker flyte, vann kommer ut av sprekker, og det er steiner som styrter ned, av respekt for Gud. Gud overser ikke hva dere gjør.

75 Kan dere håpe på at disse vil tro dere, når en del av dem allerede har hørt Guds ord, og så forvrir det etter at de har oppfattet det, enda de vet bedre?

76 Når de møter de troende, sier de: «Vi tror.» Men når de er alene med hverandre, sier de: «Har noen fortalt dem hva Gud har åpenbart for oss, slik at de kan argumentere med det mot oss overfor Herren? Forstår dere da ikke?»

77 Er de ikke klar over at Gud vet om det de hemmeligholder og det de kunngjør?

78 Blant dem finnes vanlige folk, som ikke kjenner skriften, men bare sine egne håp og formodninger.

79 Så ve dem som skriver skriften med egne hender og sier: «Dette er fra Gud,» for å selge det for en billig penge. Ve dem for det deres hender har skrevet! Ve dem for det de har pådratt seg!

80 De sier: «Ilden rører ikke oss mer enn noen få dager.» Si: «Har dere noen avtale med Gud? I så fall, Gud bryter aldri sitt løfte. Eller sier dere noe om Gud som dere ikke har kunnskap om?»

81 Nei, sannelig, de som begår misgjerninger og domineres av synd, disse er Ildens folk, og der skal de være og bli.

82 Men de som tror, og lever rettskaffent, disse er paradisets folk, og der skal de være og bli.

83 Den gang Vi sluttet pakt med Israels barn: «Dere skal ikke tilbe noe annet enn Gud! Vis godhet mot foreldre og nærstående, mot faderløse og fattige. Tal vennlig til din neste, forrett bønnen, og gi det rituelle bidrag.» Så falt dere fra, unntatt noen få av dere, og vendte dere bort.

84 En gang sluttet Vi pakt med dere: «Dere skal ikke utgyte deres eget blod, og ikke jage deres egne ut fra deres bosteder.» Dette godtok dere, og dere var selv vitner.

85 Dog er dere slik at dere dreper deres egne, og driver bort en gruppe av deres egne fra deres bosteder, idet dere setter hverandre opp mot dem i synd og fiendskap. Og hvis de kommer til dere som fanger, ordner dere løskjøping. Men utjagingen var ulovlig. Er det slik at dere tror på en del av skriften og forkaster en annen? Det blir ingen annen belønning for dem som opptrer slik, enn skam under livet på jorden, og på oppstandelsens dag blir de sendt til den strengeste straff. Gud overser ikke hva dere gjør.

86 Disse er det som har kjøpt jordelivet på bekostning av det hinsidige. Det blir ingen lettelse i straffen for dem. De kan ikke hjelpes.

87 Vi gav i sin tid Moses skriften, og Vi sendte sendebud etter ham. Jesus, Marias sønn, gav Vi klare bevis, og Vi støttet ham med Den Hellige Ånd. Er det ikke slik at hver gang et sendebud kommer til dere med noe dere ikke liker, så opptrer dere hovmodig, beskylder noen av dem for løgn og dreper andre?

88 De svarer: «Våre hjerter er uomskårne.» Sannelig, Gud forbanner dem for deres vantro. Hvor lite de tror!

89 Da det så kom en bok fra Gud til dem, som stadfestet det de allerede har – og før hadde de bedt om fremgang overfor de vantro; når det nå fra dette hold kom til dem noe de kjenner, så ville de ikke tro på det. Guds forbannelse hviler over de vantro!

90 Hvilken ussel pris de har solgt seg for! Å fornekte Guds åpenbaring i uvilje og nag over at Gud sender Sin nåde over hvem Han vil av Sine tjenere. De har pådratt seg vrede på vrede. De vantro venter en ydmykende straff.

91 Og når man sier til dem: «Tro på det Gud har åpenbart,» så svarer de: «Vi tror på det som er åpenbart for oss.» De fornekter det som er kommet senere, selv om det er sannheten, som stadfester

det de allerede har. Si: «Hvorfor drepte dere i tidligere tider Guds profeter hvis det er så at dere er troende?»

92 Moses kom til dere med klar beskjed. Så laget dere gullkalven i hans fravær, og dere begikk urett.

93 Den gang Vi sluttet pakten med dere, og hevet fjellet over dere: «Hold godt fast ved det Vi har gitt dere, og hør.» De sa: «Vi hører, men trosser.» For gullkalven var gitt plass i deres hjerter på grunn av deres vantro. Si: «Ondt er det deres tro krever av dere, om dere er troende.»

94 Si: «Hvis det forholder seg slik at paradiset etter Guds bestemmelse er forbeholdt bare dere fremfor andre mennesker, så ønsk dere da døden, om dere snakker sant!»

95 Men dette vil de aldri ønske på grunn av sine gjerninger. Gud kjenner de urettferdige.

96 Og du vil finne at de er ivrigst av alle til å klynge seg til livet, langt mer enn hedningene. Enhver ønsker at han må få leve i tusen år. Men om så var, holder det ham ikke unna straffen. For Gud ser hva de gjør.

97 Si: «Om noen er Gabriels fiende – og det var han som brakte Koranen til ditt hjerte med Guds bifall for å stadfeste det som forelå før den, og som ledelse og gledesbudskap for de troende –

98 om noen er fiende for Gud og Hans engler, for Hans sendebud, for Gabriel og Mikael, så er Gud de vantros fiende.»

99 Vi har åpenbart for deg klare ord, bare de syndefulle fornekter dem.

100 Skal det være slik at hver gang de slutter en avtale, er det en del av dem som bryter den? Sannelig, de fleste av dem tror ikke.

101 Og når et sendebud fra Gud er kommet til dem som stadfester det de har fra før, så slenger en del av dem som har fått skriften, den nye Guds bok bak ryggen, som om de ingenting visste.

102 De følger det demonene lærte i Salomos tid. Men Salomo mistet ikke sin tro, men demonene, de var vantro. De lærte folk trolldom og det de to falne engler i Babylon, Harut og Marut, hadde fått. Men disse to underviste ingen uten å si: «Vi er bare en prøvelse! Så bli ikke vantro.» Fra disse to lærte de hvordan man kan så splid mellom mann og hustru. Men de skadet ingen ved dette, uten Guds samtykke. De lærte bare det som skadet dem, og var uten nytte. Og de som ervervet noe av dette, visste godt at de får ingen andel i livet etter dette. De har solgt seg for en ussel motytelse. Om de bare visste!

103 Om de hadde trodd og vist gudsfrykt, ville Guds belønning vært bedre. Om de bare visste!

104 Dere som tror, bruk ikke uttrykket «pass på oss», men si «se hen til oss», og legg dere dette på minnet. De vantro venter en smertelig straff.

105 Ikke ønsker de vantro, verken blant skriftfolket eller blant hedningene, at noe godt skal bli sendt ned til dere fra Herren. Men Gud utmerker med Sin nåde hvem Han vil. Gud har godhet i overflod.

106 Hvis Vi annullerer et skriftord, eller lar det gå i glemmeboken, sender Vi et bedre eller et tilsvarende. Vet du ikke at Gud har makt over alle ting?

107 Vet du ikke at Gud alene har herredømmet over himlene og jorden? Utenom Gud har dere ingen beskytter eller hjelper.

108 Vil dere vel forhøre deres sendebud, slik som Moses i sin tid ble forhørt? Den som bytter tro mot vantro, er sannelig kommet bort fra den strake vei.

109 Mange blant skriftfolket ønsker igjen å gjøre dere til vantro etter at dere er kommet til troen, av nag i sitt indre når nå sannheten er blitt klar for dem. Men overse og tilgi inntil Gud gir Sin avgjørelse til kjenne. Gud makter alle ting.

110 Forrett bønnen og gi det rituelle bidrag. Alt godt dere sender i forveien for dere selv, vil dere finne igjen i Guds varetekt. Gud ser hva dere gjør.

111 De sier: «Ingen kommer til paradiset unntatt jøder og kristne.» Dette er hva de ønsker. Si: «Legg frem bevisene deres, om dere snakker sant!»

112 Sannelig, den som gir seg inn under Guds vilje og handler vel, han får sin lønn hos sin Herre. Ingen frykt skal hvile over dem, ei heller sorg.

113 Jødene sier: «De kristne har intet å bygge på,» og de kristne sier: «Jødene har intet å bygge på.» Men de leser skriften! De uvitende sier det samme! Men Gud skal på oppstandelsens dag treffe avgjørelse mellom dem, vedrørende det de er uenige om.

114 Hvem gjør større urett enn de som stenger veien til Guds tempel, så at Guds navn ikke skal påkalles der, og som vil ødelegge dem? Slike mennesker skulle ikke tre inn der uten frykt. For dem venter skam i jordelivet, og stor straff i det neste!

115 Øst og vest tilhører Gud. Hvor dere enn vender dere – der er Guds åsyn. Gud omfatter alt, og vet alt.

116 De sier: «Gud har lagt seg til barn.» Ære være Ham! Nei, alt som er i himlene og på jord tilhører Ham, alt er Ham underdanig.

117 Han er himlenes og jordens skaper. Når Han har besluttet en ting, sier Han bare «Bli», og så blir det.

118 De som intet vet, sier: «Hvorfor taler ikke Gud til oss? Hvorfor kommer ikke et tegn til oss?» Slik snakket også tidligere generasjoner. Menneskehjertene er like. Men Vi har klargjort ordet for folk som har visshet.

119 Vi har utsendt deg med sannheten, som gledesbringer og advarer. Du skal ikke avkreves regnskap for Ildens folk.

120 Jøder og kristne vil aldri bli fornøyd med deg før du følger deres lære. Si: «Guds ledelse er ledelsen.» Om du følger deres meninger etter all den viten du har fått, da vil du ikke ha noen venn eller hjelper overfor Gud.
121 De som Vi har gitt skriften, og som leser den som den skal leses, disse tror på den. Men de som ikke tror på den, de er taperne.

122 Israels barn, kom i hu den nåde som Jeg viste dere, og at Jeg utvalgte dere fremfor all verden.

123 Frykt den dag når ingen kan tre i en annens sted, når ingen løsepenger godtas, og ingen godtas for å tale en annens sak, når ingen hjelp kan gis dem.

124 En gang satte Gud Abraham på prøve med visse ord, og han oppfylte dem. Gud sa: «Jeg vil innsette deg som leder for folket,» og han svarte: «Og hva med mitt avkom?» Gud sa: «Min avtale gjelder ikke de urettferdige.»

125 En gang gjorde Vi Huset Ka'aba til besøksmål og fredlyst sted: «Ta Abrahams sted til et bønnested!» Og Vi gjorde avtale med Abraham og Ismael: «Rens Mitt hus for dem som skal vandre rundt det, som søker det i andakt, og som faller ned i bønn.»

126 En gang sa Abraham: «Herre, gjør dette til en fredlyst by, og la dens innbyggere få frukt til utkomme, de som tror på Gud og på dommens dag.» Han sa: «Også til den vantro vil Jeg gi Mine gaver for en kort tid, men så vil Jeg kaste ham i Ildens straff – et sørgelig endelikt.»

127 Da Abraham og Ismael reiste Husets fundament: «Vår Herre, ta imot dette av oss. Du er den Hørende, den Allvitende.

128 Herre, gjør oss til Dine hengivne tjenere og våre etterkommere til et folk av hengivne tjenere. Vis oss vårt tilbedelsesritual, og vend Deg i nåde mot oss. Du er den Tilgivende, den Nåderike.

129 Vår Herre – la stå frem blant dem et sendebud av deres egne, som kan opplese for dem Ditt ord, lære dem skriften og visdommen, og rense dem. Du er den Mektige, den Vise.»

130 Hvem tar vel avstand fra Abrahams lære, unntatt den som har svak forstand? Vi har utvalgt ham i denne verden, og i det hinsidige vil han være blant de rettferdige.

131 Da hans Herre sa til ham: «Hengi deg til Meg,» svarte han: «Jeg hengir meg til all verdens Herre.»

132 Og Abraham påla sine sønner dette og Jakob likeså: «Mine sønner, Gud har valgt religionen for dere, så gå ikke i døden annet enn i tjenende hengivelse.»

133 Var vel dere vitner da Jakob lå for døden, og han sa til sine sønner: «Hvem vil dere tilbe når jeg er borte?» Og de svarte: «Vi vil tilbe din Gud og dine fedres Gud, Abrahams, Ismaels og Isaks Gud, den ene Gud – Ham vil vi hengi oss og tjene.»

134 Dette er et folk som er gått bort, de får etter sin fortjeneste, og dere får etter deres fortjeneste. For dere vil det ikke bli spørsmål om de henfarnes gjerninger.

135 De sier: «Bli jøder eller kristne, så dere kan finne rett vei!» Si: «Nei, heller Abrahams, Gud-søkerens religion. Han var ingen avgudsdyrker!»

136 Si: «Vi tror på Gud, på det som er åpenbart for oss, og for Abraham og Ismael, Isak, Jakob og stammene, på det som ble gitt Moses og Jesus og profetene fra deres Herre. Vi gjør ingen forskjell på noen av dem, og vi har hengitt oss til Ham i tjeneste.»

137 Og hvis de tror på det samme som dere tror på, så er de på rett vei. Men hvis de vender seg bort, så skaper de splid. Gud er tilstrekkelig for deg mot dem. Han er den Hørende, den Allvitende.

138 Guds tiltrekningskraft! Hvem har en vakrere tiltrekningskraft enn Gud? Vi vil være hans tjenere!

139 Si: «Vil dere strides med oss om Gud? Han som er vår Herre, og deres Herre? Vi har våre gjerninger, og dere deres. Vi er Ham oppriktig hengivne!»

140 Kanskje vil dere si: «Abraham, Ismael, Isak, Jakob og stammene var enten jøder eller kristne.» Si: «Kjenner dere bedre til dette enn Gud? Hvem er mer urettferdig enn den som skjuler et vitnesbyrd han har fått fra Gud?» Sannelig, Gud overser ikke hva dere gjør!

141 Dette er et folk som er gått bort. De får etter sin fortjeneste, og dere får etter deres fortjeneste. For dere vil det ikke bli spørsmål om de henfarnes gjerninger.

142 Uforstandige folk vil si: «Hva har fått dem til å gå fra den bønneretning de hadde?» Si: «Gud tilhører øst og vest, Han leder hvem Han vil på rett vei.»

143 Således har Vi gjort dere til et folk av formidlere så dere kan bære vitnesbyrd til menneskene, idet Sendebudet bærer vitnesbyrd til dere. Vi anviste den bønneretning du har, bare for å kjenne dem som følger Sendebudet, fra dem som vender seg tvert om. Dette var en alvorlig ting, unntatt for dem som var under Guds ledelse. Men Gud er ikke den som lar deres tro gå tapt. Gud er velvillig og nåderik mot menneskene.

144 Vi ser at du vender ansiktet søkende på himmelen. Vi vil vende deg mot en bønneretning du vil bli tilfreds med. Vend ditt ansikt mot den hellige moské! Hvor dere enn er, så vend deres ansikter mot den. De som har mottatt skriften, vil visselig vite at det er sannheten fra deres Herre. Gud overser ikke hva de gjør.

145 Men selv om du brakte allslags jærtegn til dem som har mottatt skriften, så ville de ikke følge din bønneretning. Du følger ikke deres bønneretning, og noen av dem følger ikke andres bønneretning. Skulle du følge deres meninger etter at du har fått kunnskap, da ville du begå urett.

146 De som Vi har gitt skriften, kjenner den som de kjenner sine barn, men en del av dem skjuler sannheten mot bedre vitende.

147 Sannheten kommer fra Herren, så vær ikke du av dem som tviler.

148 Enhver har sin retning som han følger, men konkurrerer i å gjøre det gode. Hvor dere enn ferdes, så vil Gud samle dere. Gud makter alle ting.

149 Hvor du enn kommer fra, så vend ditt ansikt mot den hellige moské! Dette er sannheten fra Herren. Gud overser ikke hva dere gjør.

150 Hvor du enn kommer fra, så vend ditt ansikt mot den hellige moské, og hvor dere enn er, så vend deres ansikter mot den, så ikke folk har noe å kritisere, unntatt de urettferdige. Frykt ikke dem, men frykt Meg, så Jeg kan fullbyrde Min nåde mot dere, så dere må finne den rette vei.
151 Således har Vi sendt dere et sendebud fra deres midte, for å opplese Vårt ord for dere, rense dere, og lære dere skriften og visdommen, lære dere det dere ikke visste.

152 Så kom Meg i hu, og Jeg vil komme dere i hu. Vis Meg takknemlighet, og vær ikke vantro.

153 Dere som tror, søk hjelp i tålmod og bønn. Gud står de tålmodige bi.

154 Dere skal ikke si om dem som har mistet livet for Guds sak at de er døde! Nei, de lever, men dette kan dere ikke fatte.

155 Vi kan saktens stille dere på prøve med frykt og hunger, med tap av liv, eiendom og avlinger. Men bring de tålmodige det gledelige budskap,

156 dem som som når ulykken rammer dem, sier: «Vi tilhører Gud, og til Ham skal vi vende tilbake.»

157 Over dem hviler Guds velsignelse og nåde. Disse er på den rette vei.

158 Stedene Safa og Marwa (i Mekka) er Guds landemerker. Og for den som utfører det store eller det lille pilegrimsritual, er det intet i veien for at han også gjør en rundgang rundt begge. Om noen frivillig gjør en god gjerning, så er Gud anerkjennende, allvitende.

159 De som skjuler det Vi har åpenbart av klar beskjed og ledelse etter at vi har gjort det klart for folk i skriften, over dem hviler Guds og menneskers forbannelse,

160 med mindre de angrer og forbedrer seg og viser det. Dem vil Jeg vende Meg mot. Jeg den Tilgivende, den Nåderike.

161 Men over dem som viser vantro og dør i sin vantro, over dem hviler Guds, englers og menneskers forbannelse.

162 Under denne skal de forbli. Det blir ingen lettelse for dem i straffen, og de gis ingen appell.

163 Deres Gud er én Gud, det er ingen gud unntatt Ham, den Barmhjertige, den Nåderike.

164 I himlenes og jordens skapelse, i vekslingen av natt og dag, i skipet som seiler på havet med det som er til menneskers nytte, i vannet som Gud sender ned fra oven, hvorved Han gir liv til jorden etter dens dvale og lar den vrimle av allslags dyr, i vindens veksling og de drivende skyers tjeneste mellom himmel og jord – i alt dette er jærtegn for mennesker som forstår.

165 Allikevel er det mennesker som setter likestilte ved Guds side, og som elsker dem slik man elsker Gud. Men de som tror, elsker Gud enda mer. Måtte illgjerningsmennene innse, når de står overfor straffen, at all makt tilhører Gud og at Gud er streng med straffen.

166 Når lederne sier seg løst fra sitt følge, og de får se straffen, og alle deres bånd brytes

167 og følget sier: «Kunne vi bare vende tilbake og si oss løst fra dem slik de sier seg løst fra oss!» Så vil Gud vise dem deres gjerninger. Triste saker for dem. Og aldri kommer de ut fra Ilden.

168 Hør, dere mennesker, spis av det jorden frembyr og som er tillatt og godt. Følg ikke i Satans fotspor! Han er deres erklærte fiende.

169 Han oppfordrer dere til ondskap og skamløshet, til å si om Gud ting dere ikke vet.

170 Sier man til dem: «Følg det som Gud har åpenbart,» så svarer de: «Nei, vi holder oss til våre fedres tradisjoner.» Og dette selv om deres fedre intet forstod og ikke var på rett vei?

171 De vantro er som skapninger som når de tilropes, bare registrerer lyden uten å forstå, døve, stumme, blinde.

172 Dere som tror, spis av goder som vi har gitt dere til livets opphold, og vis takknemlighet mot Gud, så sant det er Ham dere tilber.

173 Han har bare forbudt dere det selvdøde, blod og svinekjøtt, og det som en annen enn Gud er påkalt over. Men om noen gjør det, drevet av nød, ikke begjær, og ikke går over grensen, han rammes ikke av skyld. Gud er tilgivende, nåderik.

174 De som skjuler noe av skriften som Gud har åpenbart for dem, og tuskhandler med den for en billig penge, de skal få fylle sin buk med ild, og Gud vil ikke tale til dem på oppstandelsens dag, ei heller rense dem. Det venter dem en smertelig straff.

175 Disse har byttet til seg villfarelse for ledelse, og straff for tilgivelse. Hvor meget de må tåle i Ilden!

176 Dette fordi Gud har åpenbart skriften med sannheten, og de som strides om skriften, er gått langt i å skape splid.

177 Fromheten består ikke i at dere vender ansiktene i bønn mot øst eller vest. Sann fromhet er: Å tro på Gud og på dommens dag, på englene, skriften og profetene, og gi bort av det man har, om det enn er kjært, til slektninger, faderløse og fattige, veifarende og tiggere, og til frikjøping av slaver, å forrette bønnen, å utrede det rituelle bidrag, å overholde inngåtte avtaler, å være tålmodig i ulykke og nød og i trengselens tid. Disse gjør troen sann. Disse er de sanne gudfryktige.

178 Dere som tror, det er foreskrevet dere gjengjeldelse for drap, fri for fri, slave for slave, kvinne for kvinne. Men om noen ettergis noe av sin bror, så skal det følges opp på sømmelig vis, og betaling skje på tilbørlig måte. Dette er en lettelse og en nåde fra Herren. Men den som etter dette går over grensen, ham venter en pinefull straff.

179 I gjengjeldelsen er det liv for dere, dere som forstår, så dere må bli gudfryktige.

180 Det er foreskrevet dere at når en av dere ligger for døden og etterlater seg verdier, å bestemme testamentarisk til fordel for foreldre og nære slektninger på tilbørlig måte. Dette er en plikt for de gudfryktige.
181 Hvis noen forandrer det etter at han har hørt det, så hviler synd på dem som forandrer det. Gud hører, vet.

182 Men om noen frykter partiskhet eller synd hos testator og ordner saken mellom dem, så hviler ingen skyld på ham. Gud er tilgivende og nåderik.

183 Dere som tror, det er foreskrevet dere å faste, slik det var foreskrevet dem som levde før dere, så dere må bli gudfryktige,

184 noen bestemte dager. Hvis noen er syke eller på reise, så et antall andre dager. De som er i stand til å faste, kan frikjøpe seg ved å bespise en fattig. Men om noen frivillig gjør en slik god gjerning, er det bedre for ham. Dog, at dere faster, er det beste for dere, om dere bare visste.

185 I måneden ramadan, hvori Koranen ble åpenbart som ledelse for menneskene, som ledelsens klare ord, og som kriterium for vrangt og rett – de av dere som er til stede i den måneden, skal faste i den. Om noen er syke eller på reise, skal han faste et antall andre dager. Gud vil gjøre det lett for dere, ikke vanskelig, og slik at dere kan fullføre dagtallet, så dere må prise Gud fordi Han leder dere og vise takknemlighet.

186 Når Mine tjenere spør etter Meg, se, Jeg er nær. Jeg svarer den bedendes bønn når han ber til Meg. Måtte de så høre på Meg, og tro på Meg, så de må finne den rette vei.

187 Det er tillatt for dere å ha omgang med deres hustruer om natten under fasten. De er en kledning for dere, og dere for dem. Gud vet at dere har skapt misforståelser hos dere selv, og Han har vendt seg i nåde mot dere og har unnskyldt. Så nå kan dere være sammen med dem, og søke det som er Guds ordning for dere. Spis og drikk til en hvit tråd kan skilles fra en svart i daggryet. Så skal dere fullføre fasten til kvelden, og ha ikke omgang med kvinner, idet dere skal samles i moskeene. Dette er de grenser Gud har satt, så kom dem ikke for nær. Således klargjør Gud sitt ord for menneskene, så de må bli gudfryktige.

188 Bruk ikke det dere har til intet eller tilby det til dommere som bestikkelse, for å tilvende dere en del av folks eiendom ved synd, når dere vet bedre.

189 De spør deg om nymånene, si: De er tidsbestemmelser for menneskene, og for valfarten. Det er ikke fromhet, men overtro å gå inn i huset fra baksiden. Fromhet finnes hos den som frykter Gud. Så gå inn i huset gjennom døren og frykt Gud, så det må gå dere godt.

190 Kjemp for Guds sak mot dem som bekjemper dere, men gjør dere ikke skyldige i aggresjon. Gud liker ikke de aggressive.

191 Drep dem hvor dere påtreffer dem, og driv dem ut fra det sted (Mekka) som de har drevet dere ut fra. For prøvelser for troen og forfølgelse er verre enn drap. Men bekjemp dem ikke ved den hellige moské før de angriper dere der. Men hvis de angriper, så drep dem. Det er de vantros lønn.

192 Men hvis de gir seg, så er Gud tilgivende og nåderik.

193 Bekjemp dem til det ikke lenger finnes prøvelser for troen, og forfølgelse, og religionen tilhører Gud. Hvis de gir seg, skal det ikke være fiendskap mer, unntatt overfor dem som gjør urett.

194 Den fredlyste måned mot den fredlyste måned. Det fredlyste krever gjengjeldelse. Så hvis noen angriper dere, så angrip ham på tilsvarende måte. Frykt Gud, og vit at Gud står de gudfryktige bi.

195 Gi av det dere har for Guds sak. Styrt dere ikke i undergangen med egne hender, men gjør det gode. Gud holder av dem som gjør godt.

196 Fullfør pilegrimsreisen og besøket for Gud. Hvis dere er forhindret, så bring et offer som dere kan overkomme. Rak ikke hodet før offerdyrene har nådd frem til sitt offersted. Hvis noen av dere er syk eller det feiler ham noe i hodet, så kan han løse seg ved faste, en gave eller et offer. Når dere er trygge, og noen vil ta med besøket før pilegrimsritualet, så la hans offer være slikt som kan overkommes. Den som intet har, la ham faste tre dager under pilegrimsreisen og syv dager når dere kommer hjem. Dette er ti dager i alt. Dette gjelder ham hvis familie ikke bor ved den hellige moské. Frykt Gud og vit at Gud er streng når det gjelder straff.

197 Pilegrimsreisen skal foregå i bestemte måneder. Den som i disse beslutter å foreta pilegrimsreisen, må avstå fra omgang med kvinner, ugudelig adferd og krangel. Hva dere gjør av godt, kjenner Gud til. Sørg for reiseutrustning. Den beste utrustning er gudsfrykt. Frykt Meg, dere som har hjertets forstand.

198 Det er ingen synd om dere under pilegrimsreisen søker Herrens gaver ved handel. Når dere strømmer videre fra Arafat, så påkall Gud ved det hellige veimerket. Påkall Ham så som Han ledet dere, skjønt dere tidligere fór vill.

199 Strøm videre fra det sted folk strømmer fra, og be om Guds tilgivelse. Gud er tilgivende, nåderik.

200 Og når dere har fullført seremoniene, så kom Gud i hu, som dere kom deres fedre i hu, eller med større inderlighet. Det er noen som sier: «Herre, gi oss dine gaver i denne verden.» Men han får ingen andel i den hinsidige.

201 Det er andre som sier: «Vår Herre, gi oss gode gaver i denne verden og godt i det hinsidige, og bevar oss for Ildens straff.»

202 Disse vil få sitt av det de har fortjent. Og Gud er rask i avregningen.

203 Påkall Gud i et visst antall dager. Hvis noen må bryte opp etter to dager, så pådrar han seg ingen skyld, og heller ikke den som trekker ut tiden, såfremt han frykter Gud. Frykt Gud og vit at hos Ham vil dere bli samlet.

204 Det finnes noen som taler om livet på jorden på en måte som behager deg, og han tar Gud til vitne på det som bor i hans hjerte. Allikevel er han den argeste kverulant.

205 Så snart han har vendt ryggen til, iler han omkring for å stifte ufred og ødelegge avlinger og fruktbarhet. Gud liker ikke ufred og fordervelse.

206 Og sier man til ham: «Frykt Gud,» så driver hovmodet ham synden i vold. Helvete er til pass for ham. Et dårlig hvilested!

207 Men det finnes også noen som gir sitt liv for å vinne Guds velbehag. Og Gud viser godhet mot Sine tjenere.

208 Dere som tror, søk hen til fred og harmoni alle sammen. Følg ikke i Satans fotspor. Han er deres erklærte fiende.

209 Og om dere skulle snuble etter at den klare beskjed er kommet til dere, så vit at Gud er mektig, vis.

210 Venter de intet mindre enn at Gud skal komme til dem under skyene, og englene også, og at saken dermed avgjøres? Til Gud bringes alle ting tilbake.
211 Spør Israels barn hvor mange klare jærtegn Vi har gitt dem! Men om noen bytter bort Guds nåde etter at den er gitt ham – se, Gud er streng i straff.

212 Jordelivet synes herlig for den vantro, og de gjør narr av troende. Men de som frykter Gud, er ovenpå på oppstandelsens dag. Gud gir sine gaver til hvem Han vil, uten å holde regnskap.

213 Menneskene var en gang ett folk. Så sendte Gud profetene med gledesbudskap og advarsler, og Han sendte med dem skriften med sannheten, for å avgjøre det folk var uenige om. Men de som hadde mottatt denne, ble uenige om den etter at den klare beskjed var blitt dem til del, av gjensidig nag. Men Gud ledet de troende til sannheten, som de var uenige om, ved Sin velvilje. Gud leder hvem Han vil på rett vei.

214 Mener dere at dere kan gå inn i paradiset før det har overgått dere det samme som vederfartes dem som gikk bort før dere? Trengsel og nød rammet dem, og de rystedes så at Sendebudet og de som trodde med ham, ropte: «Når kommer Guds hjelp?» Sannelig, Guds hjelp er nær.

215 De spør deg om hva de skal gi bort, si: «Hva dere gir bort av verdier skal gå til foreldre og nærskyldte, til faderløse, fattige og veifarende. Hva godt dere gjør, Gud vet om det.»

216 Det er foreskrevet dere å kjempe, selv om dere føler motvilje. Det kan være at dere føler motvilje mot noe som tjener dere til beste. Det kan være at dere liker noe som er til skade for dere. Gud vet, men dere vet det ikke.

217 De vil spørre deg om kamp i den hellige måned, si: «Å kjempe i den er stor synd, men å legge hindringer i Guds vei og fornekte Ham og den hellige moské og drive dens folk bort derfra, er større synd i Guds øyne. Prøvelser for troen og forfølgelse er verre enn drap. De vil fortsette å bekjempe dere til de får vendt dere bort fra deres religion, om de kan. Men de som faller fra og dør som vantro, deres innsats er verdiløs i denne verden og den hinsidige. De er Ildens folk, og der skal de være og bli.

218 Men de som tror, og de som drog ut og kjempet for Guds sak, de kan håpe på Guds nåde. Gud er tilgivende, nåderik.

219 De vil spørre deg om alkohol og lykkespill, si: «I begge ligger stor synd, men også noe godt for menneskene. Men synden i dem er større enn nytten i dem.» De vil spørre deg hva de skal gi bort, si: «Det dere kan avse.» Således klargjør Gud ordet for dere, så dere må komme til ettertanke,

220 over jordelivet og det hinsidige. De spør deg om de faderløse, si: «Å ordne sakene for dem er bra, og hvis dere har noe med dem å gjøre, så er de deres brødre.» Gud kjenner den som ødelegger fra den som bygger opp. Om Gud ville, kunne Han gjøre det hardt for dere. Gud er mektig, vis.

221 Gift dere ikke med hedningekvinner før de har antatt troen. En troende slavepike er bedre enn en avgudsdyrkende kvinne, selv om hun tiltaler dere. Gift ikke bort deres kvinner til hedninger før de har antatt troen. En troende slave er bedre enn en avgudsdyrkende mann, selv om han tiltaler dere. Disse innbyr til Ilden. Gud innbyr til paradiset, og tilgivelse ved Sin velvilje. Han klargjør Sitt ord for folk, så de må komme til ettertanke.

222 De spør deg om menstruasjonen, si: «Den er en ulempe, så hold dere borte fra kvinner under menstruasjonen og søk ikke hen til dem før de er rene. Men når de er rene, så gå til dem slik Gud har anordnet det. Gud elsker de botferdige og dem som holder seg rene!»

223 Deres kvinner er en åker for dere, så gå til deres åker slik dere ønsker, alt på beste måte. Frykt Gud og vit at dere skal møte Ham. Bring det glade budskap til de troende.

224 Gjør ikke Gud til gjenstand for deres eder når det gjelder å være fromme og gudfryktige og skape forståelse mellom folk. Gud hører, og vet.

225 Gud tar dere ikke fatt for uoverlagte ord i deres eder. Men Han tar dere fatt for det deres hjerter fortjener. Gud er tilgivende, mild.

226 Den som forsverger sine hustruer, har en ventetid på fire måneder. Hvis de angrer seg, er Gud tilgivende, nåderik.

227 Hvis de beslutter skilsmisse, så er Gud den som hører, vet.

228 Fraskilte kvinner skal avvente tre perioder. Det er ikke tillatt for dem å skjule det Gud har skapt i deres skjød, om de tror på Gud og på dommens dag. Deres menn har full rett til å ta dem tilbake i denne tiden om de ønsker forsoning. Kvinnene har tilsvarende krav og plikter innenfor anerkjente grenser. Dog har mennene et fortrinn fremfor dem. Gud er mektig, vis.

229 Skilsmisse kan foretas to ganger gjenkallelig. Deretter må man beholde hustruen på skikkelig vis, eller sende henne endelig fra seg på sømmelig måte. Det er ikke tillatt for dere å ta tilbake noe av det dere har gitt dem, med mindre partene frykter at de grenser Gud har satt, overtres. Hvis de frykter dette, oppstår ingen skyldbelastning for det hun kjøper seg fri med. Dette er de grenser Gud har satt, så overtred dem ikke. De som overtrer Guds grenser, de er visselig urettferdige.

230 Hvis han ugjenkallelig skiller seg fra henne, så er hun senere ikke tillatt for ham, før hun har inngått ekteskap med en annen mann. Hvis denne skiller seg fra henne, har de ingen skyld om de søker sammen igjen, såfremt de mener at de vil overholde de grenser som Gud har satt. Dette er Guds grenser, som Han klargjør for folk som forstår.

231 Når dere gjenkallelig skiller dere fra kvinner, og de har nådd sin termin, så behold dem på sømmelig vis, eller la dem gå på sømmelig vis. Hold dem ikke tilbake med makt for å gjøre urett. Den som handler slik, gjør urett som rammer ham selv. Driv ikke gjøn med Guds ord, men kom i hu Guds nåde mot dere, og skriften og visdommen som Han har åpenbart for dere, for å formane dere derved. Frykt Gud, og vit at Gud vet om alt.

232 Når dere skiller dere fra kvinner, og de har nådd sin termin, så hindre dem ikke i gjengifte når partene er enige på vanlig måte. Dette er en formaning for den av dere som tror på Gud og dommens dag. Dette er renest og sømmeligst for dere. Gud vet, men dere vet ikke.

233 Mødrene skal amme sine barn i to fulle år, for dem som ønsker at ammingen fullføres. Det pålegger faren å skaffe mat og klær, etter skikk og bruk, men ingen pålegges noe over evne. En mor skal ikke lide overlast for sitt barns skyld, heller ikke en far. For en arvtager gjelder det samme. Hvis paret ønsker å avvenne barnet etter overenskomst og rådslagning seg imellom, så pådrar de seg ingen

skyld. Heller ikke om dere søker en amme for deres barn, såfremt dere betaler det dere har lovet på skikkelig måte. Frykt Gud og vit at Gud ser hva dere gjør.

234 Når noen av dere dør og etterlater enker, så skal disse personlig avvente fire måneder og ti dager. Når de har nådd sin frist, har dere intet ansvar for hvordan de ordner seg, på vanlig måte. Gud er vel underrettet om hva dere gjør.

235 Det er ingen synd å antyde ekteskapstilbud til dem, eller å ha tanker om slikt. Gud vet at dere vil tenke på dem. Men gjør ingen hemmelig avtale, med mindre dere fører redelig tale. Bestem ingen ekteskapsavtale før den foreskrevne termin er utløpt. Dere skal vite at Gud vet hva som bor i dere. Ta dere i akt for Ham. Og vit at Gud er tilgivende, mild.

236 Dere rammes ikke av skyld om dere skiller dere fra kvinner som dere ikke har rørt eller satt brudesum for. Men la dem få underhold, den velhavende etter sine kår, den fattige etter sine, som seg hør og bør. Dette er en plikt for dem som handler vel.

237 Hvis dere skiller dere fra dem før dere har rørt dem, men etter at dere har fastsatt brudesum, så gi dem halvparten av det som dere har fastsatt, med mindre de eller deres verge gir avkall. Å gi avkall er nærmest gudsfrykt. Glem ikke høysinnethet mot hverandre. Gud ser hva dere gjør.

238 Pass på bønnene, også den midtre. Stå for Gud i ydmykhet.

239 Hvis dere frykter fare, så be til fots eller ridende. Men når dere er i sikkerhet, så påkall Gud, så som han har lært dere ting dere ikke visste.

240 De som dør og etterlater enker, skal testamentere til fordel for sine enker, ett års underhold med borett. Men hvis de flytter, påligger dere intet ansvar for hvordan de ordner seg, på vanlig måte. Gud er mektig, vis.
241 Fraskilte hustruer skal ha underhold på vanlig måte. Dette er en plikt for de gudfryktige.

242 Således klargjør Gud sitt ord for dere, så dere må forstå.

243 Du kjenner vel til dem som forlot sine hus i tusentall i dødsfrykt? Gud sa til dem: «Dø.» Senere vekket Han dem til live igjen. Gud viser godhet mot menneskene. Men folk flest viser ingen takknemlighet.

244 Kjemp for Guds sak og vit at Gud hører, vet.

245 Hvem vil gi Gud et godt lån som han får mangfold igjen? Gud er påholden og raus. Til Ham vil dere vende tilbake.

246 Du vet vel om stammerådet for Israels barn etter Mose tid, da de sa til en av sine profeter: «Utnevn en konge over oss, så vi kan kjempe for Guds sak.» Han svarte: «Det kan vel tenkes hvis dere blir kalt til kamp at dere ikke vil kjempe?» De sa: «Hvorfor skulle ikke vi kjempe for Guds sak, vi som er drevet bort fra våre hjem og våre barn?» Men da de ble kalt til kamp, snudde de ryggen til, unntatt noen få. Men Gud kjenner de urettferdige.

247 Og deres profet sa til dem: «Gud har sendt dere Saul til konge.» De sa: «Hvordan skulle han være konge over oss når vi har større rett til autoriteten enn han, og han heller ikke har synderlig rikdom?» Han svarte: «Gud har utvalgt ham for dere, og Han har gitt ham overflod av kunnskap og kroppsstyrke! Gud gir kongeverdighet til hvem Han vil. Gud er storslagen, vis!»

248 Deres profet la til: «Tegn på hans autoritet skal være at Paktens ark er gitt Guds nærvær og restene av hva Mose og Arons folk etterlot seg skal komme til dere, båret av engler. Heri er sannelig et tegn for dere, om dere er troende.»

249 Da Saul brøt opp med hæren, sa han: «Gud vil sette dere på prøve ved en elv! Den som drikker av den, hører ikke meg til. Den som ikke smaker den, han hører meg til, unntatt den som tar en håndfull.» Men de drakk av den, unntatt noen få. Da han og de som trodde sammen med ham, hadde krysset elven, sa de: «I dag klarer vi ikke med Goliat og hans hær!» Men de som trodde at de skulle møte Gud, sa: «Hvor ofte har ikke en liten flokk vunnet over en stor, med Guds bifall? Gud står de standhaftige bi!»

250 Da de rykket frem mot Goliat og hans hær, ropte de: «Herre, send over oss standhaftighet og la våre føtter stå fast, og hjelp oss mot det vantro folk!»

251 Med Guds bifall drev de dem på flukt, og David drepte Goliat. Og Gud gav ham kongedømmet og visdom, og Han lærte ham det Han ville. Hvis ikke Gud holdt folkene i sjakk, noen av dem ved hjelp av andre, ville anarki herske på jorden. Men Gud er full av godhet mot all verden.

252 Dette er Guds ord, som Vi meddeler deg i sannhet. Sannelig, du er ett av sendebudene.

253 Av disse sendebud har Vi favorisert noen fremfor andre, noen har Gud talt til, andre har Han gitt en høyere plass. Vi gav Jesus, Marias sønn, klare bevis og støttet ham med Den Hellige Ånd. Hvis Gud hadde villet slik, ville ikke de som kom etter dem, kommet i strid etter at de hadde mottatt den klare beskjed. Men de kom i strid. Noen trodde, noen trodde ikke. Hvis Gud hadde villet slik, ville de ikke kommet i strid. Men Gud gjør som Han bestemmer.

254 Dere som tror, gi av det som Vi har gitt dere før den dag kommer, da det er slutt med kjøp og salg, med vennskap, med at noen kan utøve innflytelse til andres fordel. De vantro, de er urettferdige.

255 Gud! Det er ingen gud uten Ham, den Levende, den som Er. Ham griper verken tretthet eller søvn. Ham tilhører alt i himlene og på jord. Hvem kan vel utøve innflytelse hos Ham, uten Hans tillatelse? Han kjenner det som var før dem, og det som etter dem kommer, men av Hans kunnskap griper de intet, unntatt det Han vil. Hans trones herredømme omfatter himlene og jorden, og å bevare dem koster ham intet besvær. Han er den Opphøyde, den Veldige.

256 Det er ingen tvang i religionen. Rett vei er tydelig skilt fra villfarelse. Den som avviser avguder og tror på Gud, han har grepet det påliteligste håndtak, som aldri svikter. Gud hører og vet.

257 Gud er de troendes beskytter og leder. Han fører dem fra mørket til lyset. Men de vantros ledere er avgudene. De fører dem fra lyset til mørket. Disse er Ildens folk, og der skal de være og bli.

258 Du vet vel om ham som tvistet med Abraham om hans Herre, om at Gud hadde gitt ham autoritet? Og Abraham sa: «Min Herre er den som bestemmer liv og død.» Han svarte: «Jeg bestemmer også liv og død.» Da sa Abraham: «Gud lar solen stå opp i øst. La nå du den stå opp i vest!» Den vantro ble forvirret. Gud leder ikke urettferdige mennesker.

259 Eller om ham som drog forbi en by som var forfalt og i ruiner, og utbrøt: «Hvordan skal Gud kunne gi liv til dette etter at alt ligger dødt?» Så lot Gud ham ligge død i hundre år. Derpå oppvekket Han ham, og sa: «Hvor lenge har du ligget her?» Han svarte: «Jeg har vel ligget her en dags tid eller en del av en dag.» Gud sa: «Nei, du har ligget her i hundre år! Men se på din niste av mat og drikke, den er ikke ødelagt. Se nå på ditt esel! – Dette, for å gjøre deg til et jærtegn for menneskene! Se på disse knoklene hvordan vi reiser dem opp og kler dem med kjøtt!» Og da dette ble klart for ham, sa han: «Jeg vet nå at Gud evner alle ting.»

260 Eller da Abraham sa: «Herre, vis meg hvordan Du gjør døde levende.» Han spurte: «Tror du da ikke?» Og han svarte: «Jo, men for at mitt hjerte skal finne ro.» Han sa: «Ta fire fugler, ta dem til deg og drep dem, og legg så hver av dem på en bakketopp. Så skal du kalle på dem, og de vil komme ilende til deg. Og vit at Gud er mektig, vis.»

261 Det er med dem som gir av det de eier for Guds sak, som med et korn som gir syv aks med hundre korn i hvert. For Gud gir den Han vil mangedobbelt. Gud er storslagen, vis.

262 De som gir av det de eier for Guds sak, og ikke følger opp sin gave med å trekke den frem, eller med å gi vondt fra seg, deres lønn er hos Herren. Frykt skal ikke hvile over dem, ei heller sorg.

263 Godt ord og tilgivelse er bedre enn en gave fulgt av vondord. Gud er selvtilstrekkelig, mild.

264 Dere som tror, gjør ikke deres gaver til intet ved å trekke dem frem eller ved vondord, som en som gir bort noe av sitt for å bli sett av folk, men ikke tror på Gud og på dommens dag. Han er som en glatt steinhelle, dekket av jord. Så kommer rikelig regn, og den ligger der naken. Slike har intet oppnådd med sin (tilsynelatende) fortjenstfulle handling. Gud leder ikke vantro folk.

265 Med de derimot som gir av det de eier, for å oppnå Guds velbehag og for å styrke seg selv, de er som en have på et høydedrag. Når rikelig regn faller, gir den dobbelt høst. Og hvis regn ikke faller, så er det dugg. Gud ser hva dere gjør.

266 Skulle noen av dere ønske at han hadde en have med palmer og druer hvor bekker sildrer, og hvor han har allslags frukt, så rammer alderstegn ham mens han har forsvarsløse barn, så rammer en syklon med lyn haven, og den brenner opp. På denne måten klargjør Gud sitt ord for dere, så dere må tenke etter.

267 Dere som tror, gi gaver av de goder dere har ervervet, og av det Vi har frembrakt for dere av jorden. Søk ikke ut det dårligste av det for gaver, noe dere selv ikke ville ta imot uten å lukke øynene. Gud er selvtilstrekkelig, høylovet.

268 Satan truer dere med fattigdom og påbyr skjendighet. Gud lover Sin tilgivelse, og Sin yndest. Gud er storslagen, allvitende.

269 Han gir visdom til hvem Han vil. Den som gis visdom, har fått et stort gode. Dog, ingen tenker over det, unntatt de som har hjertets forstand.

270 Alt dere gir bort eller lover bort, Gud vet det. De urettferdige har ingen hjelpere.
271 Om dere gir almisser åpent, er det vel og bra. Men om dere gir dem til de fattige i det skjulte, er det enda bedre, og det utvisker noen av deres misgjerninger. Gud er vel underrettet om hva dere gjør.

272 Det påligger ikke deg å lede dem, men Gud leder dem Han vil. Om dere gir bort gaver, så er det til deres eget beste, så fremt dere gir bort for å vinne velbehag for Guds åsyn. Og hva dere gir bort, får dere fullt ut igjen. Det blir ikke gjort urett mot dere.

273 Dette kommer de trengende til gode, dem som har mistet sin bevegelsesfrihet for Guds sak, og ikke kan dra rundt i landet og handle. Den uvitende tror de står seg godt på grunn av deres tilbakeholdenhet. Du vil kjenne dem på det som utmerker dem, de er ikke påtrengende tiggere. Og det du gir av verdier, se Gud er vitende om det.

274 De som gir bort av det de har, både om natten og om dagen, i det skjulte og åpent, dem venter deres lønn hos Herren. Frykt skal ikke hvile over dem, ei heller sorg.

275 De som lever av renteutbytting, skal på oppstandelsens dag stå frem lik en som Satan har slått med sin berøring. Dette fordi de hevder: «Handel er som utbytting.» Men Gud tillater handel og forbyr utbytting! Den som får en påminnelse fra sin Herre og så slutter, la ham beholde det som vedrører fortiden, og hans sak beror hos Gud. Men de som faller tilbake, de er Ildens folk, og der skal de være og bli.

276 Gud gjør utbytting til intet, men gaver øker Han med tillegg. Gud liker ikke forherdede syndere.

277 Men de som tror og lever rettskaffent, som overholder bønnen og gir det rituelle bidrag, dem venter deres lønn hos Herren. Frykt skal ikke hvile over dem, ei heller sorg.

278 Dere som tror, frykt Gud og ettergi utestående ågerrenter, så sant dere er troende.

279 Om dere ikke gjør dette, er dere erklært krig fra Gud og Hans sendebud. Men hvis dere vender om, kan dere beholde den opprinnelige kapital. Dere skal ikke gjøre urett, men det skal heller ikke gjøres urett mot dere.

280 Hvis noen er i vanskeligheter, så gi henstand inntil forholdene blir bedre. Men å ettergi som gave, er det beste for dere, om dere bare visste.

281 Frykt den dag da dere bringes tilbake til Gud! Da vil enhver motta fullt ut det han har fortjent. Og ingen vil lide urett.

282 Dere som tror, når dere avtaler et lån for en viss periode, så skriv det ned. La en skriver skrive det for dere på rett vis. Ingen skriver må unnslå seg for å skrive, noe Gud har latt ham lære. Så la ham skrive, mens debitor dikterer, og må han frykte Gud sin Herre, så han skriver verken mer eller mindre. Hvis debitor er mentalt eller fysisk svak eller ikke kan diktere, så la en som varetar hans interesser diktere på rett vis. Og tilkall to mannlige vitner, eller en mann og to kvinner, av slike som dere kan godta som vitner, slik at hvis en av kvinnene skulle huske feil, så kan den andre påminne henne. Vitner skal ikke unnslå seg når de blir tilkalt. Ta bryet med å skrive det ned, enten det er stort eller lite, med forfallstiden. Dette er det riktigste i Guds øyne, og best for bevisførsel og det nærmeste for å unngå tvil. Med mindre det gjelder varer som straks overleveres fra hånd til hånd. I så fall gjør dere ingen feil om dere unnlater å skrive, men bruk vitner når dere handler med hverandre. Verken skriver eller vitne må lide overlast. Hvis dette skjer, er det ugudelig adferd for dere. Frykt Gud, for Gud belærer dere, og Gud vet alt.

283 Hvis dere er på reise og ikke kan finne en skriver, så kan det gis håndpant som sikkerhet. Om noen således betror en annen noe, så er denne ansvarlig for pantet, og han skal frykte Gud, sin Herre. Underslå ikke bevis. Den som gjør det, har synd i sitt hjerte. Gud vet hva dere gjør.

284 Gud tilhører alt i himlene og på jorden. Om dere bærer åpent frem eller skjuler det som er i deres hjerter, så vil Gud trekke dere til regnskap for det. Og Han vil tilgi den Han bestemmer, og straffe den Han bestemmer. Gud har makt over alle ting.

285 Sendebudet tror på det som er ham åpenbart fra Herren, så også de troende. Hver og en tror på Gud, Hans engler, Hans skrifter og Hans sendebud: «Vi gjør ingen forskjell på noen av Hans sendebud.» De sier: «Vi hører, og vi adlyder. Din tilgivelse, Herre! Til Deg fører vandringen hen!»

286 Gud forlanger ikke mer av noen enn det han kan makte. Han godskrives det han har fortjent, og belastes det han har fortjent. Herre, ta oss ikke fatt om vi glemmer eller feiler! Herre, legg ikke på oss slike byrder som Du gav dem å bære som er gått foran oss! Herre, gi oss ikke å bære det vi ikke har krefter til! Forlat og tilgi og forbarm Deg over oss. Du er vår Herre og Mester. Hjelp oss mot vantroens folk.

Sure 1

1 I Guds, den Barmhjertiges, den Nåderikes navn

2 Lovet være Gud, all verdens Herre,

3 Han, den Barmhjertige, den Nåderike,

4 Han, Herren over dommens dag.

5 Deg tilber vi, vi søker hjelp hos Deg.

6 Led oss på den rette vei!

7 Deres vei, som Du har beredt glede, ikke deres, som har vakt Din vrede, eller deres, som har valgt den falske vei.

Sure 19,16-36

16 Kom i hu Maria i skriften. Hun trakk seg tilbake fra sin familie til et sted i øst,

17 og anla slør fremfor dem. Vi sendte Vår ånd til henne, og den fremstod for henne som en vakker mann.

18 Hun sa: «Jeg ber den Barmhjertige bevare meg mot deg, om du har gudsfrykt.»

19 Han svarte: «Jeg er bare en Herrens utsending for å gi deg en sønn, ren av hjertet.»

20 Da sa hun: «Hvordan skal vel jeg få en sønn, da ingen mann har rørt meg? Jeg er ikke løsaktig!»

21 Han svarte: «Slik blir det! Herren sier: ’Dette er lett for meg! For Vi vil gjøre ham til et tegn for menneskene og en nåde fra Oss. Dette er avgjort sak.’»

22 Så ble hun svanger med barnet, og trakk seg tilbake til et avsides sted.

23 Fødselsveene kom over henne ved et palmetre, og hun sa: «Å, hadde jeg bare vært død før dette, og gjemt og glemt!»

24 Da ropte det til henne fra under henne: «Vær ikke lei deg! Herren har latt en bekk strømme ved dine føtter!

25 Og ryst palmestammen, så faller friske og modne dadler over deg!

26 Spis og drikk, og tørk tårene! Og får du se et menneske, så si: ’Jeg har lovet den Barmhjertige en faste, og vil ikke snakke med noen i dag.’»

27 Så kom hun hjem til sitt folk med barnet i sine armer, og de sa: «Maria, du har gjort noe uhørt!

28 Du Arons søster, din far var ingen dårlig mann, og din mor ingen løsaktig!»

29 Maria gjorde tegn henimot barnet, og de sa: «Hvordan vil du vi skal snakke til den som er et barn i vuggen?»

30 Da sa barnet: «Jeg er Guds tjener. Han har gitt meg skriften, og gjort meg til profet!

31 Han har velsignet meg hvor jeg enn ferdes, og Han har pålagt meg bønn og godgjørenhet så lenge jeg lever,

32 og godhet mot min mor! Han har ikke gjort meg arrogant eller ussel.

33 Måtte fred være over meg den dag jeg ble født, den dag jeg dør, og den dag jeg gjenreises levende!»

34 Dette er Jesus, Marias sønn, med sanne ord, som de er i tvil om.

35 Det er ikke Guds vis å legge seg til barn. Ære være Ham! Når Han bestemmer noe, sier Han bare: «Bli!» Og det blir.

36 Gud er min Herre, og deres Herre! Tjen Ham! Det er rett vei!

Sure 96, 1-5
1 Forkynn i din Herres navn! Han som skaper,

2 skaper mennesket av en liten seig klump.

3 Forkynn! Se, Herren er den store velgjører,

4 som ved pennen har undervist,

5 undervist mennesket om ting det ikke kjente.

Sure 97

1 Vi har sendt den ned i skjebnenatten.

2 Hvordan kan du vel vite hva skjebnenatten er?

3 Skjebnenatten er mer verdt enn tusen måneder!

4 I den stiger englene og Ånden ned, på sin Herres bud, med verv av alle slag.

5 Den er fred til morgenrøden stiger frem.

Sure 112
1 Si: «Han er Gud, Én.

2 Gud, den Evigvarende.

3 Ikke har Han avlet noen, ei heller er Han selv blitt avlet.

4 Ingen er Hans like.»

Fra: http://www.tf.uio.no/evu/TekstarkivKrismus/Korantekstar.htm#sure2
Oddbjørn Leirvik, *Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo*
Lesehjelp til korantekstar,til studieemnet "Islam og kristen-muslimsk dialog"

SURE 2: KUA (*al-baqara*)

Som vanleg er ikkje namnet på suren å forstå som kapitteloverskrift. Ordet for ku førekjem fire gongar i sure 2, i samband med instruksjonar som Israels barn fekk om kuslakting, v. 67-71/63-68. Ordet finst ikkje nokon annan stad i Koranen, og dermed vart dette eit passande stikkord for denne suren.

Mesteparten av sure 2 stammar truleg frå den tidlegaste Medina-epoken, kanskje frå dei to første åra etter emigrasjonen (623-624). Nøyaktig på midten av sure 2, i vers 143 av 286 i den arabiske standardutgåva av Koranen, står utsagnet "Vi har gjort dere til et folk i midten (*ummatan wasatan*)" (2:143/137). Sure 2 kan lesast som eit uttrykk for korleis muslimane plasserer seg midt mellom jødane og dei kristne, som det i denne blir polemisert mot. Polemikken blir særleg retta mot jødane, som stod sterkt i Medina.

I samband med grenseoppgongen mot jødane og dei kristne blir det i sure 2 markert at Abraham er *muslimane* sin stamfar. I den andre halvdelen av suren blir grunndraga i den islamske truspraksisen blir slått fast, i form av formaningar og lovreglar. Sure 2 er såleis heilt essensiell i prosessen då "islam" utvikla seg frå å vere namnet på den grunnleggande haldninga som det høver seg menneska å innta overfor Gud til å bli namnet på eit særskilt religionssamfunn med sine eigne riter.

Sure 2 tar også opp spørsmålet om "kamp for Guds sak", i dette tilfellet mot herskarane i Mekka som framleis stengde muslimane sin tilgong til Ka'baen. I v. 144-152/138-147 finn vi forordninga om å skifte bøneretning frå Jerusalem til Mekka, noko som både speglar den tiltakande konflikten med jødane og det stardig sterkare fokus på frigjeringa av Ka'baen.

Det følgjande er ei mogeleg inndeling av sure 2 i hovudbolkar og underavsnitt (jf. Robinson 1996: 201ff).

I PROLOG (v. 1-39/1-37)

Om det karakteristiske ved tru og vantru. Endar med ein narrativ seksjon om Adam (v. 30-39/28-37).

II POLEMIKK MOT/AVGRENSNING OVERFOR JØDAR OG KRISTNE

a) **Kritikk av Israels barn** (v. 40-122/38-115)

Kritikken av Israels barn som med vitande vilje løyner sanninga (v. 42/39) blir følgd av appell til dei om å bli muslimar i konfesjonell meining (v. 43/40). Ein narrativ sekvens om Moses framstiller implisitt Sinai-pakta som eit forstadium til islam (v. 47-71/44-68, sekvensen endar med ku-passasjen). Sekvensen set også fingeren på at jødane og dei kristne kranglar seg imellom (v. 113/107). Dei meiner at berre dei sjølve kjem til paradiset (v.111/105), og prøver endåtil å omvende Muhammad (v. 120/114).

b) **Det er muslimane som følgjer Abraham** (v. 122-157/116-152)

Ein lang narrativ sekvens om Abraham fortel om korleis han vart sett på prøve, at han grunnla Kabaen saman med Ismael, og ba Gud om å gjere hans folk til eit folk av muslimar (v. 128/122: *ummatan muslimatan,* jf. v. 143/137: *ummatan wasatan*). Jødane og dei kristne vil ha Abraham, Moses og Jesus for seg sjølve, men muslimane gjer ikkje forskjell på profetane (v. 136/130, 140/134). Det er i denne sekvensen vi også finn forandringa av bøneretninga (*qibla*) frå Jerusalem til den heilage moskeen i Mekka, der Abraham hadde grunnlagt Ka'baen (v. 142-152/138-147).

III FORMANINGAR OG LOVREGLAR FOR EIT NYTT FOLK (v. 158-286/153-286)

> *Now that the Muslims have been constituted a "middle nation", distinct from the Jews and the Christians, they must be given detailed instructions for their guidance* (Robinson 1996: 211).

* Pilgrimsritene knytt til Safâ og Marwâ (v. 158/153).
* Matreglar (v. 168-176/163-171. Implisitt premiss: muslimane har ikkje så strenge reglar som jødane.
* "Fromheitsverset" v. 177/172, som teiknar eit heilskapleg, muslimsk livsideal under overskrifta *al-birr* (= fromheit eller rettvise).
* Rettsreglar for drap: prinsippet om like for like (v. 178-179/173-175).
* Reglar om testament og arv (v. 180-182/176-178).
* Reglar for faste i Ramadan (v. /179-183).
* Reglar for "å kjempe for Guds sak", med sikte på å kunne frigjere Ka'baen for pilgrimsføremål (v. 190-195/186-191).
* Diverse reglar for den store og lille pilgrimsreisa (*hajj* og *'umra*, v. 196-203/192-199).
* Meir om kamp for Guds sak (v. 204/200ff.).
* Om vin og gambling, v. 219/216.
* Reglar mot blandingsekteskap med heidningekvinner (v. 221/220f).
* Reglar mot samleie under menstruasjonen, og ordet om at kvinnene er som ein åker for mennene (v. 222f).
* Reglar om skilsmisse og ekteskapssaker (v. 226-237/226-238).
* Ny sekvens om å "kjempe for Guds sak" (v. 243-251/244-252), med ein narrativsekvens om kva som hende då Israels barn ville utnemne ein konge så dei kunne kjempe for Guds sak (jf. 1. Samuelsbok kap. 8-17). Sekvensen blir følgd av eit vers om at Gud har favorisert nokre sendebod – som Muhammad og Jesus – framfor andre. Men dei som kom etter Jesus har kome i strid om han (v. 252f/253f).
* Det lovprisande "tronverset", v. 255/256.
* "Det er ingen tvang i religionen", v. 256/257. Men Gud vernar dei truande og leier dei til lys medan dei vantru går i mørket (v. 257/258f).
* Referansar til eit ord av Abraham om Guds autoritet, til eit under som liknar på det som blir skildra i Esekiel 37 (liv til tørre bein), og eit under som Gud tilbaud Abraham for å demonstrere si livgivande makt (v. 258-260/260-262).
* Oppmoding om å gi av det ein eig "for Guds sak" (v. 261-274/263-275), følgd av forbod mot utbytting i form av renter (v. 275-278/276-279), og reglar for å ta opp lån (v. 279-281/280-283).

IV EPILOG (v. 284-286)

* Gud vil trekke dykk til rekneskap for alt, kva anten de ber det ope fram eller løyner det i dykkar hjarte, v. 284.
* Sendebodet og dei truande trur på og er lydige mot det som er openberra, og gjer ingen forskjell på dei ulike skrifter eller sendebod, v. 285.
* Gud krev ikkje meir av nokon enn det han kan makte. Einkvar blir godskriven/belasta det han har fortent, v. 286a.
* Avsluttande bøn, v. 286b:

> *Vår Herre! Straff oss ikkje om vi gløymer eller feilar.*
> *Vår Herre! Legg ikkje på oss ei slik bør som du la på dei som gjekk før oss [=Israels barn?].*
> *Vår Herre! Legg ikkje på oss noko som vi ikkje kan makte.*
> *Forlat oss, tilgi oss, og ha nåde med oss.*
> *Du er vårt vern. Hjelp oss mot vantruas folk.*

Fra Muslimsk etikk, utdrag fra: Leer-Salvesen, P. m/flere: *Den Andre. Etikk og filosofi i skolen*, Kristiansand 2001

Muslimsk etikk

Også islam lærer at Guds vilje definerer hva som er godt. Et eksempel på hvordan denne viljen kommer til uttrykk, finnes i naturlovene. Hele skaperverket fra atomet til planeter og galakser er underlagt naturlovene. Det vil si: Skaperverket er automatisk lydig mot Guds gode vilje. Derfor er universet preget av orden og harmoni, ikke ondskap og kaos. Også for mennesket er det best å følge Guds vilje. Dersom menneskene lever i pakt med Guds bud, fører det til harmoniske fellesskap og lykkelige liv.

Rett og galt, godt og ondt er evige sannheter som ikke kan påvirkes av menneskers skiftende meninger. Derfor er Guds vilje – slik den er åpenbart i *Koranen* og synliggjort i profeten Muhammads liv – grunnlaget for all etisk tenkning innen islam.

Etikkens normative grunnlag: Koran, hadith, analogi og samstemmighet

Det arabiske ordet "sharia" betyr "veien til vanningsstedet". Sharia er betegnelsen for den veien en muslim skal gå. Å leve et etisk godt liv er synonymt med å følge sharia. Noen forbinder dette begrepet med muslimsk straffelov. Det er for så vidt riktig, men sharia er noe langt mer. Sharia dekker hele livets mangfold – det totale spekteret av privat og offentlig moral. Sunni-islam, som omfatter nærmere 90 % av verdens muslimer, lærer at sharia bygger på fire kilder: *Koran*, hadith, analogi og samstemmighet. Disse fire kildene kan derfor sies å være det normative grunnlag for muslimsk etikk. Eller sagt med andre ord: Gjennom disse fire kildene lærer man Guds vilje å kjenne.

Koranen

De 22 siste årene av sitt liv mottok profeten Muhammad en rekke åpenbaringer. Etter profetens død i 632 e.Kr. ble alle åpenbaringene samlet og redigert i en bok – den hellige *Koranen*. Muslimske teologer oppnådde tidlig enighet om at *Koranen* var evig og uskapt. Muhammad var ikke forfatteren av en eneste liten tøddel. Den jordiske *Koranen* er identisk med en bok som har vært hos Gud bestandig. Denne boken har fra evighet av hatt arabisk språkdrakt. Man kan oversette innholdet til et annet språk, man da har boken ikke lenger status som Koran. *Koranen* er Guds åpenbarte vilje, og er derfor den høyeste normative autoritet i islam.

Hadith

Ingen kunne tolke *Koranen* bedre enn den profeten som mottok den. Det betyr at hans forkynnelse hadde normativ status. Samtidig var profetens liv en praktisk synliggjøring av Guds vilje. Han levde uten synd, og var et forbilde for alle troende. Som det sies i *Koranen*: "I Guds sendebud har dere hatt et godt eksempel" (sure 33,21). Muhammads venner var seg dette svært bevisst. De memorerte Muhammads utsagn og praktiske episoder fra hans liv. Disse fortellingene, kalt hadither, er blitt muntlig overlevert i generasjoner. Etter vel 250 år ble de samlet og skrevet ned. I dag regnes seks av disse hadithsamlingene som autoritative. *Koranens* autoritet står over hadith. Men på grunn av størrelsen og detaljrikdommen har hadith en praktisk innflytelse som nærmer seg *Koranens*. En naturlig sammenligning kan være forholdet mellom Grunnloven og Norges lover.

Muhammads gjerninger var forbilledlige ned til minste detalj. Slik sett er hadith er et godt eksempel på detaljert kasuistisk etikk. Hadith forteller hvordan Muhammad spiste, kammet håret, hvilke farger han foretrakk, og hvordan han oppførte seg mot konene sine. Alt dette er forbilledlig og dermed normerende for de troende. Man skal for eksempel holde seg både for nesen og munnen når man nyser, og man skal aldri si nei til en bryllupsinvitasjon. Det fortelles at den kjente lovlæreren Hanbal aldri spiste vannmelon, fordi det ikke finnes noen hadith som sier at Muhammad spiste slike meloner.

De færreste muslimer har selv lest i hadithsamlingene. Dette stoffet formidles stort sett muntlig, for eksempel gjennom prekener i moskeen. Dermed blir noen hadither langt mer kjent enn andre. Dessuten regnes ikke alle hadither som like autoritative. De må leses i lys av *Koranen* og hverandre. En viktig oppgave for muslimske rettslærde er å foreta slike avveininger. For å ta et eksempel: Noen hadither har et strengt bildeforbud. Det er ikke tillatt å avbilde eller lage statuer av mennesker og dyr. En dukke er en statue. Ut fra dette burde muslimske jenter ikke leke med dukker. Samtidig forteller andre hadither at Muhammads unge kone Aisha hadde med seg dukker da hun og profeten flyttet sammen. Hun regnes som et forbilde for troende kvinner. Dermed er det tillatt for muslimske jenter å leke med dukker.

Innholdet i hadith illustrerer et svært viktig ideal ved islam som religion. Religionen skal omfatte absolutt alle livets sider, ikke bare de strengt religiøse. Det er feil å si at religionen er en del av livet – livet er en del av religionen.

Analogi (qiyas)

Her tar man utgangspunktet i noe fra *Koranen* eller hadith som ligner på en aktuell problemstilling. Et typisk eksempel er synet på rusmidler. *Koranen* advarer mot vin laget av druer. Dette tolkes tradisjonelt som et generelt forbudt mot alle former for alkohol. I dag er det mange som utvider forbudet til å gjelde narkotika – noen også tobakk.

Samstemmighet (ijma)

Dette kriteriet forutsetter samstemmig enighet blant muslimene. Bakgrunnen er en uttalelse fra Muhammad om at det muslimske fellesskapet aldri kan ta feil. I praksis betyr det enighet mellom de rettslærde. Hvis det oppstår et etisk spørsmål som verken er behandlet i *Koranen* eller hadith, kan en gruppe rettslærde avgi en uttalelse. En slik uttalelse vil ha autoritet for de muslimene som anerkjenner den aktuelle gruppen av rettslærde.

Muslimer tror at den menneskelige fornuft er skapt av Gud. Når man skal vurdere et etisk spørsmål, skal man bruke sin sunne fornuft. Poenget er likevel at det menneskelige skjønn alltid må være underlagt Guds vilje. Bare på den måten kan man ta de rette beslutningene. Dessuten har motivasjonen betydning for hvordan en handling skal bedømmes. De fleste rettslærde er likevel enige om at en gal handling som er gjort med edle motiver, fortsatt må regnes som gal.

Ulike handlingskategorier

I islamsk etikk kan alle menneskelige handlinger inndeles i fem kategorier:

1 Påbudte handlinger. Alle muslimer må overholde de fem søylene. Å gifte seg, forsørge familien og ta seg av sine gamle foreldre er også påbudt.

2 Anbefalte handlinger. Frivillige bønner og frivillige gaver er anbefalt men ikke påbudte. I hadithlitteraturen fremstilles det som anbefalelses verdig å følge profetens forbilde i religiøse og praktiske gjøremål. Som eksempler kan nevnes det å innlede et kveldsmåltid i ramadan ved å spise en daddel eller det å være påpasselig med å pusse tennene.

3 Nøytrale handlinger. Dette er handlinger som verken kan gis en positiv eller negativ vurdering ut fra *Koranen*, hadith, analogi eller samstemmighet.

4 Frarådede handlinger. Det hersker en viss uenighet mellom de rettslærde om hvilke handlinger som kommer inn under denne kategorien. For eksempel tillater *Koranen* at en muslimsk mann gifter seg med en jødisk eller kristen kvinne. En del rettslærde mener likevel dette bør frarådes.

5 Forbudte handlinger. Eksempler kan være tyveri, seksuell utroskap, blasfemi og å spise uren mat. Livstruende situasjoner kan gi grunnlag for unntak. For eksempel er det tillatt å spise uren mat hvis man står i fare for å dø av sult.

Gud og menneske

22

I århundrene etter Muhammads død var det ett stort spørsmål som ble diskutert i muslimsk teologi: Har mennesket fri vilje til å velge mellom godt og ondt? Eller er den allmektige Gud årsaken til alt som skjer?

Spørsmålet ble tatt opp i flere hadither. Vi skal se på ett eksempel:

> *Adam og Moses hadde en diskusjon. Moses sa til Adam: "Du er vår far. Det var din skyld at vi måtte ut av Paradiset." Adam sa til ham: "Du er Moses. Gud utvalgte deg og skrev med sin egen hånd boka (Toraen) for deg. På tross av dette, laster du meg for en handling som Gud hadde bestemt førti år før han skapte meg" (Muslims hadithsamling. Hadith nr. 6409).*

Noen mente at læren om menneskets frie vilje ikke kunne kombineres med troen på Guds allmakt. Derfor hevdet de at alle menneskelige handlinger var forhåndsbestemte av Gud. Mange muslimer opplevde dette problematisk fordi det fratok mennesket moralsk ansvar.

Andre inntok det stikk motsatte synspunkt: Alle mennesker har en fri vilje, og dermed også ansvar for sine handlinger. Det betyr at Gud er rettferdig når han dømmer menneskene ut fra deres handlinger. De mente Guds rettferdighet var overordnet Guds allmakt. Det er imot Guds natur å forutbestemme mennesker til å synde. Heller ikke dette var synspunkt som fikk stort gjennomslag. De fleste muslimer mente slike tanker undergravde troen på Guds suverenitet.

Løsningen har blitt læren om "tilegnelse". I en viss forstand kombinerer den anliggendet til begge de stridende gruppene. Denne læren søker å beholde troen på Guds allmakt ved å si at alle menneskelige handlinger er skapt av Gud. Menneskene tilegner seg disse handlingene, og de tilegner seg dermed også det moralske ansvaret. I dag er dette et allment akseptert syn blant muslimer. De fastholder læren om Guds allmakt. Samtidig lærer de at mennesket er et moralsk vesen som har ansvar for sine handlinger.

Muslimske barn får tidlig høre om to engler som sitter på menneskenes skuldrer. Engelen på den høyre skulder skriver ned en bok med alt det gode du gjør, mens engelen på den venstre skriver ned alt det onde. På dommens dag skal begge bøkene leses høyt. Da skal hvert menneske dømmes ut fra sine gjerninger. Selv om ingen vet hva du tenker eller gjør, ser englene deg. Og aller viktigst: Gud ser deg bestandig. For muslimer – både barn og voksne – kan dette være en viktig drivkraft til å gjøre det som er godt. Det vil si: være lydige mot Guds vilje.

Det ondes problem er et mysterium både innen jødedom, kristendom og islam. Jøder og kristne spør seg hvordan en kjærlig og rettferdig Gud kan tillate at uskyldige lider. Innen islam er problemstillingen skjerpet. Der er det ikke bare snakk om at Gud tillater det som skjer, men at det som skjer, er Guds vilje. Alle gjerninger som mennesker gjør, er opprinnelig skapt av Gud. Når muslimer snakker om fremtiden avslutter de ofte setningen med "insj Allah", som betyr "hvis det er Guds vilje". Det indikerer at ingenting skjer uten at Gud vil det. De fleste muslimer mener at man uten spørsmål skal bøye seg under Guds vilje. Hans visdom og dømmekraft står lysår over den menneskelige forstand. Derfor bør vi være takknemlige, uansett hvilket livsinnhold Gud sender i vår vei.

Kvinnens stilling

Et av de moralske spørsmålene i islam som er mest fokusert i vestlige medier, er synet på kvinnens stilling. Tradisjonelt søker islam å kombinere to synspunkter:

- Kvinner og menn er skapt likeverdige. I *Koranen* heter det: "Dere mennesker, vi har skapt dere som menn og kvinner, og gjort dere til folk og stammer, at dere må kjenne hverandre" (sure 49,13).
- Kvinner og menn har ulike funksjoner. Disse funksjonene kompletterer og utfyller hverandre.

Kvinnens viktigste oppgave er å være mor. Dette er kanskje den mest opphøyde oppgave et menneske kan ha. Mannen skal forsørge familien, noe som gir kvinnen økonomisk trygghet. Forsørgerplikten er bakgrunnen for at en mann ifølge *Koranen* skal arve dobbelt så mye som en kvinne. Det anses å være til kvinnens eget beste at hun er lydig mot sin mann:

> *Menn har bestyrerautoritet for kvinner på grunn av det som Gud har utstyrt noen av dere med fremfor andre, og på grunn av de utgifter de bærer. Derfor skal rettskafne kvinner være lydige og bevare det som er hemmelig, fordi Gud ønsker det bevart. Dem fra hvem dere frykter oppsetsighet, skal dere formane – send dem til sengs og gi dem stryk. Hvis de så er lydige, så forfølg ikke saken. Gud er opphøyet – stor (sure 4,38).*

På sin side plikter mannen å vise kjærlighet mot sin kone:

> *Den mest fullkomne av de troende er den som har høyest moral, og den beste av dere er den som er snillest mot sine koner (Tirmidhis hadithsamling 10,11).*

Man argumenterer med at fordelingen av oppgaver og roller ikke rokker ved likeverdet mellom kjønnene.

I det førmuslimske arabiske samfunnet kunne mannen ha et ubegrenset antall koner. *Koranen* satte en øvre grense på fire. Ut over dette var det tillatt å ha seksuelt forhold til egne slavinner. Det var et krav at mannen skulle behandle konene likt:

> *Ta til ekte det som passer dere av kvinner, to, tre eller fire. Men, hvis dere er redde for ikke å kunne gjennomføre full likhet, så nøy dere med en, eller med deres slavinner (sure 4,3).*

Mange moderne muslimer mener det er umulig å behandle flere koner likt, og at monogamiet derfor er idealet – også i *Koranen*. Tillatelsen til å ha fire koner blir ansett som en unntaksbestemmelse på grunn av de mange uforsørgede krigsenkene i Medina.

Kravet om kvinnens tildekking blir tolket forskjellig. Den muslimske feministen Leila Ahmed understreker at tildekkingen i *Koranen* bare gjaldt Muhammads koner. Utvidelsen til å gjelde alle muslimske kvinner oppstod senere. Ahmed argumenterer med at man bør ta *Koranens* samlede etiske verdier på alvor, og ikke bare fokusere på enkelte juridiske bestemmelser (Ahmed, s. 85, 239).

En annen feminist, Rana Kabbani, forsvarer tildekkingen. Kvinnens rett til å bære skaut eller slør frigjør henne fra å bli betraktet som et sexobjekt. Dessuten slipper hun å bli slave under stadig skiftende moter (Kabbani, s. 27).

Mange muslimer hevder at oppløsningen av de tradisjonelle kjønnsrollene og familieformene i Vesten har ført til moralsk forfall. De ser på Vesten som et postkristent, umoralsk og materialistisk samfunn uten felles moralske normer. Den muslimske verden derimot, bygger på guddommelig åpenbarte etiske prinsipper som er allment aksepterte i samfunnet (Bennett, s. 118–120).

Forholdet mellom renhet og etikk

Innen de fleste religioner finnes det forskrifter om renhet og urenhet. Både jødedommen og islam legger stor vekt på dette.

Islam lærer for eksempel at man blir uren hvis noe skilles ut fra kroppen. Det kan dreie seg om urin, avføring, sæd, luft eller blod. En person som er uren, kan ikke be eller lese i *Koranen*. For å bli ren igjen må man gjennomgå det såkalte lille renselsesritualet. Det innebærer vasking av hender, hode og føtter. Etter samleie eller menstruasjon må man gjennomgå det store renselsesritualet som innebærer en full dusj. I løpet av menstruasjonstiden er det strengt forbudt å be, berøre *Koranen* eller gå i moskeen. Kritikere mener dette viser en nedlatende holding til kvinnen. Kvinnen er uren – underforstått, hun er umoralsk, mindreverdig og befengt med skam.

Denne kritikken bygger på en misforståelse. Man blander to forskjellige aspekter ved menneskelivet: renhet og moral. Ifølge islam levde Muhammad et syndefritt liv. Likevel var også han uren, for eksempel etter et samleie. Å være uren er ikke umoralsk i seg selv. Umoralsk blir det først når renhetsforskriftene brytes, for eksempel hvis man ber når man er uren. Urenhet er verken skammelig eller mindreverdig. Det tilhører de naturlige livsfunksjonene som er felles for alle mennesker. Disse livsfunksjonene har ingen sammenheng med status eller noen form for moralsk habitus.

Skyld og skam

Ut fra media får man lett inntrykket av at muslimsk kultur er preget av æres- og skamtenkning. Reportasjer om hevn, æresdrap og kjønnsdiskriminerende krav til kvinners ærbarhet bidrar til dette bildet. Et klassisk eksempel er reaksjonen på at ei jente blir voldtatt. Jenta selv er et helt uskyldig offer. Likevel oppfattes hennes seksuelle kontakt med voldtektsmannen som skammelig. Under krigen i Bosnia ble det rapportert om serbiske soldater som systematisk voldtok muslimske kvinner. Hensikten var å påføre dem en graviditet deres familier opplevde som skam.

Den palestinsk-danske forfatteren Naser Khader hevder at æres- og skamtenkningen er islams grunnleggende verdi. Dette er et hovedtema i boken som karakteristisk nok har fått tittelen *Ære og skam* (Khader 1996). Indisk-britiske Salman Rushdie fremmer tilsvarende tanker i romanen *Skam* (Rushdie 1989). Det kan legges til at ingen av forfatterne er høyt elsket i den muslimske verden.

Men media er ikke alene om denne beskrivelsen. En norsk lærer forteller om ulike utslag av ærestenkning i skolehverdagen. For eksempel innebærer det tap av ære å innrømme skyld:

> *De muslimske elevene har kjempeproblemer med å be om unnskyldning, selv om alle vet at de har gjort noe galt. Jeg jobber veldig mye i forhold til dette, men opplever ofte at en muslimsk elev som er tatt på fersken i et eller annet, heller sitter en hel time og ser ned i gulvet, enn å be om forlatelse. Når slike episoder oppstår, blir de også gjerne knyttet opp til hevn for å gjenopprette den tapte æren. Eldre søsken av den skyldige kobles inn. De hevner seg da på det barnet som forårsaket at det andre barnet måtte be om unnskyldning (Sødal 2000, s. 67).*

Er denne beskrivelsen av muslimsk kultur et produkt av islam som fiendebilde? Eller er ærestenkningen faktisk en grunnverdi i muslimsk etikk?

Her kan det være nyttig å klargjøre begrepene. Skyld og skam betegner ulike reaksjonsformer mot uønsket atferd. Skam kan defineres som andre menneskers negative bedømmelse av mine handlinger. Det motsatte av skam er ære. Ære er dermed andre menneskers positive bedømmelse av mine handlinger.

Skyld derimot, er en objektiv bedømmelse som er til stede umiddelbart etter at jeg har gjort noe galt. Skylden er fullstendig uavhengig av om andre vet hva jeg har gjort. Jeg kan dessuten være skyldig selv om jeg ikke innser min egen skyld. I en monoteistisk religion er det naturlig å definere skyld og uskyld ut fra Guds bedømmelse av handlingen.

Den arabiske kulturen før profeten Muhammad var trolig en typisk skam- og æreskultur. Gamle æresbegreper styrte livet i det tradisjonsbundne stammesamfunnet. *Koranen* og Muhammads forkynnelse innebar et brudd med dette. *Koranen* presenterte en skyldtenkning i tråd med tilsvarende tanker i den jødisk-kristne *Bibelen*. Grunnlaget for dette var den monoteistiske gudstroen. Det som var avgjørende i etiske spørsmål, var hva som var rett ut fra Guds vilje – ikke hva denne eller hin måtte mene. Slik sett kan det hevdes at islam er en religion som i sin grunnstruktur er preget av skyldtenkning Dette kan bekreftes av studier både i *Koranen* og hadith.

På arabisk finnes det to begreper for ære som ofte brukes i dagligtalen *sharaf* betyr allmenn ære, og *a'ard* betyr seksuell ærbarhet. Det er høyst påfallende at ingen av disse sentrale arabiske ordene forekommer i *Koranen*.

På den andre siden viser sosialantropologisk forskning at skam- og ærestenkning er utbredt i de fleste muslimske samfunn (i likhet med en rekke ikke-muslimske samfunn). Mange muslimer vil dessuten selv hevde at ære og skam er sentrale verdier i islam. En mulig forklaring på dette kan være at de definerer begrepene noe annerledes enn jeg har gjort her. Sharaf og a'ard brukes primært om menneskers bedømmelse av en handling. Likevel er det ikke utelukket at disse begrepene også kan inkludere Guds bedømmelse.

Jeg vil likevel hevde at en annen forklaring er vel så viktig: Den førmuslimske arabiske skamtenkningen har overlevd i mange muslimske kulturer ielt frem til vår tid – på tross av skyldtenkningen i den islamske religionen. La neg illustrere med et eksempel fra Pakistan:

> *n av landsbyens rikeste menn hadde nettopp giftet bort datteren sin. Ved hjelp v ulovlig triksing klarte han så å lure 100 000 rupier fra den ferske svigersøn- en. Alle i landsbyen visste hva som hadde skjedd. I henhold til islam hadde svi- rfaren stjålet pengene. Han var dermed skyldig i å ha brutt et forbud. Likevel kk han med hevet hode i landsbyen og mottok ære og anerkjennelse for sin kt. Svigersønnen var derimot totalt uskyldig. Likevel skjulte han seg hjemme i m over å ha vært så dum.*

ette tilfellet var den muslimske kulturens skamtenkning sterkere enn den mske religionens skyldtenkning. Dette illustrerer min hypotese om at det r fortsatt eksisterer et motsetningsforhold mellom deler av den muslimske ltluren og den islamske religionen.

Mangfoldet innen muslimsk etikk

De to teologiske hovedretningene sunni og sjia har et noe ulikt syn på hva som er etikkens normative grunnlag, og hvordan dette skal fortolkes.

Det er allmenn enighet om at *Koranen* er det normative grunnlag for muslimsk etikk. Sunni-muslimene (knapt 90 %) legger tradisjonelt også hadith til grunn. Dette er kilder som er gitt en gang for alle, men som må tolkes inn i vår tid.

Sjia-muslimene (vel 10 %) har i tillegg til *Koranen* en stor skriftgruppe som omtaler profeten Muhammad og de såkalte imamene. Ifølge sjia-islam var en imam en mann fra Muhammads egen slekt som etterfulgte profeten som leder.

Man tror at *Koranen* inneholder både klare og uklare vers. Den har en indre skjult mening som ikke kan leses direkte ut fra teksten. Dette indre budskapet kunne bare tolkes av imamene. Tolver-retningen, den desidert største retningen innen sjia, mener at den tolvte og siste imam gikk i skjul i 874 e.Kr. Han lever nå som en "sol bak skyene". I fraværet av den tolvte imam har ayatollahene den unike retten til å tolke *Koranens* indre budskap. "Ayatollah" er en tittel på de øverste lærde innen tolver-retningen. Denne retningen oppfatter seg som en levende tradisjon. Ayatollahene kan hele tiden nytolke *Koranen* inn i vår tid. Dermed oppfatter sjia-muslimer seg gjerne som mer fleksible og i pakt med tiden når det gjelder etiske spørsmål. Her bør det legges til at ayatollahene er en svært sammensatt gruppe. I Iran øver noen ayatollaher stor politisk innflytelse, mens andre er uenige i den rådende politikk.

Innen sunni-islam utviklet det seg tidlig fire lovskoler som tolket *Koranen* og hadith på noe forskjellig måte. Forskjellene er likevel ikke større enn at de anerkjenner hverandre innbyrdes. Lovskolene – som har navn etter sin grunnlegger – dominerer innen ulike geografiske områder: Hanafi i Tyrkia og det indiske subkontinent, Malaki i Nord-Afrika, Shafi i Egypt og Hanbal i Saudi-Arabia. Forskjellene gjelder både religiøse, etiske og praktiske spørsmål, mange av dem tolkninger på detaljnivå:

Hanbal og Hanafi ser ingen betenkeligheter ved å oversette *Koranens* mening til andre språk. Malaki avviser dette fullstendig, mens Shafi argumenterer for og imot uten å trekke noen konklusjon. Hanafi mener at hvis en kvinne står i rekken av menn og ber, gjør dette alles bønn ugyldig. Andre uttaler seg ikke om dette. Malaki tillater kvinner rett til skilsmisse ved mishandling og uoppfylte ekteskapsvilkår. Andre lovskoler avviser dette. Flere av forskjellene gjelder hvilken mat som er halal (tillatt) eller haram (forbudt). Malaki tillater for eksempel alle former for sjømat, mens Hanafi bare tillater fisk. Det betyr i praksis at reker er akseptert i Tunis, men ikke i Tyrkia (Bennett, s. 103–106).

Både sunni- og sjia-islam har en vid intern spennvidde. De indre forskjellene er vel så store som forskjellene retningene imellom. Disse forskjellene kan beskrives på ulike måter. For eksempel kan man fokusere på de ulike retningene innenfor sjia og lovskolene innen sunni. Eller man kan fokusere på mer allmenne strømninger som finnes i begge hovedgruppene. Noen forskere skjelner for eksempel mellom normativ, modernistisk og folkelig islam. Dette innebærer blant annet ulike måter å tolke det etiske budskapet i islam på.

Idealet innen normativ islam er å følge *Koranen* og Muhammads eksempel så nøye og riktig som mulig. Jo nærmere man kommer det ideelle samfunnet på Muhammads tid, jo bedre blir menneskenes moralske standard. Innen sunni

betyr dette en nøyaktig etterlevelse av *Koranen* og hadith. De ulike bevegelsene som forbindes med normativ islam, er innbyrdes svært forskjellige. I Afghanistan har den sunni-muslimske Taliban-bevegelsen satt seg som mål å gjeninnsette lovgivningen slik den ble praktisert på Muhammads tid. Kritikere hevder at dette gjøres på en måte som krenker grunnleggende menneskerettigheter. Samtidig finnes det normative bevegelser som kjemper for demokrati og menneskerettigheter i Tyrkia. Og det gjør de helt og fullt på islamistisk grunn.

Modernistisk islam søker å tolke prinsippene fra *Koranen* og Muhammads eksempel inn i vår tid. Man er mer opptatt av intensjonen i budskapet enn av å følge den enkelte bokstav i detalj. For å ta et eksempel: Innføringen av islam førte til en forbedring for kvinnene i det arabiske stammesamfunnet. Det ble forbudt å drepe små jentebarn, og kvinnene fikk arverett. Ut fra dette kan man konkludere med at alt som forbedrer kvinnens stilling, er i islams ånd.

Modernistisk innstilte muslimer er fullt klar over hva som rett og galt ut fra tradisjonell islamsk lære. For eksempel vet de at sex før ekteskap, homoseksuell aktivitet, alkohol og svinekjøtt er klart haram (forbudt). Likevel er det ikke alltid de føler seg bundet av avgjørelser tatt av lovskoler for over tusen år siden. De ønsker en nytolkning i moralske spørsmål ut fra *Koranens* etiske ånd.

Enkelte muslimske intellektuelle har inntatt en svært radikal innstilling. Et kjent eksempel er den sudanesiske ingeniøren M.M. Taha. Han så bort fra hadithlitteraturen og mente at bare de Koranåpenbaringene som stammet fra Mekka-perioden er allment gyldige. Åpenbaringene som ble mottatt i Medina, var kun ment for forholdene som hersket der. En rekke forordninger i *Koranen* er dermed ikke gyldige lenger. Det gjelder for eksempel polygamiet og skilsmisselovgivningen. Økonomisk og sosial likhet er derimot evigvarende muslimske prinsipper (Taha 1984). Taha ble henrettet for sine synspunkter i Sudan i 1985. Hans tanker videreføres av professor M. An'Naim – en anerkjent ekspert på menneskerettigheter. Taha og An'Naim har vakt stor oppmerksomhet i akademiske kretser, men de har liten oppslutning i den muslimske verden.

En helt annen strømning er det store mangfoldet av folkelig muslimsk tro og praksis. Forestillinger og skikker som ikke har sin bakgrunn i *Koranen* eller hadith, spiller her en viktig rolle. Eksempler kan være ulike former for magi og helgendyrkelse. Dette innebærer at en rekke lokale seder og skikker kan bli forstått som muslimske normer: "Kvinnens skaut må være vevd akkurat slik vi gjør det i vår landsby." Magiske forestillinger kan være styrende for hvilke valg man gjør i hverdagen: "Vi unngår kontakt med enken i nabohuset, fordi hun kan kaste forbannelse på oss med sitt onde øye." Både normative og modernistiske muslimer anser en slik tankegang som uislamsk.

Store deler av muslimsk folkereligiøsitet har sine røtter i den såkalte sufismen. Mye av det som sies om sufismen i neste kapittel, er derfor karakteristisk for etikk innen folkelig islam.

24

Etisk tenkning i sufismen

Sufismen er betegnelsen på islams mystikk. Det er en bevegelse som oppstod allerede på 700-tallet. Tankegods fra sufismen har satt sitt sterke preg på den muslimske verden, og dens betydning kan neppe overvurderes.

Sufismen legger vekt på det indre personlige forholdet til Gud og hans kjærlighet. Målet er at indre hengivelse skal lede til åndelig vekst. Åndelig modenhet innebærer at moralsk tenkning og handling gjennomsyrer alle deler av livet. Sufienes lære understreker sammenhengen mellom den indre etiske bevisstheten og den ytre handlingen.

En av de tidlige sufidikterne, den frigitte slavinnen Rabia (714–801), skrev om kjærligheten og hengivelsen til Gud. Hun la avgjørende vekt på den uselviske motivasjonen:

O Gud, dersom jeg tilber deg drevet av frykt for helvetet,
brenn meg i helvetet!
Dersom jeg tilber deg drevet av ønske om paradiset,
steng meg ute fra paradiset!
Men dersom jeg tilber deg på grunn av deg alene,
lukk meg ikke ute fra din evige skjønnhet!

(Oversatt fra engelsk i Charles Upton: Doorkeeper of the Heart)

Dette illustrerer at sufismen er den delen av islam som legger størst vekt på sinnelagsetikk.

Al-Ghazali (1058–1111) regnes som en av islams største teologer. Han skapte en syntese mellom to svært ulike størrelser. På en ene siden: sharia med sine konkrete bud og straffebestemmelser. På den andre siden: sufismen med sin vektlegging av den indre motivasjonen. Med andre ord – han skapte en muslimsk syntese av pliktetikk og sinnelagsetikk. Al-Ghazali mente at de åpenbarte etiske normene i *Koranen* og hadith danner utgangspunkt for å kultivere en moralsk personlighet. Kjennetegnet for en slik moralsk personlighet er at den indre motivasjonen utgjør eneste drivkraft til moralsk handling. På dette modenhetsnivået spiller ikke lenger ytre straff eller belønning noen rolle som motivasjonsfaktor. Man følger sharia av hjertet, og ikke av frykt for sharias straffer. Dette kan sies å foregripe Lawrence Kohlbergs skjelning mellom to nivåer i den moralske utviklingen – det prekonvensjonelle o det konvensjonelle (se side 144).

På Al-Ghazalis tid fantes det sufier som bare la en subjektiv og opplevel sesorientert basis til grunn for sine etiske valg. Dette var en del av sufismer som Al-Ghazali tok klart avstand fra.

Al-Ghazali har hatt en enorm innflytelse på muslimsk tenkning – en inn flytelse som gjør seg sterkt gjeldende den dag i dag.

Fra - Winje, G.: *Fra bønn til magi*, Kristiansand 1999, side 48-54 og 231-243, om New Age

Diverse avsnitt om **NEW AGE**

60-årene: Motkulturen

Da 60-årenes ungdomsopprør slo igjennom i Norge, opplevde vi både en politisk og en religiøs nyorientering. De nye mediene sørget for at nye ideer, særlig fra engelskspråklige land, nådde norsk ungdom. Et eksempel på dette er Beatles' mediefokuserte besøk hos Maharishi Mahesh Yogi, som bidrog til at også nordmenn ble klar over Transcendental Meditasjon. De religiøse ideene fra Allen Ginsberg og andre begynte så smått å gjøre seg gjeldende i enkelte norske ungdomsmiljøer.

60-årenes motkultur var nært knyttet til nye musikkformer. Rock- og folkgrupper som Gong og Incredible String Band[11] (se bilde side 11) ble talsmenn for den religiøse delen av ungdomskulturen i Europa. En mediefigur som John Lennon utviklet seg fra

Gong

10. Antroposofisk Selskap i Norge ble grunnlagt allerede i 1912, men ble nyorganisert i 1923. Den første Steinerskolen (Waldorf skolen) ble grunnlagt i Stuttgart 1919. Den første norske skolen ble grunnlagt i 1926, mens en folkehøyskole på Dovre kom i drift allerede i 1916.

naiv beat og et svermerisk forhold til Maharishi Mahesh Yogi til å bli en offentlig talsmann for kvinnesak, primalterapi, zenbuddhisme, politisk aktivisme og fredssak.[12] Rolling Stones forkynte "Sympathy for the Devil",[13] og norsk ungdom tok alt det nye til seg – noen på en reflektert måte, andre som en del av motebildet. Også bruken av nye rusmidler hadde en religiøs side. Det ser vi for eksempel hos The Doors[14] og i Carlos Castanedas bøker om sjamanisme (kap. 21), som ble mye lest i hippiemiljøene.

The Circle is Unbroken

Seasons they change while cold blood is raining
I have been waiting beyond the years
Now over the skyline I see you're travelling
Brothers from all time gathering here
Come let us build the ship of the future
In an ancient pattern that journeys far
Come let us set sail for the always island
Through seas of leaving to the summer stars

Seasons they change but with gaze unchanging
O deep eyed sisters is it you I see?
Seeds of beauty ye bear within you
Of unborn children glad and free
Within your fingers the fates are spinning
The sacred binding of the yellow grain
Scattered we were when the long night was breaking
But in bright morning converse again*

Robin Williamson

* Hentet fra Incredible String Band: *Wee Tam and the Big Huge*, Elektra 1968.

Aleister Crowley hadde på grunn av et dramatisk liv og mange skandaler preget mediebildet frem til sin død i 1947, men ble i 60-årene en kultfigur i den okkulte delen av ungdomskulturen.[15] Hos Crowley finner vi mange elementer som kan gjenfinnes i dagens

11. Incredible String Band blandet musikalske elementer fra mange kulturer, og formulerte også tanker fra ulike religiøse tradisjoner – for eksempel på albumet *The Hangman's Beautiful Daughter* (1968). Gong ble dannet i 1967, og nådde sitt høydepunkt med trilogien *Flying Teapot* (1973), *Angel's Egg* (1974) og *You* (1974). Med en stor porsjon humor blandet de her yoga, okkultisme og andre elementer i en selvkonstruert mytologisk ramme. Begge gruppene ble toneangivende i det alternative musikkmiljøet. Av andre artister kan Van Morrison og Leonard Cohen nevnes, mens Donovan Leich bl.a. på albumet *Essence to Essence* (1973) gir uttrykk for hinduiske tanker.
12. Et album hvor Lennon særlig fokuserer på religiøse ideer, er *Mind Games* (1973).
13. Rolling Stones' flørting med satanismen fant særlig sted på albumene *Their Satanic Majesties Request* (1967) og *Beggar's Banquet* (1969). Av andre band med satanistiske referanser kan nevnes *Black Sabbath* (dannet 1968), mens *Led Zeppelin* (1968) i større grad fokuserte på okkultisme i vid forstand.
14. Det amerikanske bandet *The Doors* debuterte i 1967. De hentet sitt navn fra Aldous Huxley: *The Doors of Perception* (1957), der bruken av meskalin behandles i et erkjennelsesperspektiv. Oliver Stones film *The Doors* (1991) fokuserer blant annet på deres forhold til rusmidler og religion.
15. Eksempler på dette er Crowleys plassering på coveret til Beatles' *Sgt Pepper's Hearts Club Band* (1967) og referansene hos Led Zeppelin.

okkultisme. Han introduserte okkulte teknikker og prøvde dem ut i nye sammenhenger med vekt på det han anså som positivt: å bryte tabuer og utvikle den menneskelige vilje. Han var også tidlig ute med å integrere østlige religionselementer i vestlig sammenheng.

60-årenes ungdomskultur kan i ettertid virke overfladisk og naiv, men mange av områdene på dagens livssynkart kan spores tilbake til denne tiden. Etter hvert mistet den idealistiske hippie-kulturen noe av sin umiddelbarhet: De store musikkfestivalene på overgangen til 70-årene handlet ofte mer om narkotika enn om fred og kjærlighet, og mange religiøse og søkende mennesker ble fanget opp av de såkalte sektene.

70-årene: "Sektenes tiår"

70-årene kan kalles sektenes tiår, både politisk og religiøst.[16] Incredible String Band hadde, i likhet med Beatles og andre, blitt en slags offentlig representant for en generasjon på religiøs søken. Åpenheten som preget de første albumene, ble svekket da de meldte seg inn i Scientologikirken. Dette var en av mange religiøse bevegelser som dukket opp og rekrutterte nye medlemmer etter de ustrukturerte 60-årene.

70-årenes nye bevegelser omfattet alt fra idealistisk og humanistisk preget synkretisme (religionsblanding) til autoritære bevegelser som i mediene ble presentert under overskrifter som "Hjernevask" og "Kidnapping". Den Forente Familie, Children of God og Hare Krishna-bevegelsen er eksempler på hvordan 70-årenes livssynskart ble preget av flere organiserte bevegelser enn før. I et Norge der skoleverket fremdeles forholdt seg til 50-årenes virkelighetsbilde (jf. Thorbjørn Egners lesebøker), virket disse religionsformene fremmede og skremmende.

Samtidig kunne den nye religiøsiteten virke eksotisk og spennende. På Norges eneste TV-kanal gikk det et underholdningsprogram som samlet mange nordmenn foran skjermen: André Bjerke og Harald Tusberg presenterte det mystiske og okkulte i *I grenseland* på lørdagskveldene. Israeleren Uri Geller opptrådte også på TV og bøyde skjeer ved hjelp av tankekraft. Satankirken ble grunnlagt i 1966, og dens ideer begynte så smått å bli kjent i Norge. Erich von Dänikens bøker solgte rimelig godt, og mange nordmenn begynte å se UFO-besøk i fortid og samtid i et religiøst lys. 70-årene kan karakteriseres som tiåret da moderne religiøsitet virkelig slo igjennom i Norge.

I 1977 utgav Arild Romarheim *Moderne religiøsitet.* Dette var den første av en lang rekke bøker der nye religiøse bevegelser ble beskrevet og vurdert av kristne teologer.[17] På mange måter innledet den en årelang kamp om definisjonsmakten: Hvem skulle definere og vurdere de nye religionsformene – teologene, religionsviterne eller de praktiserende selv? Etter hvert begynte også andre yrkesgrupper og livssynsrepresentanter å interessere seg for den nye religiøsiteten. Sosiologer, psykologer og humanister har alle beskrevet de "farlige" sektene. 70-årene kan derfor også karakteriseres som tiåret da livssynskartet ble preget av fronter og klare grenser.

16. Med "sekt" menes her en relativt liten religiøs gruppe som hevder å ha rett og være utvalgt, i motsetning til alle andre religiøse retninger, som hevdes å ta feil. Begreper som *sekt* og *cult* er blitt så belastet at de ikke lenger egner seg i en bok om religion. I politisk sammenheng er det nærliggende å karakterisere 70-årenes marxistisk-leninistiske bevegelser som politisk sekterisme.

> I én forstand er de nye religionene kommet til oss utenfra, ettersom store deler av deres religiøse tankegods har rot i Østen, og ettersom mange av de religiøse lederne kommer fra andre kulturer. På den annen side kan vi konstatere at det er på grunn av prosesser i vårt eget samfunn at disse religionene i det hele tatt har fått en sjanse. De rekrutterer blant borgerne i vårt eget samfunn og må derfor forstås som et produkt av vår egen kultur. Det er ikke snakk om kulturelle fremmedlegemer som ikke hører til hos oss. De nye religionene er på godt og vondt integrerte deler i Vestens kultur. De er elementer i et multikulturelt miljø som riktignok ikke er så synlig i Danmark, men som absolutt er et karakteristisk trekk ved den moderne verden. Hvor forskjellige de enkelte religioner enn måtte være (og de er faktisk svært forskjellige og ofte totalt uforenlige), så er de alle produkter av sosiale prosesser i det samme samfunn og hører alle med i religionenes mangfoldige historie. Det er de færreste som oppretter et personlig forhold til en eller flere av disse gruppene, men verken kulturdebatt eller samfunnsanalyse kan neglisjere dem. En sosiologisk og historisk viten om de nye religionene er derfor en viktig forutsetning for en meningsfull tolkning av fenomenet.*

* Oversatt fra Mikael Rothstein: *Gud er blå* (1991), s. 295 (avslutningen på en presentasjon av nye religiøse bevegelser med bakgrunn i 70-årene i Danmark). I denne boken behandles også det kritiske synet på sektene som har preget mediene (jf. del 9).

80-årene: New Age

I 80-årene stagnerte mange av "sektene", men ikke den religiøse nyorienteringen som tok til i 60-årene. 80-årenes New Age-bevegelse var et storstilt forsøk på å danne et frihetlig alternativt nettverk der ulike religiøse ideer skulle eksistere side om side og berike hverandre. Denne bevegelsen har et av sine sentre i Findhorn i Skottland, der vi finner sufi-dans, alternativt jordbruk, meditasjon, UFO-forventninger, delfin-musikk og nærkontakt med elementarvesener (ånder knyttet til elementer i naturen). Alt dette blir forstått innenfor en helhetlig ramme: *Holismen*, læren om at alle fenomener – både fysiske og åndelige – er del av et organisk hele.

I Norge var Mandala-senteret tidlig ute med å la ulike alternative terapi- og religionsformer få plass under samme tak. 80-årenes New Age-bevegelse hadde et mer kommersielt preg enn 60-årenes ungdomsreligiøsitet, blant annet fordi mange

17. Romarheims bok hevder innledningsvis nødvendigheten av å skille mellom *beskrivelse* og *vurdering*. Når bevegelsene vurderes, skjer det i lys av tradisjonell norsk kristendom. Boken er etterrettelig, men ikke konsekvent med hensyn til sitt selvpålagte skille mellom beskrivelse og vurdering. Dette henger blant annet sammen med bruken av negativt og positivt ladde ord. De første setningene i kapittelet om Jehovas vitner lyder for eksempel: "Vi står her ved den ikke-kristne religion som er mest aktiv i dagens Norge. Stadig er de på husbesøk. De aller fleste normenn har fra tid til annen stått ansikt til ansikt med dem. De er drevne i samtale og distribuerer bøker ..." (s. 191). Kapittelet om MIKI (Transcendental Meditasjon) er bygd opp slik at leseren ikke får klare signaler om når det beskrives, og når det vurderes, og hele presentasjonen holdes i en svært kritisk tone. Dette er selvsagt ikke forbudt, og det er prisverdig at Romarheim spiller med åpne kort. Det er likevel betenkelig at boken har vært brukt i lærerutdanningen når den formidler et bilde av MIKI som medlemmene ikke kjenner seg igjen i. Flere eksempler og flere bøker kunne nevnes (se litteraturlisten).

toneangivende personer var eks-hippier som forsøkte å leve av sin kursvirksomhet i et kommersielt samfunn. Yoga, sjamanistiske teknikker og andre metoder ble lansert som effektiv selvutvikling, og mange gikk på kurs for å bli bedre kjent med seg selv. New Age-bevegelsen kan forstås som en reaksjon på kirkens religiøse dominans og sosialdemokratiets fokus på materielle verdier.

To representanter for 80-årenes religiøsitet i Norge er Erik Damman og Helge Hognestad. Erik Damman grunnla *Fremtiden i våre hender* tidlig i 70-årene, men markerte seg på ny med boken *Bak tid og rom* i 1987. Her ville han vise hvordan religion og vitenskap er to erkjennelsesveier til den samme, holistiske virkeligheten. Teologen Helge Hognestad gav i 1989 ut boken *Morgendemring* med undertittel *En ny spiritualitet?* Her gjorde han rede for sitt arbeid med moderne menneskers religiøse og paranormale opplevelser. På hver sin måte viser disse bøkene hvordan New Age-religiøsiteten ble anerkjent i stadig nye kretser.

New age

Trosforestillinger

Monisme: Alt som eksisterer, stammer fra én guddommelig energikilde.

Panteisme: Alt som eksisterer, er dypest sett Gud (eller guddommelig). Gud finnes derfor *i* det enkelte menneske og ikke utenfor.

Reinkarnasjon: Vi lever mange liv, sjelen gjenfødes igjen og igjen på sin lange vei fra Gud til Gud.

Karma: Reinkarnasjonen styres av karma-loven, som sier at alle gode og onde handlinger får konsekvenser i både dette og senere liv.

Aura: Mennesket er et åndelig vesen, og et lysende energi- eller fargefelt omgir kroppen vår – selv om det er usynlig for de fleste. Dette reflekterer vår balanse og helse, fysisk, psykisk og åndelig.

Menneskets mulighet til forandring: Hjelpemidler (se nedenfor) kan sette i gang en prosess der åndelige krefter og åndelig innsikt kan utvikles og tas i bruk. Når mange mennesker har gjennomgått en slik utvikling, vil det medføre en grensesprengende utvikling for hele menneskeheten.

Økologisk ansvar: Menneskeheten har et felles ansvar for Moder Jord *(Gaia)* som en levende planet.

Universell religion: Fordi alt er guddommelig, må alle religioner forstås som likeverdige veier til Gud. I prinsippet er ingen av disse veiene mer korrekt enn de andre. Hvert menneske kan finne sin vei.

Ny verdensorden: *Vannmannens tidsalder* (astrologisk syklus på cirka 2 000 år) innebærer en ny verdensorden preget av åndelig og vitenskapelig innsikt. Snevre nasjonale eller etniske interesser vil erstattes av den enkeltes omsorg og medansvar for menneskeheten, Moder Jord og hele universet (Gud).

Praksis

Kanalisering: Kontakt med avdøde mennesker og vesener på høyere bevissthetsplan (jf. *spiritismen* oppunder århundreskiftet). En hendelse av stor betydning for kanalisering i New Age-sammenheng var de budskapene Helen Schuman hevdet å ha mottatt fra Jesus i perioden 1965–77, og som resulterte i *A Course in Miracles*.

Krystaller: Krystallenes molekylsammensetning muliggjør helt spesielle vibrasjoner. De kan derfor reagere på og påvirke subtile energifelt, og med andre ord brukes til diagnostisering og helbredelse.

Meditasjon: En metode til erkjennelse uavhengig av logikk og rasjonell tenking. Mange meditasjonsmetoder er hentet fra østlig tradisjon.

New Age-musikk: Vakker, harmonisk, flytende musikk, ofte basert på den menneskelige stemme, harpe, fløyte etc. Kan brukes til hjelp ved blant annet helbredelse, massasjeterapi og avspenning.

Spådomskunst: Teknikker til å kartlegge fremtiden eller personligheten (karakteranalyse), blant annet I Ching, pendel, runer og tarot-kort.

Astrologi: Stjernenes konstellasjon i fødselsøyeblikket har stor betydning for hvordan den enkeltes livsløp og personlighet blir.

Holistisk medisin: Helbredelsesmetoder basert på et holistisk menneskesyn, der det åndelige og fysiske ses som en organisk helhet og målet er å skape balanse og harmoni i den enkelte. Eksempler på slike metoder er akupunktur, homøopati, krystallhelbredelse, irisdiagnostikk, fotsoneterapi, massasje, meditasjon, yoga og polaritetsterapi.

Selvutvikling: Metoder som omfatter både individuell terapi og gruppeterapi, der en blant annet tar i bruk mentale teknikker for å stimulere en åndelig utvikling. Eksempler på dette er meditasjon, yoga, primalterapi, gestaltterapi, drømmetyding og psykodrama.*

* Det er mange måter å definere New Age på. Begrepet brukes også om 90-årene innenfor tradisjonell religionsvitenskap så vel som i mediene og deler av alternativbevegelsen (jf. kap. 18). Dette sammendraget av en oversikt over sentrale trosforestillinger og praksis i New Age-bevegelsen er basert på bidrag fra amerikanske forskere (publisert av *Ontario Consultants on Religious Tolerance* på http://www.religioustolerance.org/). I Melton: *New Age Encyclopedia* (1990) er de viktigste stikkordene universell religion, reinkarnasjon/karma, universell kraft, Gud, mestere/lærere, tilbedelse/meditasjon, en "verdenslærer" (for eksempel Jesus eller Buddha), samt holistisk menneskesyn og en sosial visjon preget av holisme, oppmerksomhet på planeten Jorden og menneskerettighetene.

90-årene: Alternativbevegelsen

90-årene viderefører de foregående tiårenes religiøse utvikling. 60-årenes religiøse motkultur lever videre, noe vi kan se hos for eksempel Kula Shaker, et brit-pop-band som gjentar den lekende tilnærmingen til hinduismen som Beatles foretok for 30 år siden.[18] "Sektene" fra 70-årene finnes også fremdeles, selv om Scientologikirken og andre nye religioner har fått et troverdighetsproblem i Norge. 80-årenes New Age-bevegelse lever videre i tilknytning til Alternativt Nettverk. Samtidig er de fleste nordmenn fremdeles medlemmer i Den norske kirke, for 90-årenes moderne religiøsitet fører sjelden til ut- og innmelding i livssynssamfunn. 90-årene innebærer altså lite nytt og må først og fremst forstås som et skritt videre i den utviklingen som tok til etter annen verdenskrig.

Det er likevel to bevegelser som *er* nye i Norge, og som derfor kan sies å særprege 90-årene: nypaganismen (del 6) og satanismen (del 7). Nypaganismen (gjenoppliving av førkristen religion) omfatter blant annet heksebevegelse, åsatro og sjamanisme, og en norsk eksponent for denne retningen er Ym-stammen.[19] De nypaganistiske miljøene er mindre kommersielle enn 80-årenes New Age-bevegelse. I *wicca* (heksenes religion) er for eksempel all undervisning og deltagelse gratis. Moderne hekser mediefokuseres stadig mer, og bevegelsen vokser voldsomt i England og USA – særlig i ungdoms- og feministmiljøer.[20]

Nypaganismen kan forstås som et konstruktivt motstykke til den mer destruktive satanismen. Begge bevegelsene er kristendomsfiendtlige og opptatt av det okkulte, men der satanismen tar avstand fra tradisjonell humanisme, ønsker nypaganismen å rekonstruere en religion som hevdes å være dypt menneskelig. De nypaganistiske retningene hevder å bygge på humanistiske og frihetlige verdier, og vil gjenopprette den nærheten til og respekten for naturen som kristendommen tenkes å ha undertrykt i snart 2 000 år. Tross disse forskjellene fremstilles gjerne alle former for satanisme, paganisme og okkultisme som like "farlige" i mediene.

*****

Vi kan altså forstå det 20. århundres religiøse utvikling i lys av modernitetens fremvekst. Den har medført mange og svært ulike religionsformer som reaksjoner på moderne ideologier og verdensbilder. De siste tiårenes religiøsitet kan også karakteriseres som post- eller senmoderne fordi stadig færre mennesker tror på tradisjonelle eller moderne livssyn der liv, død, verden og Gud forstås i en helhetlig sammenheng. Den senmoderne religiøsiteten utdypes i de neste kapitlene.

18. Kula Shakers *K* (1997) og *Peasants, Pigs & Astronauts* (1999) inneholder flere sanger med hinduisk og til dels okkult innhold.
19. Ym-stammen debuterte med paganistisk "steinalderrock" på *Dvergmål* (1987). I 1997 kom *Guden-i-steinen*, der paganismen har fått et mer panteistisk og universelt preg. Internasjonalt har den skotske gruppen *Waterboys* (debut 1983) vært en eksponent for nypaganismen.
20. Ungdomsfilmen *The Craft* (1996) viser hvordan heksebevegelsen kan forstås både som ungdoms- og mediefenomen.

Kapittel 18

Alternativbevegelsen

Alternativbevegelsen i Norge har i 90-årene videreført mye av det som kaltes New Age i 80-årene. New Age er en betegnelse på Vannmannens tidsalder,[215] en ny æra der menneskeheten vil utvikle ny erkjennelse. Denne erkjennelsen innebærer en holistisk forståelse av mennesket og tilværelsen, og ser vitenskap og religion som likeverdige erkjennelsesveier (kap. 14). De forutgående tidsaldrer har vært preget av en splittelse mellom det åndelige og det materielle slik at tilværelsen oppleves som todelt. Hver astrologisk tidsalder tilsvarer cirka 2 160 år, og Vannmannens tidsalder avløser Fiskenes, som ble innledet av Jesus' og Buddhas fremtreden. Fiskenes tidsalder kjennetegnes blant annet av Guds kjærlighet til menneskene, og når denne perioden nå avsluttes, kommer

et oppgjør og et regnskap. Overgangen mellom to tidsaldrer er derfor assosiert med dommedag i mange astrologiske tradisjoner. Vår tid karakteriseres altså ved at en ny erkjennelse vokser frem, men kan også forstås som en krisetid.

Alternativbevegelsen omfatter mange aktiviteter innenfor terapi, medisin, selvutvikling og spiritualitet. Disse aktivitetene kan ikke kategoriseres slik som før fordi de ikke lenger oppleves som atskilte fenomener. Medisin og spiritualitet er to sider av samme sak fordi mennesket – kropp, sjel/psyke og ånd – forstås som en udelelig helhet. I dette kapittelet brukes forkortelsen *STMS* om kombinasjonen selvutvikling, terapi, medisin og spiritualitet.

Aktivitetene i alternativbevegelsen kjennetegnes av stor variasjon og innbyrdes toleranse, og en regner med at hver fjerde voksne nordmann på en eller annen måte har vært i kontakt med dette nettverket. Alternativbevegelsen er ingen enhetlig bevegelse, men flere miljøer som hver på sin måte arbeider innenfor ett eller flere felt. Noen fellestrekk kan likevel nevnes:

1 Mange metoder og teknikker er ikke etterprøvd vitenskapelig, og er derfor ikke anerkjent innenfor tradisjonell medisin. De er heller ikke basert på tradisjonell kristendom. Vi kan derfor si at de bryter med de to tankeretningene som dominerte i Norge

215. Vannmannens tidsalder er tematisert i populærkulturen, for eksempel i musikalen *Hair* fra 60-årene. Et viktig senter for New Age-bevegelsen de siste 30 årene er Findhorn, en kommunitet i Skottland som på mange måter har satt standard ved å kombinere forskjellige alternative aktiviteter på nye måter. Se for øvrig oversikten over New Age-forestillinger i avsnittet om 80-årene i kap. 1.

frem til midten av vårt århundre. Kristendommens tradisjonelle og vitenskapens moderne virkelighetssyn er her erstattet av et mer senmoderne syn. Det preges av mangfold fremfor enhetlige ideologier (jf. kap. 1-2).[216]

2 Mange metoder og teknikker hevdes å ha urgamle røtter selv om de gjerne har en opphavsmann i vårt århundre. En mener at de gamle kulturene forvaltet en innsikt i menneskenaturen som har gått tapt i det moderne, materialistiske samfunnet. Denne innsikten er gjenoppdaget i vår tid og anvendes i alternativ STMS.

3 Mange metoder og teknikker forutsetter at en ser det fysiske i et åndelig perspektiv. Det er med andre ord snakk om holistiske metoder, der kropp og ånd ses under ett. Årsaken til fysiske problemer kan være åndelige og vice versa. Helbredelse betyr å *bli hel,* altså utvikle alle sider ved mennesket. Å opprette balanse mellom det fysiske, psykiske og åndelige står derfor sentralt.

4 Alternative behandlingsmetoder vektlegger gjerne mennesket som en organisk del av naturen. Derfor er blant annet kosthold og urter viktige virkemidler på veien mot helhet.

5 På samme måte som mennesket er en del av naturen, tar det også del i en åndelig verden. Med andre ord er mange av aktivitetene i alternativbevegelsen basert på et okkult virkelighetssyn.[217]

Tidsskriftet *Alternativt Nettverk* og de mange alternativmessene som arrangeres årlig i norske byer, viser noe av mangfoldet innenfor alternativ STMS. Det er verken mulig eller nødvendig å kartlegge alt som foregår innenfor alternativbevegelsen i dette kapittelet. I stedet beskrives enkelte forestillinger som ligger til grunn for disse aktivitetene. Til sist i kapittelet beskrives *Mandalasenteret* som et konkret eksempel på alternativ STMS. Dette er et av de første toneangivende sentra for alternativ terapi og selvutvikling i Norge.

216. Høsten 1998 leverte Aarbakke-utvalget sin innstilling om alternativ medisin (se http://www.dep.no/nou/1998-21/). Her graderes alternative behandlingsformer langs en skala fra "dokumentert effektiv" via "mulig effektiv" og "kanskje effektiv" til "utilstrekkelig datagrunnlag". Nederst på skalaen finner vi "ikke effektiv" og "farlig". Generelt konkluderer utvalget med at "alternativmedisinsk behandling ser ut til å ha et potensial i behandlingen av en rekke sykdommer utenom akuttmedisinen, men at forskningen er kommet altfor kort eller har en retning som kanskje ikke er forsvarlig". Utvalget anbefaler en gradvis tilnærming og økt samarbeid mellom alternativ medisin og skolemedisin, og foreslår intensivert forskning på alternativ medisin.

217. Begrepet okkult brukes her slik det er definert i kap. 14: En utforsking av og vitenskap om skjulte krefter.

31

Alternativt Nettverk er et felles forum som skal stimulere til informasjon, debatt og aktivitet innen områder som personlig og spirituell utvikling, alternativ medisin, økologi, global bevissthet, alternative livssyn og et mer helhetlig verdensbilde. På denne måten håper vi å bidra til å finne nye utviklingsveier både for enkeltmennesket og hele samfunnet. Vi tror at samarbeid og dialog er nødvendig for å skape et samfunn der vi kan vokse og utvikle oss i større harmoni med oss selv, hverandre og jorden som helhet – og på denne måten unngå en global krise.

Vi forsøker å synliggjøre det som finnes i Norge av organisasjoner, foreninger og enkeltpersoner som – hver på sin måte – arbeider med nye eller mindre kjente veier til bedre helse, balansert livsførsel, personlig og samfunnsmessig utvikling, økt miljøbevissthet og alternative livssyn som gjerne baserer seg på personlig ansvar og egen erfaring. Fellesnevneren for disse gruppene er ofte en *positiv nysgjerrighet* (heller enn redsel) overfor det nye og ukjente, der menneskeheten alltid har måttet hente inspirasjon til fremskritt og nye utviklingsveier.

Vi opplever at mangfoldet og forskjellene kan være en ressurs. Ved en fri meningsutveksling kan vi lære å verdsette de fasetter som andre representerer, samtidig som vi lar oss utfordre til å gå videre i vår egen utvikling. Grupper og enkeltpersoner med forskjellig erfaringsbakgrunn og livsanskuelse må lære seg å kommunisere for at vi skal finne nye utviklingsveier. De som skriver i bladet, kan ofte være uenige både med oss i redaksjonen og hverandre. Artiklene står derfor for forfatternes egen regning, og med en slik åpenhet håper vi å unngå nye former for dogmatisme eller fundamentalisme.*

* Hentet fra *Alternativt Nettverk* sept.-okt. 1998, s. 2; det nærmeste vi kommer en programerklæring fra alternativbevegelsen slik slik den fremstår i dette tidsskriftet.

Elementer av østlige menneskesyn

Blant annonsørene i *Alternativt Nettverk* er det mange bevegelser og organisasjoner som baserer STMS på østlige forestillinger (jf. del 4). Bak *Institutt for Holistisk Medisin & Meditasjon* står for eksempel Osho-bevegelsen, der en bruker meditasjon i kombinasjon med andre selvutviklingsmetoder. I andre miljøer finner vi eksempler på at yoga forstås i et religiøst perspektiv. Skillet mellom terapi og religion er i mange miljøer et kunstig skille.[218] Vi finner elementer fra både hinduisme, buddhisme, taoisme og andre østlige religioner i dagens alternative menneskesyn.

Fra indisk tradisjon kommer også en variant av læren om at en åndelig kraft gjennomstrømmer materien. Etter en slik forståelse avhenger menneskets helse av åndelig eller guddommelig energi. Tantrisk yoga er bare én av de retningene som opprinnelig har et religiøst siktemål, men som også har medisinske og terapeutiske virkninger. I medisinsk sammenheng kan en ta i bruk *chakrabalansering* (se figur side 245), det vil si å stimulere åndelige energisentre i kroppen for å oppnå åndelig og fysisk balanse. I mange østlig inspirerte STMS-metoder inngår også vegetarisk kosthold.

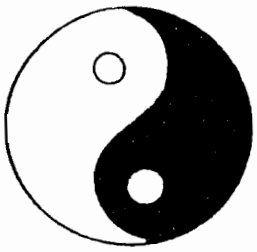
Tradisjonell indisk (vedisk) medisin er basert på prinsipper i det vediske menneskesyn,[219] og gjenfinnes i mange metoder innenfor alternativ medisin. I *Maharishi Ayur-Veda* er vedisk medisin systematisert og tilrettelagt for forhold i Vesten. Som i kinesisk medisin (se nedenfor) forstår en i Ayur-Veda tilværelsen ut ifra fem grunnleggende elementer: rom, luft, ild, vann og jord. Både i mennesket (det indre universet) og tilværelsen for øvrig (det ytre universet) ligger disse elementene til grunn for tre *dokshaer* (virksomme energier).[220] De kan forstås som prinsipper for intelligens eller energi i naturen. De styrer alt liv i universet og i menneskets kropp og sinn – basert på de evige naturlover.

En forutsetning for helse er at de tre dokshaene står i et bestemt innbyrdes forhold til hverandre. Dette er et kvantitativt forhold som karakteriserer den enkeltes personlighet eller konstitusjon (beskaffenhet eller struktur). I Ayur-Veda kartlegger en dette forholdet og eventuelle avvik for å få kunnskap om hvordan den enkelte bør leve for å bevare helsen og korrigere eventuell ubalanse. For å leve i pakt med sin egen konstitusjon får den enkelte veiledning om hvordan en kan opprette en balansert livsstil ved hjelp av tiltak som riktig kosthold og sunne daglige rutiner med meditasjon og fysiske øvelser. I Maharishi Ayur-Veda brukes Transcendental Meditasjon, urter og massasje, samt spesielle utrensingsmetoder. Et norsk senter ligger på Mesnali ved Lillehammer.

218. I Bjørg Vindsetmo: *Sjelen som turist* (1995) kritiseres nettopp alternativbevegelsens sammenblandingen av terapi og religion.

219. *Vedisk:* bygger på de indiske Veda-skriftene fra 1200–900-tallet f.Kr. I *Maharishi Ayur-Veda* forstår en det slik at deler av den opprinnelige vediske kunnskapen er gått tapt og nye elementer er tilføyd gjennom århundrene, blant annet på grunn av fremmed herredømme i India. Derfor er det mange aspekter ved klassisk Ayur-Veda som ikke praktiseres i India i dag. Maharishi Mahesh Yogi (kap. 13) har siden 1985 samarbeidet med både indiske og vestlige leger, og mener å ha gjenskapt den urgamle, opprinnelige formen for Ayur-Veda.

220. De tre dokshaer kan forklares på følgende måte: *Vata* er rommets og luftens energi, som i mennesket er knyttet til aktiviteter som sirkulasjon og bevegelse, samt til nervesystemet. På et åndelig eller psykisk nivå er *vata* en forutsetning for aktivitet og våkenhet. *Pitta* er energien knyttet til ild og delvis til vann. Fysisk sett er denne energien knyttet til forbrenning og transformasjon, og på det åndelige eller psykiske plan til organisering, følelser og intellekt. *Kapha* er vannets og jordens energi, knyttet til kroppens strukturer og væskebalanse, samt egenskaper som tålmodighet, stabilitet og kjærlighet.

Yin (det kvinnelige, mørke, passive) og *yang* (det mannlige, lyse, aktive) utgjør den helheten som kalles *tao* ("veien", den skjulte urkraften i tilværelsen). Den ene forutsetter den andre, og et mål i både taoismen og mange alternative retninger er å opprette eller vedlikeholde en balanse mellom de to. Bare da kan mennesket erfare helhet og harmoni. Jamfør også Den Forente Families syn på tilværelsen, kap. 8.

Tradisjonell kinesisk medisin er blant annet basert på tre prinsipper, som har fått gjennomslag i alternativ STMS:

1 Yin og yang betegner motsatte, men sammenhengende krefter som virker i tilværelsen, både i helheten og i hver enkelt del. Harmoni og sunnhet forutsetter balanse mellom disse kreftene. I praksis betyr det blant annet at en i kostholdet bør velge en balanse mellom yin- og yang-mat og i sine aktiviteter en balanse mellom utadvendthet og innadvendthet.

2 Alt liv gjennomstrømmes av energi (*qi*), og det er viktig at denne livsenergien får flyte fritt gjennom mennesket. *Akupunktur* er en av mange metoder som brukes for å stimulere og balansere *qi*. Her brukes blant annet nåler, massasje og varme.

3 Avanserte kinesiske korrespondansesystemer viser hvordan alt henger sammen. Kinesisk astrologi er ett eksempel (se side 187), og læren om fem elementer eller prinsipper er et annet. Disse fem elementene er tre, ild, jord, metall og vann (jf. Ayur-Veda ovenfor). Farger, dufter, sinnsstemninger, kroppsdeler og andre sider ved tilværelsen klassifiseres i henhold til de fem elementene. En kan derfor stimulere én side ved mennesket ved å stimulere for eksempel en farge som korresponderer med den.

Troen på reinkarnasjon ligger også bak deler av alternativ STMS. Mennesket har med seg ubevisste minner, karma (konsekvenser av handlinger) og personlighetstrekk fra tidligere liv inn i dette livet. Mange terapiformer forholder seg til denne ballasten både som problem og ressurs. I *regresjonsterapien* kan en få hjelp til å gjenoppleve traumatiske eller frigjørende hendelser fra tidligere liv, ofte ved hjelp av hypnose. I Norge er Rune Amundsen (1952–) en representant for denne terapiformen.

I alternativbevegelsen tar en altså i bruk elementer fra østlige menneskesyn med røtter i religioner som hinduisme, buddhisme og taoisme. Det er mulig fordi en henter forståelse og innsikt fra *alle* de religioner og kulturtradisjoner som har noe å bidra med. Det oppleves verken som religiøs aktivitet eller synkretisme,[221] men snarere som en naturlig konsekvens av den innsikt det senmoderne mennesket har fått gjennom mediene, reiser og vitenskaper som historie og antropologi: I menneskehetens felles historie ligger visdom og kunnskap som en nærmest er forpliktet til å ta i bruk.

Kropp og natur

Et annet særtrekk ved alternativ STMS er at kroppen anses som en kilde til både problemer og løsninger i menneskets åndelige utvikling. Gjennom stemmebruk, massasje og dans kan en bearbeide fysiske spenninger og frigjøre psykisk eller åndelig energi. Dette synet har fellestrekk med allmenne kunnskaper om psykosomatiske sammenhenger, men også med det menneskesynet vi finner i mange religioner.

Fra paganistisk religion (del 6) har alternativ STMS hentet en ny forståelse av kroppen. Den nærheten naturfolkene tenkes å ha til kropp og natur, er forbilledlig for mange moderne mennesker, og urbefolkningenes menneskesyn blir forstått som mer autentisk enn andre syn. Et eksempel er hopi-indianernes menneskesyn, som ofte beskrives med vekt på deres kunnskap om åndelige energipunkter i kroppen. I alternativbevegelsen forstår en dette som at hopi-indianerne har en innsikt i menneskets åndelige natur som er nærmest identisk med den tantriske, der chakraene er sentrale (se kap. 13 og figur side 245).

Noen metoder med bakgrunn i paganistisk religion er polynesisk massasje *(ma-uri-massasje,* en form for "dansende massasje"), svettehytte (badstu), indiansk tromming, samiske sjamanreiser (kap. 21) og afrikansk dans. Disse metodene brukes ofte sammen med andre metoder. Åndelig utvikling kan stimuleres ved hjelp av fysiske teknikker fordi det handler om å bli et helere menneske – både fysisk og åndelig.

Pusting er også et eksempel på hvordan en kan frigjøre åndelig energi ved å bruke kroppen riktig. Både i yoga, i Wilhelm Reichs variant av psykoterapien[222] og i andre sammenhenger forstår en åndedrettet som avgjørende for menneskets indre balanse og fysiske velvære. Pustingen kan kombineres med stemmebruk, dans og andre øvelser, som i den taoistiske kampkunsten *T'ai Chi Ch'uan.* Ved hjelp av åndedrett og fysisk selvkontroll kan en forbedre sin konsentrasjonsevne og mentale styrke, og oppnå

221. *Synkretisme* (fra gresk): sammenblandet. Historisk sett har de aller fleste religioner et synkretistisk utgangspunkt; de er "blandinger" av tidligere religioner.

222. Wilhelm Reich (1897–1957) var en av Sigmund Freuds elever, og utviklet blant annet den omdiskuterte *vegetoterapien.* Verken hans teori om *orgon* (en energiform som vitenskapen ikke kunne avgrense og måle) eller andre ideer ble godtatt i forskningsmiljøene, men han har hatt stor betydning for enkelte alternative terapiformer.

balanse i kropp og sinn. Moderne mennesker lar seg fange av karrierejag og stress, men kan finne tilbake til sin autentiske personlighet ved å gjenoppdage og samarbeide med kroppens naturlige rytmer og energier.

Andre eksempler på kroppsbaserte terapiformer er *Alexanderterapi, Body Harmony* (en kombinasjon av massasje og healing) og *kinesologi.*[223] Den sistnevnte metoden kalles også *Touch of Health* eller *muskeltest*, og forutsetter en sammenheng mellom kroppens muskler, organer og meridianer (energikanaler). Ved å teste bestemte muskler kan en finne ut om det er fri flyt av energi gjennom den tilsvarende meridianen, og om det blir tilført nok energi til det tilhørende organ. Svake muskler indikerer negative følelser og stress, og et mål er å skape balanse mellom høyre og venstre hjernehalvdel. Dette skjer ved å måle muskelstyrken mens terapeuten stiller pasienten spørsmål for å finne ut hvor skoen trykker med hensyn til for eksempel ubevisst angst. Ubevisste, angstfylte minner blokkerer energistrømmen, og kinesologien tar i bruk flere metoder for å hjelpe mennesket til å bli kvitt angsten.

Urter og andre former for naturmedisin bygger på innsikten i at mennesket er en del av naturen. Naturmedisin er i og for seg integrert i all medisin, og dagens farmakologi[224] bygger på tidligere tiders kunnskap om helbredende planter. En metode som er vanskelig å etterprøve vitenskapelig, er *Bachs blomstermedisin*, som brukes i behandlingen av sinnstilstander. Denne terapiformen har fått sitt navn fra Edward Bach (1886–1936), som oppdaget hvordan spesielle planter korresponderer med sinnstilstander og menneskетyper. Han fant i alt 38 preparater: "De tolv helbredere" og "De 26 hjelpere". Oliven virker for eksempel mot følgene av stress, og valnøtt mot bindinger og frustrasjoner. Ved å skape mental sunnhet og balanse mener en at Bachs blomstermedisin også kan bedre den fysiske helsen.

Homøopati er en form for naturmedisin basert på antikke medisinske prinsipper. Likhetsprinsippet (læren om at lignende helbreder lignende) omtales allerede hos Hippokrates (500-tallet f.Kr.), men ble lansert i moderne tid av den tyske legen Samuel Hahnemann (1755–1843). Det innebærer at en lidelse kan helbredes ved å tilføre kroppen mer av det stoffet som fører til lidelsen. Et annet homøopatisk prinsipp viser seg i at medisinen tynnes ut så mye at det er umulig å påvise det medisinske stoffet i preparatet. Dette henger sammen med at homøopatien benytter en form for *energetisk* medisin: Medisinens energi overføres fra det medisinske stoffets molekyler til preparatets molekyler (alkohol eller vann) ved å ryste preparatet samtidig med uttynningen. Denne prosessen kalles potensering eller dynamisering, og blir meningsfull i lys av det holistiske menneskesynet homøopatien bygger på: Mennesket består, som alt annet liv i universet, først og fremst av energi.

223. *Alexanderterapi* innebærer blant annet at en utvikler kroppsbeherskelse og koordinasjonsevne etter et visst system, som først ble utviklet av den australske skuespilleren Frederick Matthias Alexander (1869—1955). *Kinesologi* (fra gresk: *kinesis* – bevegelse) ble utviklet av den amerikanske kiropraktoren Georges Goodheart i 60-årene.

224. *Farmakologi* (fra gresk): læren om legemidlene.

Felles for de kroppsbaserte terapiformene er vissheten om at kroppen kan helbrede seg selv. Moderne mennesker er fremmedgjorte – også i forhold til sin egen kropp – og trenger hjelp til å sette i gang de helbredende prosessene.

Holisme: Mennesket er et helhetlig vesen i en helhetlig sammenheng

Mange av virksomhetene i det alternative nettverket er basert på et menneskesyn som vektlegger det åndelige og en forståelse av mennesket som en helhet av materie og ånd. På samme måte som mennesket deltar i naturens prosesser, deltar det også i universets åndelige liv. Med andre ord finner vi holistiske og okkulte elementer i alternativbevegelsens STMS.

Klarsyn og evnen til kanalisering[225] er på bakgrunn av et okkult menneskesyn naturlige egenskaper, og mange kurs og seminarer har som mål å hjelpe deltagerne til å utvikle dem. I *Alternativt Nettverk* nr. 5/98 ble det annonsert for en bok der den avdøde prinsesse Dianas budskap til menneskeheten er kanalisert gjennom en norsk kvinne. *Spådomskunst og karakteranalyse* forutsetter også et okkult virkelighetssyn. Blant metodene som brukes, er numerologi, astrologi, palmestri og tarotkort. De forstås som forskjellige tilnærmingsmåter til den samme skjulte (psykiske eller åndelige) siden ved mennesket (se side 186ff).

Sinnets helbredende krefter er i alternativ STMS vel så viktige som kroppens. *Healing* betegner forskjellige teknikker for helbredelse ved hjelp av åndelig eller mental energi. I prinsippet omfatter healing også helbredelse ved bønn i enkelte kristne miljøer. Her forstår en det slik at det er Guds ånd som virker. Noen healere mener å ha spesielle evner til å helbrede, mens andre hevder at slike evner ligger latent i alle mennesker. Derfor foregår ofte healing i grupper der deltagerne forener sin mentale energi, sin vilje og sin omsorg for hverandre. På noen kurs lærer en å helbrede seg selv ved å gjøre mentale øvelser, for eksempel å tenke seg (visualisere) en helbredelse. I andre miljøer er healing forstått som kanalisering: Healeren er en kanal for den helbredende kraften fra ånder eller andre vesener.

Også kunstnerisk arbeid som musikk eller forming kan inngå i alternativ terapi. Gjennom kunstnerisk aktivitet kan en lettere ta i bruk sin intuisjon og få tilgang til de helbredende kreftene i det underbevisste. Mental trening finner sted i forbindelse med

225. Kanalisering vil si å motta budskap (være kanal for) fra ånder, avdøde mennesker eller mestere.

både yoga, meditasjon og i andre sammenhenger. En moderne variant er *Silva-metoden*, et kurs i bevissthetstrening og stresskontroll der de mentale øvelsene forstås i lys av psykologi og hjerneforskning.[226]

Aura (latin) betyr egentlig luftning, men brukes gjerne om menneskets utstråling av lys. Læren om auraen er et godt eksempel på hvordan mennesket forstås som noe mer enn en kropp. Det finnes mange teorier om auraen, men det er vanlig å regne med syv grader eller nivåer av utstråling.[227] Auraens fargespekter reflekterer menneskets åndelige, mentale og fysiske tilstand, og ved å "lese" eller fotografere auraen kan en stille en diagnose (se bilde side 28). En kan også påvirke mennesket via dets aura. Sentralt i aurabasert terapi er derfor evnen til å kartlegge auraen. Det kan skje ved hjelp av pendel, krystaller eller andre hjelpemidler som reagerer på sublime kraftfelt, eller ved å oppøve evnen til å se auraen rent fysisk.

Pendelen (et lodd i en snor) er i likhet med *ønskekvisten* et redskap som i stor grad synes å avhenge av brukerens mentale innstilling. Når en lar pendelen bevege seg i jevne sirkler, vil den av og til dras til siden. Avvikene i bevegelsen kan tolkes som reaksjoner på fysiske eller åndelige energifelt. På denne måten kan pendelen brukes i alternativ terapi, men den kan også brukes til å finne vann, eller, på samme måte som et *ouijaboard*,[228] til kommunikasjon med oversanselige vesener.

Krystaller eller gjennomskinnelige mineraler selges i de fleste alternativbutikker, og en mener at mineralene korresponderer med ulike sider ved menneskets personlighet. Dette er ikke nye forestillinger. Både i antikken og middelalderen ble det skrevet bøker om og prøvd ut hvordan både edelstein og annen stein kunne styrke mennesket – fysisk så vel som åndelig. Også i naturfolkenes religioner har mineralene spilt en stor rolle. I nyere tid har amerikaneren Edgar Cayce[229] formidlet en omfattende lære om mineralenes skjulte egenskaper. I alternativbevegelsen brukes ofte krystaller og mineraler som kraftkilder, for eksempel i smykker eller plassert i oppholdsrom. Hensikten er å eksponere seg for deres legende krefter, alt etter hvilke behov en har.

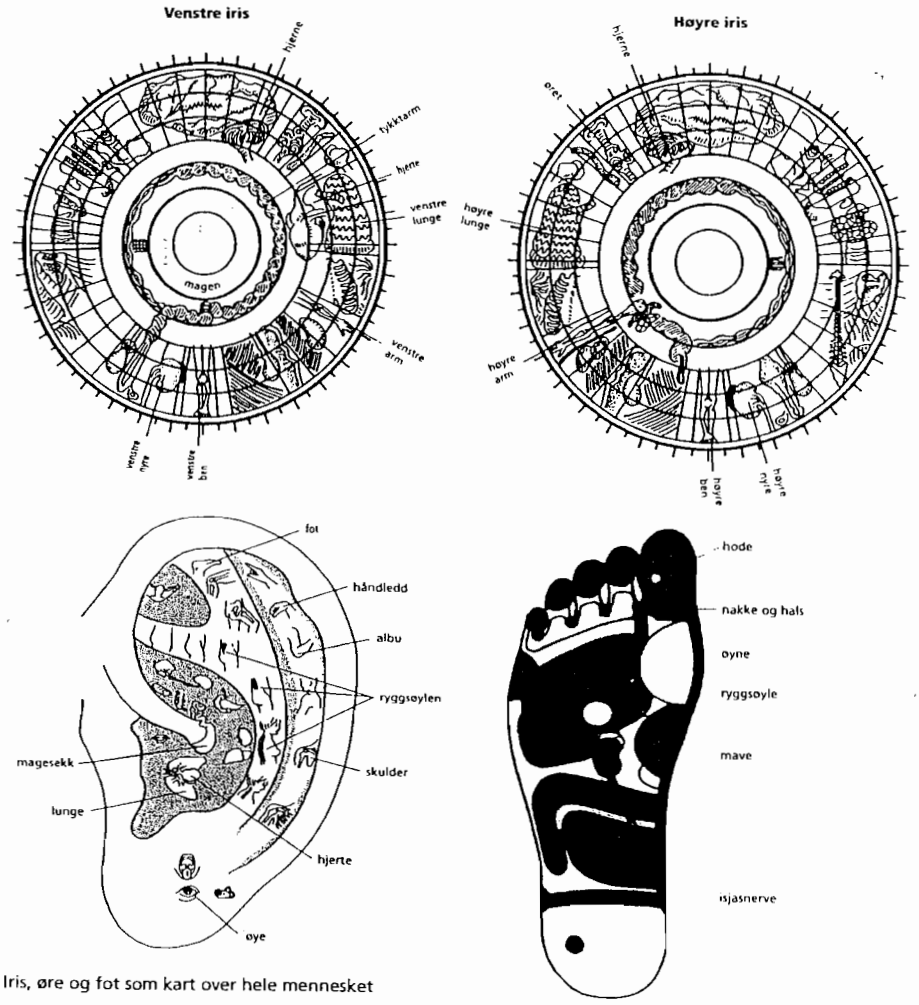
226. Texaneren José Silva (1914–) er opphavsmannen til Silva-metoden. Han kom fra fattige kår, og ville i utgangspunktet utvikle en metode for å øke barns IQ. Metoden omfatter elementer fra mange tradisjoner og tar blant annet i bruk meditasjon, selvhypnose og psykologi. Et sentralt element er å lære å tenke på alfa-nivå, det vil si med en hjernebølgelengde på 10 sykler per sekund (jf. yoga). Metoden har enkelte fellestrekk med *selvsuggesjon* eller *affirmasjon*, som blant annet innebærer å daglig gjenta positive utsagn og tenke positive tanker for å forandre sitt ubevisste tankemønster.

227. Enkelte buddhistiske tekster omhandler de seks fargene i Buddhas *pabha* (utstråling), og i kristen kunst er *glorien* et uttrykk for Den Hellige Ånds utstråling. I teosofien (kap. 15) ble læren om menneskets syvdelte natur utviklet på bakgrunn av både østlige og vestlige forestillinger.

228. *Ouijaboard*: "heksebrett", spiritisme- eller bokstavbrett – en liten, glatt bordplate med blant annet tall, bokstaver og ja/nei-felt. På brettet kan for eksempel et glass vandre omkring og "skrive" en melding fra den som påkalles.

229. Edgar Cayce (1877–1945) var et medium som mottok budskap om mineralenes virkninger og andre paranormale og okkulte temaer.

Hver del inneholder helheten er et prinsipp som går igjen i *de holografiske metodene.* Dette har ført til diagnose- og terapiformer som *irisdiagnostikk.* Her korresponderer fargespekteret i øyets iris med forskjellige deler av kroppen, og en irisanalyse er derfor en analyse av hele mennesket. En lignende tankegang finner vi i *fotsoneterapien:* Hvert lille punkt under fotsålen korresponderer med et område i kroppen, og ved å stimulere disse punktene kan en både stille diagnose og helbrede smerter og sykdommer. Lignende metoder er basert på analyse av øret (*auriculoterapi* eller *øreakupunktur*) og andre deler av kroppen.

Iris, øre og fot som kart over hele mennesket

Fra ulike kulturtradisjoner har alternativ STMS også hentet andre korrespondansesystemer. De kinesiske fem prinsippene er allerede nevnt, men også vestlig astrologi og systemer av farger, lukter og symboler er tatt i bruk for å stimulere forskjellige sider ved mennesket. Mye arbeid gjøres i alternative miljøer for å bearbeide, tilpasse og anvende slike korrespondansesystemer på en måte som er meningsfull for dagens mennesker.[230]

I dette kapittelet er det nevnt noen få eksempler blant alle de teknikker og metoder som brukes i det alternative nettverket. I tillegg til de nevnte metodene finnes alt fra kurs i ikonmaling til rolfing,[231] lysbehandling og antroposofisk medisin, som er en hel vitenskap i seg selv (jf. kap. 16). Også her står hensynet til *hele* mennesket sentralt: Det fysiske kan ikke forstås løsrevet fra det åndelige og vice versa.

Eksemplene ovenfor er ordnet etter ulike elementer i alternativbevegelsens menneskesyn: 1) østlige elementer, 2) naturbaserte elementer og 3) holistiske eller okkulte elementer. En slik struktur er bare relevant i den grad den gjenspeiler aktørenes egen forståelse, men kan likevel gi mening i en bok som denne. En annen måte å beskrive nettverket på er hvordan det spenner fra idealistiske grupper som vil dele sin innsikt med andre, til kommersielle organisasjoner som selger dyre kurs. Det alternative markedet har selvsagt sin kundekrets, og mangfoldet i kurs- og terapitilbud gjenspeiler hva moderne nordmenn er villige til å bruke tid og penger på (jf. kap. 2).

37

Mange av de menneskesyn som ligger til grunn for alternativbevegelsens aktiviteter, har sitt opphav i religiøse tradisjoner. I Norge kalles alternativ STMS "nyreligiøsitet", men det bør snarere karakteriseres som en gjenoppdagelse av førmoderne tradisjoner. Det innebærer sjelden religion i form av gudstro eller kult i tradisjonell forstand. Senmoderne mennesker anvender fragmenter av religiøst betingede menneskesyn på en praktisk måte.

Mandalasenteret

Mandalasenteret er et av mange sentre som tilbyr terapi, healing, drømmetyding og andre metoder for personlig vekst, og et godt eksempel på hvordan alternativ STMS kan arte seg i Norge. Senteret ble etablert i 1975 og var altså tidlig ute med denne typen virksomhet. Det holder til på *Nistjernen* i Gausdal, men har i lange perioder drevet sin virksomhet i Trondheim og Oslo.

230. *Fargeterapi:* Fargene er lys, det vil si energi med ulike frekvensområder. Ved hjelp av fargepåvirkning kan en endre fargespekteret i auraen for å oppnå sunnhet og harmoni. *Aromaterapi:* behandling med eteriske oljer som absorberes gjennom huden ved hjelp av massasje eller bad, og tas opp av blod- eller lymfesystemet. Oljenes aroma (vellukt) korresponderer med forskjellige sider ved mennesket. En annen metode er *magnetterapi*, der en forsterker den naturlige jordmagnetismen som virker på kroppen. Slik kan en forandre vibrasjonsnivået i molekylene og stimulere de kjemiske prosessene i kroppen.

231. *Rolfing* er en metode utviklet av amerikaneren Ida P. Rolf i 50-årene. Sentralt i denne behandlingen er bearbeiding av kroppens bindevev for å korrigere dets struktur og gjøre det mer elastisk.

Benedicte og Harald Thiis

Bak Mandalasenteret står Harald (1943–) og Benedicte (1939–) Thiis, som er bahá'íer. De har altså en religiøs overbygning som gir et helhetlig perspektiv på senterets mange aktiviteter. Tanken er at det finnes mange veier mot helhet, og at hver enkelt kan finne sin egen vei. Derfor kan Mandalasenteret anbefale sine kursdeltagere å velge andre terapiformer enn dem det tilbyr selv. Variasjonene i metoder og teknikker er i seg selv et gode, og den mangfoldige virksomheten i nettverket forstås som et tegn i tiden – et tegn på at en ny, åndelig bevissthet vokser frem.

På Mandalasenterets kurs brukes både drømmetyding, healing, Bachs blomstermedisin, meditasjon, drømmereiser, krystallterapi og andre metoder for å hjelpe deltagerne til å bli bedre kjent med seg selv. Metodene er ikke det viktigste. Målet er en helhetlig personlighet av kropp og sjel, og det kan ikke nås på samme måte av alle mennesker. For å finne ut hvilken vei en bør gå, og hvilke kurs en kan ta, er det nødvendig med en grundig analyse av personligheten, der en kartlegger både velfungerende og dårlig fungerende sider. På bakgrunn av den innsikten som utvikles på slike kurs, kan en gå videre og behandle og utvikle seg selv – eventuelt i samarbeid med en terapeut. Mandalasenteret ønsker å gi hjelp til selvhjelp fordi enhver er sin egen lege.

Dette kalles *helhetsterapi* – ikke én terapiform, men mange metoder som til sammen utgjør en helhet. For å se helheten i mangfoldet brukes symboler og begreper fra mange religiøse og åndelige tradisjoner, ofte strukturert rundt tallet syv (se figurer side 244 – side 247, jf. kap. 14-17): Regnbuen har syv farger, menneskets utvikling skjer i syv trinn, og det har syv bevissthetsplan eller bevissthetsnivåer. Også tallet ni står sentralt – jamfør Mandalasenterets adresse og symbolikken innenfor bahá'í-troen (kap. 10).

- Senteret klekker ut fødselshjelpere for den nye tid, bærere av visjonen om den Globale Enhet.
- Livet er en prosess opp og fram mot lyset. Vi lærer folk å leve denne prosessen, gjenkjenne eventyret i hverdagen og i livet.
- Enhver person er en unik sjel. Enhver person må også finne sin individuelle vei mot lyset. Vi hjelper deg til å finne dine unike kvaliteter og din spesielle oppgave og vei.
- Vi bruker Lysets kraft til å rense og bevisstgjøre livsprosessen. Meditasjon kombinert med kreativitet og bevisstgjøring er våre hovedredskaper.
- Vi har et utall redskaper til rådighet om nødvendig: naturmedisin, kost, urter, edelstener, Bach-medisin, muskeltest, gestaltterapi, drama, billedterapi, drøm, healing med mer.*

* Hentet fra Mandalasenterets selvpresentasjon, trykt i hefter fra senteret.

Adresser

Alternativt Nettverk – Normannsgt 47D – 0655 Oslo
Mandalasenteret – Nistjernen – 2621 Østre Gausdal

Internett

Alternativt Nettverk: http://nettvik.no/nettloekka/altnett/
Alternativ medisin: http://kvasir.sol.no/no/health/alt/

Utdrag fra: Elling Siqveland: TRUSSAMFUNN PÅ STORD Høgskulen Stord/Haugesund 2006

http://ans.hsh.no/lu/krl/trussamfunn/index.asp

2. Den Kristelige Menighet ("Smiths Venner")

2.1 Historikk
2.2 Leiing
2.3 Truslære
2.4 Samarbeid med andre kyrkjesamfunn
2.5 Misjon og diakoni
2.6 Aktivitetar
2.7 Lenker

Blant folk flest er dette trussamfunnet best kjent under namnet "Smiths Venner", etter opphavsmannen til denne venneflokken, Johan O. Smith. Sjølv brukar dei namnet Den Kristelige Menighet eller rett og slett berre Menigheten. Her på Stord er dette det langt største trussamfunnet utanom Den norske kyrkja med sine litt over 200 venner med smått og stort. Og det er viktig å ta med barna, for dei er det mange av i Menigheten.
Vi må ut i Sagvåg, til Almåsvegen, for å finna lokalet til Menigheten. Det ligg på høgre sida av vegen, nokre få hundre meter før sentrum når vi kjem frå Leirvik. Så lenge vil dei ikkje halda til her. Lokalet er blitt for lite og upraktisk for alle aktivitetane som dei ønskjer å driva. Held vi fram mot Fitjar eit par kilometer, kjem vi til Rutletjødno der Menigheten i fleire år har eigd ein fritidseigedom og der vi no ser at arbeidet med å reisa det nye langt større lokalet alt har kome eit godt stykke på veg (mars 2006). Dei reknar med åflytta inn her om eit par år, men før det skal masse dugnadsarbeid utførast og ganske mange millionar samlast inn.
"Smiths Venner" er eit lite trussamfunn i verdsmålestokk, med berre om lag 30 - 40 tusen medlemmer og ikkje meir enn 8-9 tusen her i landet. Men det er det einaste heilnorske trussamfunnet, grunnlagt i Horten i byrjinga av 19- hundretalet og har så spreidd seg til ca. 20 byar i Noreg og til over 60 land i alle verdsdelar. Til Stord kom dei sist på 1940-talet.
Folk flest veit ikkje så mykje om denne Menigheten - anna enn at dei er skikkelige menneske som ein ikkje har høyrt noko vondt om. Og er det noko som er typisk for Vennene, så er det at dei legg vekt på å leva eit så godt liv som dei berre kan og vera vennlege og snille mot alle menneske. For det som svært mykje dreier seg om i forkynning og praktisering av kristendommen er nett dette: Å leva eit så godt og heilagt liv som berre mogeleg og i Guds kraft kjempa mot synda og det vonde. Og skal dei klara det, må dei halda seg borte frå slikt som kan føra dei til freisting og fall.

2.1 Historikk

Skulle vi med eitt ord karakterisera dette trussamfunnet, kan vi gjera det med det ordet Aksel J. Smith, son av stiftaren, brukte i ein minnetale om far sin: ein "**helliggjørelsesvekkelse**".
Alt samlar seg om dette eine: å veksa som kristen, å verta meir og meir lik Jesus, å vinna over all bevisst synd, ja, å verta fullkomen i sinn og innstilling (Matt 5,48; Fil 2,10-15). Det som for utanforståande kan sjå noko spissfindig og merkeleg ut, har klar samanheng med det sentrale i trua deira: å sigra i freistingar og unngå å falla, å leva eit gudfryktig og bibelsk liv. Og sjølve hovuddygda i denne samanheng er å vera **trufast** og uthaldande. For berre den som held ut til slutt, får sigerskransen (Jak 1,12).
Denne sterke vekta på heilaggjering og vekst har klar samanheng med slik opphavsmannen til samfunnet, **Johan O. Smith**, opplevde samtidsforkynninga: som altfor billig og lettvint

nådeforkynning. Alt stoppa liksom med omvendinga og den første syndetilgjevinga. Lite og inkje vart sagt om kampen mot synda og siger over synda.
Smith var fødd i Fredrikstad i 1871. Han arbeidde i marinen i ca. 40 år, og fekk på den måten høve til å treffa mange menneske rundt om i heile landet. Han døydde i 1943, 71 år gammal. Foreldra var kristne, og sjølv vart han omvend i 1898. To år etter opplevde han å verta fylt av Den heilage Ande etter lenge å ha bedt om kraft til å sigra over synda. Han tok straks til å fortelja andre om det han hadde opplevd og korleis han oppfatta sann kristendom. Dei fleste etablerte leiarar og kyrkjesamfunn avviste det han stod for, men fleire og fleire einskildpersonar vart overtydde om sanninga i det han forkynte. Broren Aksel vart omvend i 1905 (død 1919) og **Elias Aslaksen** i 1908, ein av dei sentrale leiarane i samfunnet fram til sin død i 1976. Desse vennene brevveksla mykje, men etter kvart kom dei til at det var behov for eit blad som kunne undervisa om det som var så avgjerande viktig for dei: eit sigrande liv og eit djupare liv i Kristus. I 1912 starta dei så månadsbladet *Skjulte Skatter*, og det har seinare vore den viktigaste bindelekken mellom Vennene.
Det same namnet har også forlaget deira i Tananger ved Stavanger (tidlegare Horten) som i tillegg til bladet gir ut bøker og mindre brosjyrar og trykksaker. Namnet er henta frå Salomos Ordtøke 2,1-5 der det heiter at "dersom du leter etter den (innsikt og forstand) som etter sølv og graver etter den som etter skjulte skatter, da skal du forstå Herrens frykt og finne Guds kunnskap."
Bladet inneheld utelukkande oppbyggjelege småstykke skrivne av venner i forsamlingane rundt om i landet, og også venner frå utlandet. Sjå eksempel på eit slikt stykke ved forstandar Oddmund Risnes på Stord seinare i presentasjonen. Forholdsvis stor plass har også fyldige referat frå talane som vert haldne på dei store stemna på Brunstad. Det mesteparten av innhaldet dreier seg om er kampen mot synda og korleis få hjelp og kraft til å leva eit heilagt liv og etterfølgja Jesu eksempel. I tillegg står det korte opplysningar til slutt om stemna som skal vera på Brunstad i næraste framtid (frå og med nr. 3/2006 er også dette teke ut og lagt til den interne nettstaden) og opplysningar om bladet. Ansvarleg redaktør er leiaren for Menigheten, og redaktør og utgjevar er for tida (2006) Sigurd J. Bratlie, son av den førre leiaren Sigurd Bratlie og barnebarn av stiftaren. Bladet kjem også ut på ei rekkje andre språk som engelsk, tysk, fransk og hollandsk.
I ein minnetale i 1971 om Johan O. Smith ved 100-årsminnet for hans fødsel fortel Elias Aslaksen om si eiga omvending.
"Alle var faktisk talt imot til å begynne med. Så har Smith ved sin troskap vunnet én for én.... Da jeg for min del ble med, da var vi ikke flere enn at vi fikk plass i en stue ved å sitte i en ring. Jeg var omvendt en tid i forveien, og skjønte ingenting og hadde ikke seier. Jeg ba Gud om å ta meg bort, ønsket å dø. Jeg ønsket ikke fortsette å leve det livet som var slik at jeg syndet og syndet igjen. Fordi det var min lengsel tok Gud seg av meg, det beviser at jeg var av sannheten, og så førte han meg så å si rett bort i armene til broder Smith. Hadde ikke han vært tro, greidd å stå all utroskapen imot, tross han var alene om det, så hadde menigheten slik den er idag ikke eksistert, og hvem vet hva vi hadde vært alle sammen?"
Det er tydeleg både ut frå dette sitatet og dei andre minnetalane ved jubileet at Vennene ser veldig opp til Johan O. Smith. Han var ein utvald, ein profet, ja, ein reformator. I starten på talen sin samanliknar Aslaksen Smith med **Luther**.
"Det er noe enestående i verdenshistorien. Luther ble kalt for en reformator, og det han utrettet var bra så langt det rakk, men det var som intet å regne, åndelig talt, mot den reformasjon som broder Smith satte i verk. Hele den religiøse verden, stort sett, bortsett fra noen få spredte enkeltmennesker, har jo fart vill.... Det som har gjort at det er blitt slik, det kommer alt sammen av utroskap mot Ordet. Broder Smith oppdaget troskapens vei midt i alt virvaret. Han var av sannheten, og derfor oppførte han seg overensstemmende med det og talte Guds ord i sannhet."

Dei fleste lutheranarar vil nok reagera mot ei slik vurdering. Men sett ut frå kjernepunkta i læra til Menigheten, kan vi forstå ei slik utsegn. Luther stoppa jo på halvvegen, med nåden, med frelse ved tru utan lovgjerningar. Lenger enn til dagleg å ha bruk for Guds tilgjeving kjem ingen av oss. Men han kom ikkje fram til den eigentlege sanninga: at ut frå denne starten skal den kristne kjempa mot synda og vinna over ho, veksa i heilaggjering.
Frå denne spede starten har så "Smiths Venner" auka og spreidd seg utover landet og verda, og pr. i dag (2006) reknar ein med ca. 8-9000 Venner i Noreg spreidd på ca. 20 stader og kanskje 35000 totalt i over 60 land. Vi finn flest i Tyskland og Holland, men også i U.S.A. aukar talet sterkt. I Europa er det berre Portugal og Island som ikkje har nokon menighet. Mange av Vennene reiser omkring etter invitasjon og førespørsmål og spreier bodskapen. Fleire av menighetene sender også direkte ut venner til unådde land og område. Noko av bakgrunnen for denne forma for misjon er den tanken som vi har sett i sitata ovanfor av Aslaksen, at det er nokon som er "av sannheten" og dei vil og koma og høyra dei som talar "Guds ord i sannhet".
Sentralt i evangeliseringa står og det store stemnesenteret dei har bygt på **Brunstad** (Stokke i Vestfold). Her samlast dei frå heile verda til dei store stemna ved høgtidene (påske og nyttår) og om sommaren. Den nye stemnehallen tek ca. 7500 menneske, og på sommarstemna kan det vera opptil ein 10-12000 menneske samla. Talane blir tolka til dei fleste (16) større språk, og fleire av møta blir TV- overførde via satellitt til mange land.
I og med at barnetalet er stort i familiane aukar også Menigheten ved naturleg vokster. For samhaldet i familien og forsamlinga er stor, og det er få som bryt ut og forlèt trussamfunnet. Sentrale leiarar ved sida av Johan O. Smith, broren Aksel og Elias Aslaksen, har vore sonen til Johan, Aksel J. Smith, og Sigurd Bratlie som til slutten av 1990-talet stod som hovudeldste og med Bratlie som hovudleiaren. Etter han overtok Kåre J. Smith (f. 1944), eit anna barnebarn til stiftaren Johan O. Smith.
I første halvdel av 1990-talet opplevde "Smiths Venner" ei gjennomgripande vekking, særleg blant ungdommen og dei yngre vaksne, som førde til fornying og ny glød blant mange av medlemmene. Ikkje alle kjende seg heilt heime i alt dette nye som følgde med, mellom anna dei intense bønneringane som oppstod på stemne og møte, dei opprekte hendene og dei meir karismatiske ytringane. I nokre menigheter vart det opne motsetningsforhold mellom ulike grupper og leiarar. Mange kjende seg ikkje heime lenger i menigheten og gjekk ut, andre opplevde det slik at dei meir eller mindre vart pressa ut. Det vart ei avskaling etter kvart og ein talar om at om lag 600 medlemmer totalt (450 i Noreg) gjekk ut. Nokre av desse kom etter kvart tilbake, ein del på det sentrale Austlandet danna alternative menigheter og andre att gjekk heilt bort eller gjekk over til eit anna trussamfunn.
Menigheten på Stord har i dag (2006) godt 200 medlemmer. Så seint som i 1984 var dei ca. 120, så samfunnet har auka ganske sterkt i seinare tid. Menigheten fekk eige lokale i Almåsvegen i Sagvåg i 1967, men lokalet vart snart altfor lite og upraktisk og vart påbygt og fornya i 1984. Storsalen har plass til nærare 300 personar, og der er fleire rom til ungdomsarbeid og søndagsskule. Bygget har også kjøkken og romsleg garderobe, og Vennene høgtidar ofte bryllaup og andre familiefestar her. Etter nye 20 år har dei no kome i gang med å byggja eit nytt og større og meir funksjonelt innretta forsamlingshus og senter for all deira verksemd ute ved Rutletjødno. Hovudsalen her er tenkt å skulla romma heile 600. Senteret vil og kunna leigast ut til større konferansar og arrangement. Sidan den store utbygginga på Brunstad no så å seia er ferdig, kan ein setja eigne ressursar inn i eit lokalt løft. For her trengst det masse både av dugnad og pengar, og ein vonar og på hjelp frå venner i andre menigheter. Og no i mars 2006 er alt ein ungdomsgjeng, eit A-lag på 15 personar frå fleire menigheter og land, godt i gang med dugnadsarbeidet.
Det var Nils Risnes og sonen Sadok som i 1950 starta opp med regelmessige møte i Sagvåg og dermed innførde "Smiths Venner" til Stord. Som ung kom Nils Risnes i kontakt med

Johan O. Smith, vart omvend og slutta seg til Vennene. Etter omvendinga reiste han til Austlandet og var der nokre år. Her var han også med i kristeleg arbeid saman med Vennene. Så kom han attende til Stord og saman med Sadok tok han så til med evangelisk verksemd frå slutten av 1930-talet. Før dei fekk eige lokale i 1967, hadde dei møta kring i heimane og i leigde lokale. Sadok Risnes har vore leiar for forsamlinga heilt fram til årtusenskiftet. I dag er det sonen Oddmund Risnes som er forstandar for menigheten.
Vennene står ikkje i Den norske kyrkja, men barna er med på den vanlege kristendomsundervisninga i skulen og har ikkje noko behov for fritak frå deler av undervisninga. Dei merkar seg ofte ut ved solid bibelkunnskap. Og det er ikkje så rart sidan dei ofte er med foreldra på møta og trufast går på søndagsskulen i lokalet.
Fleire er også med i skulekorpset. På skulegudstenesta i samband med bispevisitasen våren 1990 hadde leiarane heller ikkje noko imot at barna deira var med på denne i kyrkja. Elles er barna og dei unge i menigheten til vanleg ikkje med i andre organiserte lag og grupper på fritida. Menigheten har så mange tilbod sjølv at det oftast ikkje er aktuelt.

2.2 Leiing

Eit sentralt prinsipp i Menigheten har alltid vore at alt skal skje frivillig og utan lønn. Difor har korkje forstandaren eller evangelistar lønn av menigheten, heller ikkje verdsleiaren Kåre J. Smith. Berre heiltidstilsette på Brunstad Conference Center får lønn.
Dei som skal inneha ei leiarstilling må visa seg verdig til denne ved audmjukt tenarsinn og tanke for kva som tener menigheten og dei andre. Han må så å seia gjera seg fortent til å inneha ei slik stilling ved å få tillit frå vennene. I denne samanheng har ein heller ikkje vektlagt eller hatt sans for meir formell teologisk utdanning. Det kan lett føra til at ein vert oppblåst og lite audmjuk i tenesta. Difor har dei til no ikkje hatt nokon bibelskule eller predikantutdanning. Den beste utdanninga får ein av Kristus sjølv i Menigheten ut frå dei nådegåver Han gir den einskilde og ved studium av Bibelen og dei skriftene som Menigheten gir ut. I tillegg er den årlege forstandarsamlinga på mange måtar eit kortkurs i bibelkunnskap. Men der er inga forakt for teologisk utdanning, og no vert det lagt planar for eit bibelkurs/bibelskule på Brunstad.
Alle i Menigheten er likestilte når det gjeld å veksa fram til ei tenestegjerning. Ein er også difor lite opptekne av leiarar og hovdingar (Ef 4,11-13).
Det er ikkje tale om demokratiske val av leiarar i menigheten. Som verdsleiaren Kåre J. Smith seier det i boka si"Hyrde og Profet - en veiledning i hyrdetjeneste og menighetsliv" (2004) side 209: "Det har aldri vært demokrati i menigheten. Gud innsetter hvem han vil, og det må vi bøye oss for. Det er han som gir gaver og tjenester. Mesteren kjenner disippelen best og ser hva han har nådegaver til og hva han kan klare. Profetene kjenner Gud best og vet hva han liker….De som lyder sine veiledere, går det vel, men de som ringeakter og spotter slike som er lydige, går det ikkje godt med."
Som nemnt er det Oddmund Risnes som er forstandar for menigheten på Stord. Ved sida av seg har han eit eldsteråd/styre med kvar sine ansvarsområde. Sentralstyret for Den Kristelige Menighet på Brunstad skal peika ut ein i styret for kvar menighet og denne kan leggja ned veto ved usemje i styret. På den måten kan ein seia at sjølv om kvar menighet styrer seg sjølv, har Brunstad det siste ordet om det skulle vera usemje i ei sak.

Det er berre mennene som kan inneha ei leiarstilling i menigheten. For Gud er begge kjønn likeverdige, men dei har ulike oppgåver i menigheten. Men kvinnene kan ha leiaroppgåver i barne- og ungdomsarbeidet, syngja i kor og koma med vitnemål i forsamlinga til liks med mennene. Kvinnene har også noko på hovudet, eit skjerf eller sjal, når dei ber eller vitnar på møta, svært ofte også om dei berre er til stades på eit møte, jamfør 1. Kor 11,10. For å sitera att frå boka til Kåre J. Smith, side 297: "Kvinnene må heller ikke styre i menigheten. Det må

være en struktur etter bibelsk mønster. Søstrene kan gi oss mange gode råd, men de er ikke blitt satt til å styre i menigheten. De skal ikkje være mannens lærer og bør ikke ta på seg en myndighet som ikke er kledelig".
Denne overtydinga om at leiarane i menighetene er tilsette av Gud sjølv, medfører at ein er tilbakehalden med å koma med innvendingar og kritikk av desse og det dei gjer og bestemmer. For indirekte vert då dette kritikk av Gud sjølv - dei er jo "*Ansatt av Gud*", som tittelen på boka som utbrytaren Johan Velten gav ut i 2002, uttrykkjer det. Han siterer heilt i starten på boka ein uttale av Johan O. Smith som viser at det er han som er opphavsmannen til denne overtydinga: "Gud har gitt meg makt til å avgjøre stridigheter og la den få rett som har rett. Han har gitt meg makt til å løse alle vanskeligheter osv. Ingen har ansatt meg i denne gjerning, uten Gud selv".
I kapitlet "*Hvem settes til tjeneste i menigheten*?" side 136 i ovannemnde bok av Kåre J. Smith, gjer han det klart at han deler same overtydinga: "Gud har en fullkommen omsorg for sin menighet. Derfor har han gitt menigheten de gaver den trenger for å kunne vokse og utvikles. Det er Jesus selv som har gitt disse personer til menigheten, og uten dem kunne ikke menigheten oppbygges. De er derfor uhyre verdifulle tjenere, og de arbeider for at hele menigheten kan bli fullkommengjort i tjenestegjerning til Kristi legemes oppbyggelse. Ved deres tjeneste fødes troen på seier i hjertene, slik at de hellige kommer til enhet i troen på at det er fullt mulig å komme til seier over synd. Deres tale og deres liv, ja, hele deres ferd, samvirker til denne enhet i troen på at det er fullt mulig å bli frigjort fra synden, ja, til å seire likesom han har seiret, Åp 3,21. En slik tro er jo ukjent i den religiøse verden. Denne altbeseirende tro er også grunnen til at dødsrikets porter ikke får makt over menigheten. Menigheten står og faller ved slike troende og trofaste mennesker".
Likevel er sjølv den øvste leiaren eit menneske han òg, og kan svikta som alle andre og dermed missa tillit og må gå av. Det årlege forstandarmøtet er og sentralt i drøfting og avgjerd av viktige spørsmål. Leiaren er ingen eineherskar.

2.3 Truslære

"Smiths Venner" har ikkje og vil ikkje ha noko skriven truvedkjenning eller katekisme. Dei vil berre ha Bibelen som grunnlag og fundament for lære og liv - og dei meir praktiske ting i dagleglivet om Bibelen seier noko om det. Så vi må gå til skriftene deira og det dei seier og praktiserer for å finna ut kva dei står for.

Bibelsyn

Vennene ser på Bibelen som Guds uforfalska ord til menneska. Dei tek Ordet som det står, og truskapen mot Bibelens ord går stadig att i både det dei skriv og det dei seier. Menigheten legg stor vekt på å halda seg nøye til Bibelens ord som rettesnor for liv og lære. Vi ser dette i samband med at ytre skikkar som hår- og klesmotar skal vera tekkelege og ikkje utfordrande. Vi må vel kunna kalla dette for eit sterkt bibeltru syn.

Ordninga av menigheten skal også vera så bibelsk som mogeleg, og det at dei heilt til det siste ikkje har vilja føra noka medlemsliste, grunngir dei ut frå deira forståing av Bibelen. Eit sitat frå den tidlegare nemnde minnetalen til Aslaksen kan illustrera dette.
"Han (Johan O. Smith) avla vitnesbyrd i forsamlinger, men motstand alle vegne og forkastelse. Han trodde mer på Guds ord og på de åpenbaringer han fikk i Skriften enn han trodde på alle de andre tilsammen, og var på den måten en kolossal reformator på det området. Og det er jo det det dreier seg om. I alminnelighet, særlig pinsevenner, de slår om seg med at det er en bibelsk menighet, det er ubibelsk i aller høyeste grad, det er jo akkurat som en annen kirke. Troskapens vei oppdaget Smith på den måten at hver gang han hadde satt lyset i staken, hver gang han hadde talt noen bibelske sannheter, så fikk han motstand.

Det var den siden av saken - det ble forkastet - men så var det det at han ble så veldig lykkelig. Det var det som gjorde oppdagelsen."
Her nemner altså Aslaksen to grunnar til at Smith var av sanninga og i pakt med Bibelen: den store motstanden han opplevde og at han kjende seg lukkeleg og glad i denne situasjonen. Ikkje alle kan gå med på at dette er gode nok bevis.
Merk at det ikkje er snakk om syner eller openberringar i hans indre eller på andre spesielle måtar, men "åpenbaringer han fikk i Skriften", ei klarare innsikt i det som står skrive.
Den einskilde menigheten fører som nemnt inga medlemsliste. Men i no i dei siste åra har dei byrja å føra ei namneliste over dei som høyrer til menigheten. Denne må dei senda inn til fylkesmannen for å få utbetalt statsstøtte.

Kyrkjesyn
Vi har alt fleire gonger støytt på uttrykket å være av sannheten (Joh 18,37), og dette ser på mange måtar ut til å vera eit nøkkelord. Tanken er tydeleg at ein del menneske på ein måte er bestemt av Gud til å oppdaga sanninga og så slutta seg til denne. Vi ser det tydeleg av dei tidlegare sitata av Aslaksen, og vi ser det av at dette ordet står med store bokstavar på frontveggen i lokalet i Sagvåg. Ein er likevel aktiv med å evangelisera mellom dei som ikkje er med i Menigheten, men som viser seg interesserte. Som Aksel J. Smith seier det om far sin: "Fars oppgave var å finne fram til den enkelte av de utvalgte, slike som hadde øre og hjerte for sannheten og lede dem inn som levende stener i Guds byggverk, som er menigheten."
Ein ser på menigheten som Kristi lekam, som ein levande organisme. Inn i denne lekamen med Kristus som hovudet kan ein berre fødast av Gud sjølv. Difor er ein imot å ha eit spesielt namn på menigheten; Jesu namn er nok. Ein skal heller ikkje ha lønna prestar eller predikantar; alt skal skje gratis og frivillig. Heller ikkje har ein tru på teologi og menneskeleg utdanning og læring i menigheten; Gud aleine kan gi kunnskap og visdom. Følgjande sitat frå ei brosjyre av Sigurd Bratlie peikar på dette:
"De som er i dette samfunn, de merker med en gang når synden trenger inn. De hører det på lyden; 1. Kor 13,1.
I dette samfunn får man ikke makt ved begavelse og verdslig utdannelse; Kol 2,8. Nei, der har man ikke mer makt enn den man har i Jesu navn, og disse strides ikke i den makt de har. Nei, de er ett likesom Jesus og Faderen er ett."
Den heilage Ande skal leia møta, difor talar og vitnar dei som har kall til det etter tur. Ofte held forstandaren innleiingstalen, men deretter er det fritt fram for kvar den som har noko å seia, gjerne slik at dei som har leiaroppgåver innleier talarrekkja. Det er sett fram ei stolrekkje like framfor talarstolen, og ein går fram dit og set seg i rekkjefølgje og går så på talarstolen når turen er komen. Og manuskript har eg ikkje sett at nokon har brukt, korkje han som held hovudtalen eller dei andre etterpå. Ein skal bera fram det som Den heilage Ande gir ein der og då. Leiaren av musikken på podiet finn fram til songar som høver mellom vitnemåla og startar songen.
I den tidlegare nemnde minnetalen av Aksel J. Smith over far sin er der også ein karakteristikk av den sanne menighet.
"En menighet kan ikke lages, den må fødes. Enhver må fødes på ny, få Guds Ånd og drives av denne. Ved ydmykhet og gudsfrykt vokser den enkelte frem og modnes til den tjenestegjerning som Gud selv gjør han skikket til. Menigheten er et ypperlig Guds skaperverk, og ingen kan studere seg til noe der i kraft av sin menneskelige begavelse.
Vi har ingen partinavn eller innskrivning i protokoller. Dersom ikke livet i Kristus og en vandring i lyset er det som forener oss, så finnes det ingen tillatelse til å erstatte dette med noe annet. Partier er synd og står oppregnet sammen med de verste synder; Gal 5,19-21."

Lærepunkt felles med andre
Sjølv om "Smiths Venner" ser på seg sjølve som dei som har kome fram til Sanninga, og meiner at dei andre kyrkjesamfunna stort sett har fare vilt, bortsett frå einskildpersonar, er det fleire lærepunkt som er like eller liknar på det andre trussamfunn står for. Dei trur på den treeinige Gud og på Jesus Kristus som Guds son, fødd av jomfru Maria og komen til oss i kjøt. Bibelen er Guds ord og norm og rettesnor for liv og lære. Dei trur på rettferdiggjering ved tru, utan lovgjerningar, og er så langt lutherske og evangeliske.

Dåpssynet må vel seiast å vera baptistisk: det er berre truande vaksne menneske som kan gå inn i ei pakt med Gud og leva i bevisst kamp mot synda. Dåpen er ein dåp til Jesu død. Som det heiter i ein artikkel om dåpen i Skjulte Skatter nr. 5/90 av ein Rolf Telle:
"Jesu dåp er noe mer. Vi blir døpt til hans død. Nå er det meningen at Jesu død skal virke i oss etter dåpen. Dette er ukjent for mange som lar seg døpe. Vi kan trygt spørre med Paulus i Rom. 6,3: Eller vet I ikke at alle vi som er døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død? Meningen er at Jesu død skal virke i våre liv så det blir slutt på synden; 2. Kor 4,10-11."
Ein understrekar veldig sterkt at dåpen er ein dåp til Jesu død og dermed ei innviing til vår eigen kamp mot synda i vårt eige kjøt og drepinga av denne. Då er det og naturleg at ein ventar med dåpen til ein er overtydd om at denne vegen vil også eg gå og i denne kampen vil også eg stå. Tidleg i tenåringsalderen er då kanskje ikkje rette tidspunktet for eit så alvorleg steg, og mange utset difor dåpen til dei kjem i 18- 20-årsalderen eller av og til noko seinare.
I følgje Vennene seier Bibelen ingen ting om barnedåp; "Lat småborna koma til meg og hindra dei ikkje" (Mark 10,14) har ikkje noko med dåp å gjera. Men Menigheten har **barnevelsigning**: Dei små barna vert borne fram for menigheten og velsigna ved at forstandaren ber for dei.
Dei legg som pinsevennene også vekt på åndsdåpen, tungetale og læking ved bøn. Skal ein makta kampen mot synda og sigeren over denne, er åndsdåpen ein føresetnad. For dette maktar ein ikkje i eiga kraft. Møta deira er likevel lite prega av karismatiske ytringar; sjå møtereferata seinare. Men vert ein bror eller ei søster sterkt gripen på eit møte og har tungetalegåva, vil ein naturleg slå over til tungetale.
Konfirmasjon har ein naturlegvis ikkje sidan det ikkje er noko å stadfesta når ein ikkje har barnedåp.
Men i staden for konfirmasjon har dei fleste menighetene ei ordning som vert kalla **Bibelundervisning**. Den går føre seg over ein periode om hausten og våren, og vert avslutta med ein fest for heile menigheten, der dei unge som har hatt bibelundervisning, er heidersgjestene. Både gutar og jenter i "konfirmasjonsalderen" (14-15 år) plar delta på bibelundervisninga. Det er eit eige opplegg for dette, som går ut på å gjera dei unge kjent med læra til menigheten og førebu dei på dei vala som ligg framføre dei. Ei slik undervisning er ofte ein medverkande årsak til at så mange unge vel å halda fram i menigheten, av di dei får ei betre forståing av kva menigheten er og kan ha å seia for dei personleg resten av livet.
Nattverd eller brødsbryting som ein her kallar det, feirar dei ein eller fleire gonger for året. Ein ser på det som eit minnemåltid, "et ransakende samvær hvor vi minnes det store frelsesverk Jesus gjorde for oss, og det verk han vil gjøre i oss", som det står i "Vår tro", ein kortfatta presentasjon av det sentrale i læra deira. Kåre J. Smith seier i boka si side 239f om dette: "Brødsbrytelsen er et samfunns- og styrkemåltid der vi styrkes til å gå inn i de gjerningar Gud har gitt oss å gjøre. La oss ta vare på samfunnet i våre hjemmemenigheter. … I 1. Kor 11,27 står det om å ete og drikke Herrens kalk uverdig. Det er ingenting av det ytre som gir verdighet i den nye pakt. Verdigheten ligger i at vi praktiserer Herrens død, at vi lar oss bryte. … Brødsbrytelsen bør skje minst en gang i året i de fleste menigheter. Slike samvær bør man ikke avertere offentlig. Hvis det er store vanskeligheter i broderskapet, bør man vente, slik at man ikke leder mennesker til å delta uverdig. … Av og til kan man grøsse når

man ser hvem som deltar. Derfor bør man minne om alvoret - at man kan bli syk og også sovne inn. En uhyggelig dom kommer forholdsvis fort hvis man er uverdig, spesielt hvis man er frekk og spotter. Uverdigheten ligger i det at man ikke ombærer Kristi død i sitt legeme. Man blir fristet, men Kristi død virker ikke, og samtidig forkynner man Guds bud. Dømmer man seg selv, blir man ikke dømt, men dømmer man ikke seg selv, blir man dømt. Dette alvoret bør være klart for alle vennene".
Uverdig nattverdnyting vert her som det meste hos "Smiths Venner" sett i samanheng med kampen mot synda. Berre den er verdig som med Andens kraft kjemper mot synda, lar seg bryta ned og så vinn over freistinga. Kva skal ein då seia om alle dei som feirar nattverden i dei andre kristne trussamfunna? Et og drikk alle desse uverdig? Og kvifor har ein nattverd så sjeldan dersom det er eit styrkemåltid i kampen mot synda, kan ein spørja.
Dei eldste i menigheten avgjer i god tid på førehand når det skal vera nattverd, og desse møta vert ikkje avertert opne for alle (På Stord vert ingen møte i menigheten averterte lenger i lokalavisa). Ein les dei sentrale bibelorda frå 1. Kor 11 og frå innstiftingsorda i evangelia og brukar dei vanlege utdelingsorda. Til vanleg brukar ein felleskalk og brød som ein bryt opp i passelege stykke.
Nattverdsynet må vel seiast å vera symbolsk: på ein åndeleg og symbolsk måte får ein del i Jesu lekam, forsoning og frelsesverk ved å delta i brødsbrytinga.

Særeigne standpunkt
Synet på Jesus.
Det vert i ulike skrifter og artiklar om "Smiths Venner" ofte påstått at dei lærer at Jesus hadde ein syndig natur. Dette er i fylgje menigheten sjølv ikkje rett. Jesus vart avla ved Den heilage Ande og født av jomfru Maria; han var Guds son og samtidig sant menneske. Han hadde **same kjøt og blod som oss** og vart prøvd og freista som oss, men utan å synda (Hebr. 4, 15). Det er kanskje denne sterke understrekinga av Jesu likskap med oss som har fått så mange til å oppfatta det slik at dei lærer at Jesus hadde ein syndig natur.
Jesus er ingen engel som svevar høgt over våre problem og vanskar. Nei, han var som oss i alt, også i det å verta freista til synd. Men han falt aldri i synd. Han sigra over all synd, også viljen til å gjera det han sjølv hadde lyst til. Og nettopp fordi han er slik kan han vera vårt **førebilete** og koma oss til hjelp i våre freistingar. Ved å leva som han levde, kan vi og stå imot freistingane og ikkje falla i synd.
"Kristus var den første som seiret over all synd, og dersom vi seirer likesom han har seiret, skal vi få sitte sammen med ham på hans trone, Åp 3,21. En veldig trøst er det at Jesus forlot sin himmelske herlighet og iførte seg kjød og blod som oss, ble sine brødre lik i alle ting, og ble fristet og prøvd i alle ting i likhet med oss, dog uten synd, for å komme oss til hjelp når vi blir fristet og prøvd; Hebr 2,14-18; 4,15; Rom 1,3. Gud kan ikke fristes, Jak 1,13, men Jesus ble fristet, fordi han hadde kjød som oss og vilje som oss. Jesus ble født ved unnfangelse av den Hellige ånd fra fødselen av. Han gjorde aldri sin vilje, men sin himmelske Faders vilje Etterfølgelsen i Jesu fotspor består i at vi i alle livets fristelser og prøver tar vårt kors opp, fornekter oss selv slik at vi gjør hans vilje istedenfor vår vilje." (Aksel J. Smith i minnetalen om far sin).
Alle kyrkjesamfunn legg vekt på Jesus som førebilete for den kristne sitt liv. Han levde jo det sanne og gode menneskeliv - slik livet burde levast. Ein legg likevel vekt på skilnaden mellom Jesus og det kristne mennesket. For den kristne er ikkje Jesus - HAN var einestående. Når "Smiths Venner" understrekar Jesu føredøme så sterkt, så er det av di dei likestiller Jesus og den kristne langt på veg. For vi kan også i Andens kraft veksa slik i gudsfrykt at vi sigrar over eigenviljen og synda - slik Jesus gjorde det, og verta fullkomne slik han vart det.

Synet på mennesket.
Som vi alt har sett av det vi har trekt fram om dette trussamfunnet, er det vel synet på mennesket som skil dei mest ut frå andre kyrkjesamfunn. Som ingen andre er dei overtydde om at eit kristent menneske ved Guds kraft og med Jesus som førebilete skal kunna koma så langt i heilaggjering at det ikkje lenger gjer bevisste synder.
Ein skil klart mellom bevisste og ubevisste synder. Både dei ubevisste syndene og arvesynda medfører skuld for Gud. Men Jesu forsoning dekkjer denne skulda. Dette skiljet mellom bevisst og ubevisst synd meiner ein også er ein viktig nøkkel til å forstå Bibelens mange tilsynelatande motseiingar når det gjeld synd; til dømes Rom 7 og 1. Joh brev. I dette siste brevet er det og tale om å ha synd og å gjera synd; alle har vi synd - ubevisst - men poenget er at vi skal slutta å gjera synd som vi veit er synd.
Mennesket har ein syndig natur, men ved Guds lovnader får vi del i guddommeleg natur; 2. Pet 1,34. Og i lydnad og etterfølging av Kristus kan vi steg for steg verta han lik og vinna ein fullkomen siger.
Trua må føra til gode gjerningar og eit heilagt liv. Ein er livredd for den døde trua, at ein stoppar opp berre ved nåden og den første tilgjevinga og vert ståande der.
"Vi finner ingen steder i skriften at Guds barn fortsatt skal være syndere. *Mine barn! dette skriver jeg til eder forat I ikke skal synde, og om noen synder, da har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, den rettferdige*; 1. Joh 2,1. Det er ikke nødvendig å synde, og det er evig tap for oss om vi gjør det, men om vi skulle lide nederlag, så kan vi få tilgivelse. Når vi leser brevene til menighetene i Åp 2 og 3, så ser vi at det er bare de som seirer, som har del i løftene." (Aksel J. Smith i minnetalen om faren).
Denne kampen for å leggja av fleire og fleire synder og verta meir og meir Jesus lik, pregar sterkt alle brosjyrar og skrifter som samfunnet gir ut. Det er også hovudinnhaldet i dei fleste talane på møta deira. Det gjeld om å rusta seg i Guds kraft og skjerpa seg i kampen mot freistingar og fall. Guds ord og Jesu eksempel er viktige våpen, like eins eit godt familieliv og livet i forsamlinga. Men like viktig som arbeidet med å vinna over bestemte synder, er det å gjera gode gjerningar og vera eit godt menneske i all si ferd.
Syndenød er eit ord som ofte går att i talen om dette. Ordet vil ha fram at skal ein ha ein rimeleg sjanse til å vinna over bestemte synder, må ein angra og sørgja over det ein har gjort og verkeleg ha redsle i hjarta for å gjera det same om att. Først då får ein tilgjeving frå Gud og kan ha von om å sigra neste gong. Her kritiserer ein kyrkja og dei kristne organisasjonane for å forkynna ei altfor lettvint og billeg syndeforlating. Nei, inga syndetilgjeving utan syndenød. Og syndetilgjevinga er ikkje eit mål i seg sjølv. "Målet må være at Satan taper sin makt for alltid, at det blir seier over synden!" (Frå Borgar Brubakken: Syndenes forlatelse).
På side 241- 243 i boka si har Kåre J. Smith eit kapittel med overskrifta: **Ingen behøver å synde!** Her står det mellom anna: ”Dersom vi sier at vi ikke har synd, da bedrar vi oss selv, og sannheten er ikke i oss. 1. Joh 1,8. Å ha synd betyr at vi har lyster og begjæringer, men ved troskap i fristelsens stund kan jeg gjøre ham til intet som har dødens velde. Derfor kan jeg glede meg veldig når jeg kommer i fristelser. … Man må stå sin prøve og hengi det man fristes til i Kristi død. … Selv om jeg har synd, er det ikke meningen at jeg skal falle i synd. Fristelsen blir en prøve på min tro. Dette er et veldig spennende liv. Selv om jeg har synd i mitt kjød, behøver jeg altså ikke å synde!”
Det sentrale i læra til ”Smiths Venner har slik lite å gjera med mange sine fordommar om at dei legg slik vekt på ytre sider ved livsførselen. Om dei på einskilde punkt som hår- og klesmotar markerer sterkt at alt skal vera sømeleg og ikkje utfordrande, så er det ut frå at Bibelen legg vekt på dette og at også slike ytre ting kan medverka til freisting og fall. For her er det jo snakk om liv eller død!
"Det er en vederstyggelighet for Gud, når man kaller seg hans barn og prøver å dekke seg under nåden og blodet med sin synd, som man ikke hater og av hjertet vil vekk fra. Jesus har

løskjøpt oss med sitt dyre blod fra enhver synd, og fortsetter vi å synde, da ringeakter vi hans dyre blod. Skal vi synde, siden vi ikke er under loven, men under nåden ? Langt derifra! skriver Paulus i Rom 6,15. Jesu blod renser oss fra synden. 1. Joh 1,7. Ulydighet mot Guds ord er hovmot.
Vi tror på seier og mere enn seier ved ham som elsket oss, Rom 8,37. Vi tror at løftene tilhører bare de seirende" (frå ein brosjyre av Aksel J. Smith).

Livsførsel.
Denne intense kampen mot synd får følgjer for heile livet til Vennene. Det gjeld om å ikkje utsetja seg for freistingar som kan føra til synd. Det gjeld om å leva i nært samfunn med føredømet Jesus og få hjelp i forsamlinga og familien til å leva rett og godt. Difor vert møta og samværet i menigheten og på stemna i tillegg til familielivet det viktigaste. Der får ein kraft, mot og hjelp til å leva eit stadig meir og meir fullkome liv.
Følgjene av dette vert ein livsførsel som i utgangspunktet er skeptisk til mykje i den moderne livsstil og underhaldningsbransje. Her er så mykje som kan medføra freisting til synd. Men leiarane overlet til foreldra og den einskilde kva ein vil vera med på av aktivitetar utanom det ein har av tilbod i Menigheten.
Familien er veldig viktig, og barn, gjerne mange, ser ein på som ei velsigning frå Gud. Men om ein skal ha mange eller få barn, er der ingen parolar eller faste reglar for, dette er noko som det einskile ekteparet sjølv må avgjera "i sitt trosforhold overfor Gud. Men i forkynnelsen kommer herligheten ved å ta imot barna klart fram i mange sammenhenger, og lokalt gjør også menighetene og familiene svært mye for sine barn, at de skal trives. Ikke minst har barn og ungdom rik anledning til å reise "verden rundt" på stevner, samvær eller delta på A-lag andre steder enn på Brunstad" (Sigurd J. Bratlie i ein kommentar til underskrivne).
Men merk at måtehalden bruk av alkohol ikkje er galt.
Spesielt når det gjeld spørsmålet om klede og moter, har det i dei aller siste åra med Kåre J. Smith som leiar skjedd ei markert "**oppmjuking**"; knekorte skjørt til dømes er det no vanleg å bruka av yngre kvinner. Og medan ein for 20-30 år sidan kunne sjå jenter gå på ski og skøyter i fotside skjørt, er det no heilt forsvunne. Barn og unge skal trivast, kjenna seg heime i Menigheten.
I boka si har Kåre J. Smith eit heilt kapittel om "Påkledning og ytre ting" der han gir råd og tips om dette. Han legg vekt på at "klesdrakten skal være sømmelig" og dette må haldast fram i forkynninga, men "all slik forkynnelse bør være romslig og i første rekke foretas av fedrene i Kristus. De vil ikke trekke opp retningslinjer i forhold til slik det var i fortiden. Vår oppgave er å forkynne Guds ord, og så overlate til den enkelte å finne ut hva dette betyr for dem selv, uten å eksemplifisere alt mulig. Gå forsiktig fram i slike saker så du ikke skaper mer uro enn hjelp".
Ofte er det slik "at man må tåle noe av den oppvoksende slekt i deres ungdomstid, uten at man skal jage etter dem for å påpeke deres uforstand".
Han er meir konkret når det gjeld korleis det bør vera på stemna som ein har på Brunstad og elles: "Der ønsker vi at søstrene går med sømmelige skjørt eller kjoler og brødrene med lange bukser. Skjørtet bør ikke gå lenger opp enn til knærne. Lårkorte skjørt er jo svært usømmelig og passer ikke for en troende. Man sender ut signaler og kommuniserer også til verden når man går usømmelig påkledd. Når de driver idrett eller er i arbeid og så videre, får enhver ha på seg klær som passer for det de gjør. Vi kan ikke presse dem inn i former som ikke tilhører vår tid".
"Sunnhet og trivsel i livsførsel er det vi står for", har Kåre J. Smith uttalt som det overordna prinsippet. Menigheten opplever då også langt mindre fråfall blant dei unge i dag enn tidlegare.

Vennene prøver av all makt å leva eit så godt liv som mogeleg, både innetter i forsamlinga og utover blant folk. Folk flest opplever dei som ærlege, samvitsfulle og til å stola på. Difor er det sjeldan å høyra noko negativt sagt om nokon av Vennene.

2.4 Samarbeid med andre kyrkjesamfunn

Synet på andre kyrkjesamfunn kan verka negativt og fordømmande. Berre det å ta eit namn og kalla seg pinsevenn, lutheranar o. l. er galt og syndig. Alle minnetalane ved 100-årsminnet for stiftarens fødsel gjer det og klart at bortsett frå einskildkristne har heile den kristne verda fare vilt og kome bort frå bibelsk kristendom. Men i siste omgang er det sjølvsagt Gud som skal dømma, det er ikkje Menigheten si sak.

”Smiths Venner” deltek difor vanlegvis ikkje i samarbeid med andre kyrkjesamfunn. Dei vert også sjeldan inviterte til felleskykjelege møte, men det har skjedd i nokre få tilfelle. Til dømes vart forstandaren i Hallingdal beden om å koma i Ål kyrkjeakademi og orientera om Den Kristelige Menighet, og dei var med og stifta det tverrkyrkjelege ”Acta-biblioteket”.

Den motstanden og avvisinga pionerane møtte frå dei etablerte trussamfunna, kan kanskje forklara ein del av denne avvisninga.

”På grunn av lærdomsformen om Kristus åpenbart i kjød, ble vi helt fra begynnelsen av veldig miskjent. Det er de religiøse som hater oss. De vil ikke inn i et gudfryktig liv. Derfor fastholder de læren om å være under blodet og at løftene tilregnes dem når de dør. Stort sett hele den religiøse verden samstemmer i denne forståelse”, seier Kåre J Smith i boka si side 208. Han peikar og på all den trakassering og direkte mobbing som “Smiths Venner” har vore utsett for av dei etablerte kyrkjesamfunna, særleg frå statskyrkjeprestar og teologar, frå starten av og mest heilt fram til i dag. Det gir sjølvsagt ikkje grorbotn for forståing og samarbeid. Ei heiderleg unntak er kanskje prestane på Stord. Til gravferd har dei fått låna Stord kyrkje.

Sokneprest Arvid L. Ekberg seier i eit intervju med Haugesunds avis 20/5-86:

"Jeg har ingen betenkeligheter med å kalle “Smiths Venner” sanne kristne. Som uttrykk for dette har de også fått låne kirken til begravelser. Utover dette kjenner jeg svært lite til dem. Jeg har ikke inntrykk av at det har vært noen overganger fra Den norske kirken her på Stord til “Smiths Venner” de siste årene.”

Men hovudårsaka er sjølvsagt overtydinga om at alle andre trussamfunn har fare vilt. Dei tenkjer heilt feil om Menigheten, og dei har stoppa på halvvegen når det gjeld frelsestileigninga. Og då er det ikkje mykje å drøfta og samarbeida om. Eit sitat frå den ovannemnde minnetalen av Elias Aslaksen illustrerer dette:

"Vi har ikke funnet noe som ligner den levende Guds menighet, som virkelig er bibelsk, og ikke bare kalles bibelsk. Ei heller har man lys over livets vei.... Denne veien fant broder Smith og var tro.... Forsøk å tenke deg at det var deg som skulle stå alene mot hele den religiøse verden, og enda være tro, og tro på fremgang. Hvordan tror du det hadde gått med deg? - Det blir rent som noe ynkelig smått, i miniatyr, det at det skjedde en reformasjon i Tyskland ved Luther. Det var at de skulle få syndenes forlatelse ved å bekjenne sin synd ved å tro på Gud og forlike seg med Gud, i stedet for å kjøpe syndenes forlatelse for penger. Det var bra det ble gjort selvfølgelig, men det monnet jo ingenting. Det er ikke blitt noen levende menighet av det.... Vi er kalt til å vokse til manns modenhet, til aldersmålet for Kristi fylde, og få del i guddommelig natur. Det er jo det det dreier seg om. Der har nesten alle troende levd i mørke i alle disse århundrer."

2.5 Misjon og diakoni

I følgje boka til Kåre J. Smith side 69 er ei av dei mest utbreidde løgnene om “Smiths Venner” at dei ikkje driv misjon. ”Sannheten er at vi driver misjon for titalls millioner kroner selv om de anklager oss for ikke å gjøre noe. Det kunne være på tide å se på oss med nye øyne

istedenfor å fortsette med disse løgner. Vi har i mange år drevet et utstrakt humanitært arbeid, særlig i Sør- Amerika og Øst-Europa - lenge før jernteppets fall".
Grunnen til denne "løgnen" kan vera at dei ikkje har organisert den utoverretta verksemda på same måten som andre kyrkjesamfunn med misjonsselskap, misjonsskular og misjonsstasjonar. Dei har i samsvar med synet på menigheten og kjernen i kristendommen gjort det på sin måte, slik vi nemnde det tidlegare under Historikk: Ved at leiarar har reist rundt om i verda etter invitasjon og førespurnad og samtalt med einskildpersonar som har vore interesserte og halde møte der det var mogeleg. I tillegg har "Smiths Venner" frå andre land kome til Brunstad på stemne og samlingar og så spreidd bodskapen i sine respektive lokalsamfunn. Sidan dei no har menigheter i over 60 land og kanskje er så mange som 25 000 utanom Noreg, må denne forma ha vore ganske effektiv. I tillegg har mange norske unge venner reist ut til andre land på dugnad eller teke utdanning eller arbeid der. Dessutan har så dette vore følgt opp med humanitær hjelp. Under den store utbygginga dei siste åra på Brunstad har dei oppretta fabrikkar i austeuropeiske land som har prefabrikkert dei hyttene som no er sett opp der og dermed skaffa arbeid til mange.
Sidan mars 1997 har dei og teke i bruk moderne kommunikasjonsmiddel og via satellitt overført møta på Brunstad til mange av dei menighetene som no er planta i desse 60 landa.
I og med at menighetene rundt omkring er forholdsvis små og alle kjenner alle, er det lett for leiarane å få oversyn over kven som eventuelt treng ekstra hjelp og omsorg og dei kan handla deretter.

2.6 Aktivitetar

2.6.1 På møte hos "Smiths Venner", søndag 06.02.05
2.6.2 Satellittoverført møte 07.02.05
2.6.3 Mulighetene ved hans Sønn, Jesus Kristus

Etter det vi alt har sagt om Menigheten, er det naturleg at samlingane eller **møta** i lokalet er sjølve hjarteslaget for ein kvar "Smiths Venn". På Stord er hovudmøtet om søndagskveldane og der går heile familien med både vaksne og barn og unge; jamfør referatet frå eit slikt møte seinare. Og alle er innstilte på å vera aktive og dela med dei andre det dei har sett og opplevd i Guds Ord. Det er eit fellesskap der alle er like mykje verd og er like viktige. Sjølv om forstandaren som regel innleier med ein førebudd tale, er fellessongane og dei 10-20 vitnemåla eller småtalane som kjem etterpå ein like viktig del av samlinga.
I tillegg til dette hovudmøtet har ein ofte eit tilsvarande møte ein annan kveld i veka. Eller det kan vera at ein berre er tilstades på eit satellittoverført møte frå Brunstad; jamfør referatet frå eit slikt møte.
Sjølv om både barn og unge er med på dei vanlege møta i lokalet, har ein eigen søndagsskule for dei mindre barna og eigne samlingar for dei større barna og ungdommen. I lokalet er det eigne rom som høver for dette. Elles reiser ein mykje på turar og har ulike aktivitetar for dei ulike gruppene og interessene. Sidan barna og dei unge ikkje er med på organisert idrett, prøver ein å arrangera idrettar og ulike aktivitetar i regi av menigheten. Ein har friluftsområdet ved Rutletjødno der ein har mykje leik og moro. Endå betre vert dette når ein også får det nye senteret der om eit par år.
Vi må også nemne **dugnad** som ein særmerkt aktivitet for "Smiths Venner". Dei hadde aldri makta å få til alt dei har bygt opp av møtelokale og stemnestader utan at alle generasjonane stod saman i arbeid og pengeinnsamling. For å sitera litt frå boka til Kåre J. Smith om dette frå side 301: "Våre fedre var krigere og har lært oss å kjempe. De lærte også å lyde ordre. Lydighet var ikke fremmed for dem og slik fortsetter vi. Gis det et signal, så er menigheten parat. Vi har for eksempel jobbet dugnad i generasjoner. Har man vært med på slikt arbeid i sin ungdom, sitter det i en for resten av livet! Vi innarbeider gode vaner på den måten. Derfor får vi til ting som ingen andre får til". Det er vel heller inga gudsteneste eller møte i andre trussamfunn som har så mange unge til stades som hos

Vennene. Dei er faktisk alltid i fleirtal på møta og stemna. På nyttårsstemnet på Brunstad no i 2006 var 75 % av deltakarane under 35 år. Det må jo lova veldig godt for framtida til Vennene.
Sjølv om menigheten på Stord ikkje er fleire enn godt 200 og ein stor prosent av desse er barn, er det ingen tvil om at dei vil koma godt i hamn med det svære prosjektet på Rutle. No er det omfattande byggje- og dugnadsarbeidet på hovudstemnestaden Brunstad i Stokke i Vestfold på det næraste avslutta. Der har hundrevis av ungdom frå mest heile verda arbeidt gratis i frå nokre månader og opp til fleire år. Ei indisk jente på 24 år har jobba heile to år her (”Vårt Land” 14.07.04). Ho kjem frå ein liten menighet på 30 i India - og snakkar no flytande norsk. I byggeperioden har det vore litt over 350 på heiltid til ei kvar tid. Også mange frå menigheten på Stord har vore med der. Bladet Sunnhordland hadde 15.07.04 ein reportasje om to unge som hadde vore med. ”Det har vore utruleg kjekt å vera med på dugnadslaget her. Det har gitt oss mange nye vener frå heile verda”, seier ein av dei. Han har vore med eit år og skal vera eit til.
Sjølv Dagbladet hadde den 4. juni 2004 ein fem siders reportasje frå Brunstad og dugnadsarbeidet der, og beundringa over det som skjer her skin tydeleg igjennom. “Smiths Venner” har fått ungdom fra hele verden til å bygge en by i Vestfold. Lønn: 600 kroner i måneden - for smith og smuler” står det på framsida over eit heilsides bilete av to smilande jenter i hjelm og arbeidsklede. ”Byen” har kome på mest ein milliard kroner og dugnad og pengegåver frå Vennene utgjer 300 millionar av desse. Med sine 900 hytter og husvære pluss ein stor campingplass er det husvære til 8500. Storsalen rommar etter utbygginga heile 7500. På sommarstemnet 2004 med innviinga av senteret var det over 12000 menneske til stades, faktisk ein tredjedel av alle som er med i “Smiths Venner”! Berre frå menigheten på Stord kom det 200, og det er nære på heile menigheten. No har også mange frå Stord kjøpt seg hytte eller husvære her og bytta ut campingvogna. Det gjer det også lettare å koma her heile året.
”Dette er vårt paradis på jord. Vår Kardemommeby. Her har me alt me treng”, seier pressetalsmann Svein Kronstad til Sunnhordland. Eiga sandstrand og idrettsbanar fins her også. Og no skal dei ikkje berre ha dette svære anlegget for seg sjølve. Utanom stemneperiodane skal Brunstad Conference Center (BCC) leigast ut til større konferansar, konsertar, handballkampar og liknande - også for å få litt inntening på det kostbare anlegget. Det har alt vore arrangert landskamp i handball i storsalen - som lett kan gjerast om til handballbane og med plass til om lag 5000 på tribunane. Eg var sjølv invitert til den meir offisielle opninga av senteret seinhaustes 2004 og ein kan ikkje anna enn å vera storleg imponert over kva ein her har fått til. Og **det** profesjonelle opningsshowet med song og musikk og ballett og talar frå både verdslege representantar og deira eigne - for så å verta avslutta med eit fyrverkeri som låg kloss opp mot eit olympisk i prakt og teknisk utføring.
Men så er jo Brunstad deira andre heim her på jorda. Her får dei sine venner, her lever dei heilt ut utan skeive blikk og medfølande smil frå utanforståande over dei mange fotside skjørta og alle barnevognene. For det er berre “Smiths Venner” og spesielt inviterte som har tilgang til stemna deira. Alle må vera påmelde til stemnet på førehand gjennom sin menighet.
Her er ein i eit internasjonalt miljø som er heilt einestående i Noreg. Mange finn seg også kjærast og ektefelle her. Ikkje rart at ein er villig til å satsa alt på dette paradiset.
Men no er tida komen til deira eigen menighet på Stord. Her må det også verta masse dugnad og alle i menigheten må enno ein gong grave djupt i pengetaska skal ikkje lånegjelda verta for tyngjande. Det nye senteret har ei kostnadsramme på 50 millionar kroner. Så reknar ein også med god dugnadshjelp frå andre menigheter i Noreg og utlandet - og har alt fått det. Frå midten av januar 2006 har det vore ein gjeng, eit A-lag på 15

personar frå åtte nasjonar som har stått på med grunnarbeidet.
Også her vil ein leiga ut det flotte senteret til andre, til konferansar, kurs, konsertar og liknande.
Det er vanleg blant vennene å feira store runde tal i møtelokalet. Det same gjeld bryllaup. Og då vert det ikkje berre vanlege personlege helsingstalar, men like mange sterke vitnemål ut frå sentrale bibelord. For å få til desse festane må det også dugnad til for ikkje å bruka for mykje pengar unødvendig, og ungdommen stiller villig opp.
Tidlegare hadde ikkje menigheten **vigselrett**. Då måtte ein gifta seg borgarleg hos sorenskrivaren, og så få Guds velsigning over samlivet og ekteskapet av forstandaren på festen i lokalet om kvelden. Men frå 2005 har forstandaren fått denne retten og alt kan gjennomførast i regi av menigheten. 19. februar dette året vart så det første brudeparet, Gunnlaug Risnes og Einar Almås, vigsla av forstandar Oddmund Risnes, og kona og eg var inviterte til bryllaupet. Sjølve vigselen føregjekk i samfunnshuset på Litlabø. Når det nye lokalet står ferdig om eit par år, vil sjølvsagt både vigsel og fest haldast der. Storsalen var fint pynta og var ei høgtideleg og fin ramme om det som skulle skje. Sjølve vigselen var nokså lik ein kyrkjeleg vigsel. Her var bruremarsj, song og tale, begge svara ja og ringane vart utveksla og brudgommen kyste brura. Så tale til dei to før forstandaren la handa på hovudet og bad for dei etter tur. Og så kunne brureparet gå ut medan bruremarsj vart spela. Ei fin og høgtideleg stund.
Kl. 16.30 var det så fest i menighetslokalet. Her var det fint pynta og dekka bord i heile salen. Det var unge jenter som stod for serveringa og som hadde laga til smørbrøda - alt på dugnad. Dei i menigheten som ikkje direkte var inviterte, kunne melda seg på ei liste på førehand mot å betala ein viss sum for å koma. Det var mange som ville tala, mellom 30 og 40 til saman. Så var det mykje song, både sjølvdikta frå nær slekt og frå songboka deira *Herrens Veier*. Talane veksla mellom meir personlege minne og gode ord, og reine vitnemål. Brudeparet var tydelegvis kjempekjekke etter det som kom fram. Det var også song- og musikkinnslag - og sjølvsagt kaker etter ein pause. Ein flott fest.

2.6.1 På møte hos "Smiths Venner", søndag 06.02.05

Det har gått mest 15 år sidan eg sist var på eit vanleg søndagsmøte hos "Smiths Venner" i Sagvåg. Den gongen hadde møtet vore avertert i lokalavisa. Det har dei slutta med for mange år sidan. Litt rart i grunnen sidan dei enno sterkare i dag enn tidlegare gjerne ønskjer alle som vil, velkomne til møta. Så eg måtte kontakta ein av leiarane for å få vita nøyaktig tidspunkt for møtet og om det passa at eg kom denne dagen. Eg var sjølvsagt hjarteleg velkommen.
Møtesalen er den same i dag som i 1990: Fremst eit podium der 10-12 musikarar sit samla, ingen bilete eller anna utsmykking på veggene, berre på frontveggen står det eit bibelord skrive med store bokstavar "Hver den som er av sannheten, hører min røst". Det nye no er talarstol med mikrofon like framfor podiet og nye betre stolar i salen. Og på endeveggen heng skisser av planane for nybygg i Rutle som ein vonar å starta opp med om ikkje så lenge. For ein er blitt så mange no at spesielt på festar er lokalet for lite.
Dei frammøtte har og plassert seg på same måten som sist: Mannfolka fremst på begge sidene og kvinner og barn bak desse. Eg er den einaste av mannfolka som stiller i jakke og slips - av di eg trudde at slik ville dei andre eldre mannfolka og vera kledde. Men nei, alle har open skjorte og jakke eller genser anten det er forstandaren eller ungdommane (så her følgjer dei siste mote).
Eg legg og merke til av ein del av gutane har moderne hårsveis. Einaste skilnaden på damene no er at ein del av dei yngre damene har knekorte skjørt. Men alle har langt hår og tørkle eller skaut på hovudet. Langt dei fleste av dei om lag 160 frammøtte er barn og ungdom. Det er høgst uvanleg samanlikna med deltakarane ved gudsteneste og møte i kyrkjer og bedehus.

Også no sit ei song- og musikkgruppe på 10-12 stykk på podiet og leier songen.
Opplegget av møtet ser og ut til å vera det same som sist eg var her. Etter to innleiande songar frå Den Kristelige Menighets eiga songbok Herrens Veier (heretter kalla HV), nr. 337 og 166, og bønn for møtet (utan at nokon ønskjer dei frammøtte velkommen), er det kunngjeringar av møte og andre arrangement som skal gå føre seg komande veke, og deretter opplysningar om Brunstad og det som skjer der framover. Spesielt grundig blir det orientert om dei nye retningslinene for A-laget (dugnadsgjengen) på Brunstad. Ønskjeleg alder vert no 18 år, det skal takast inn folk både haust og vår og det skal verta grundig kursing av deltakarane når dei startar opp. Dei vil og få kursbevis for opphaldet og arbeidet. Ein har også søkt staten om godkjenning av opplegget som ein friskule og dermed få statsstøtte.
Til vanleg er det forstandaren Oddmund Risnes som held den innleiande hovudtalen. Men denne kvelden har han bedt ein annan om å gjera dette, ein forholdsvis ung mann i byrjinga av 40-åra. Han talar med høg og typisk predikantstemme og utan manuskript, slik det er vanleg på møta hos "Smiths Venner". Han startar med å lesa frå profeten Jeremia 17,7- 10:
7 "Velsignet er den mann som stoler på Herren, og hvis tillit Herren er. 8 Han skal bli lik et tre som er plantet ved vann og skyter sine røtter ut ved en bekk, og som ikke frykter når heten kommer, men alltid har grønne blad, og som ikke sørger i tørre år og ikke holder opp å bære frukt. 9 Svikefullt er hjertet, mere enn noget annet, og ondt er det; hvem kjenner det? 10 Jeg, Herren, ransaker hjerter og prøver nyrer og gir enhver efter hans ferd, efter frukten av hans gjerninger".

- Det rike og lukkelege livet den har som trur på Gud og stoler på han (har alltid grønne blad),
- men at dette livet er ein kamp for å leva slik han vil at vi skal leva: i lydnad mot hans ord og bud. "Av all vår kraft må vi leva slik at vi kan tekkjast han, prega av det som er stort i hans augo og ikkje det som er stort i menneskeaugo, for det er forakteleg. Å bli gode menneske, det er målet vårt. Må ingen få riva frå oss sigersprisen, men som Paulus gløyma det som ligg bak og tøya oss etter det som ligg framfor og jaga mot målet"!

Og dermed er retninga og tonen for møtet gitt. Resten av talane og vitnemåla denne kvelden berre utdjupar og poengterer det som kom fram i innleiingstalen. Det same gjeld songane som ein syng mellom dei mange talane. Det er kampen mot synda og alt det som vil riva ein sann kristen bort frå det rike livet i Gud. Og lovprisinga av Gud for menigheten og samfunnet der som det som skal hjelpa ein fram mot målet.
Alle har med seg ein velbrukt Bibel som dei slår opp i straks talaren nemner eit bibelord som han vil lesa. Mange brukar den gamle bokmålsomsetjinga til Det Norske Bibelselskap frå 1930, dei fleste unge den nye omsetjinga til Norsk Bibel frå 1988. Nokre noterer også ned viktige bibelord og tankar som kjem fram.
Etter at songen på nr. 210 i HV. *Tjen nu Herren din Gud! Hold nu alle hans bud! Så skal livet nok bære frukter* av Elias Aslaksen (ein av dei tidlegare leiarane i "Smiths Venner") er sungen, held leiarane av menigheten fram med forholdsvis korte talar (tre brør Risnes pluss to til) som understrekar og framhevar sider ved det som den innleiande talen tok opp.
For å nå målet treng vi ei kraft, Guds kraft, for å koma ut av synda si makt som vi er så innbarka i; det skal ei oppstandelsens kraft for å koma ut av den makta. "Joh 14,21 seier at den som elskar meg, held boda mine. Kan vi makta å halda hans bod i gjenkjærlighet, då har vi kome langt. Men kamp og strid og møye vil det vera".
Etter dette høver det godt med songen på nr. 140 i HV: *Gi Jesus makt i livet! La ham få*

lede deg! av Marie Johansen.
Neste talar framhevar at det er alvorleg når Ordet trengjer igjennom til ditt innarste og avslører deg fullstendig, men det er likevel ei velsigning og ei stor glede å vera der, for det er der Gud vil ha meg. ”Og slik vil eg og ha det til min siste dag”.
Forstandaren går så på talarstolen og takkar varmt for den innleiande talen og understrekar at Jesus har frelst oss, men han har og kalla oss til teneste og vil at vi ikkje skal halda opp med å stadig bera frukt (Gal 5,22-25). ”Vi blir rikare og rikare i Gud, vi stolar på han og i hans kraft kan vi vinna siger over synda. Lova vera Gud”!
Neste talar framhevar og kor viktig det er å ha sitt liv i Gud og ikkje løyna noko, men få alt fram i lyset og få det i døden.
Så held det fram med kortare vitnemål, berre avbrote med ein song inn imellom. Det er stort sett ungdommar som no kjem fram, heile 11 i talet. Dei kjem fram til talarstolen og set seg på stolar til venstre og høgre og går opp på talarstolen etter tur. Dei fleste er unge menn, men og fleire jenter. For 15 år sidan gjekk ikkje jentene fram til talarstolen, men reiste seg berre opp der dei sat i salen. Dei fleste takkar for at dei har blitt frelst og for den hjelp og det samfunn menigheten gir dei slik at dei kan kjempa mot synda og stadig veksa i tru og nåde. Dei fleste siterer også eit bibelord som har vore til stor hjelp og glede for dei.
Etter bønn til slutt og eit songvers er møtet over. Det har vore utan pausar eller dødpunkt, intenst og medrivande.

2.6.2 Satellittoverført møte 07.02.05

Brødremøtet på Brunstad måndag 07.02.05 skulle overførast til menigheter over heile jorda (90 menigheter i 30 land mottek satellittsendingane) , og eg vart invitert på søndagsmøtet dagen før til å vera med og oppleva dette i møtesalen i Sagvåg.
Det var ikkje så mange tilstades denne kvelden som på møtet kvelden før, om lag 70. Men medan det på Brunstad såg ut til å vera berre menn til stades (brødremøte), var det her i salen ein god del kvinner og jenter også. Til skilnad frå møtet dagen før hadde ikkje kvinnene tørkle eller skaut på hovudet. Grunnen til det var nok at ein denne kvelden berre var tilhøyrar, ingen skulle korkje be, tala eller syngja, men berre sjå og høyra. Men dei aller fleste hadde Bibel med seg, og brukte denne flittig under talane på skjermen.
Møtet som vart overført, fann stad i møtehallen på Brunstad med plass til over 7500 menneske.
Så dei om lag 250 som denne kvelden sat midt i salen framfor podiet hadde god plass. Dei fleste kom frå nærliggjande menigheter som t. d. Tønsberg, men der var og ein god del av dugnadsfolka på Brunstad (A-laget).
Møteopplegget var nærast identisk med opplegget kvelden før her på Stord. Det starta med to songar som leiaren av song- og musikkgruppa på podiet annonserte. Deretter gjekk Bernt Stadven, ein av dei sentrale leiarane i trussamfunnet, på talarstolen og innleier møtet med å lesa nokre bønnesetlar som har kome inn. Så bed han tre brør om å leda forsamlinga i bønn for møtet. Men så vert brått lyden borte ei stund, truleg pga tekniske problem, så vi får lite med oss av det. Deretter vert det teke opp kollekt medan ein syng nr. 71 frå Den Kristelige Menighets eiga songbok Herrens Veier (heretter kalla HV) – både på Brunstad og i Sagvåg og på alle stader der møtet vert overført. Det er til å dekkja utgiftene til satellittoverføringa.
Så kom ein 10-15 min. video med nytt frå Brunstad. Her var både om arrangement som hadde vore på Brunstad i det siste og ting som skulle skje i næraste framtid, men mesteparten handla om dugnadsarbeidet på Brunstad og viktige milepelar som no var nådde. Slik vert alle menighetene overalt på jorda oppdaterte om kva som skjer i hovudkvarteret og på stemnestaden. Veldig profesjonelt lagt opp denne ”Brunstad News”.
Før Kåre J. Smith, verdsleiaren og barnebarnet til stiftaren av “Smiths Venner”, går på

talarstolen for å halda hovudtalen, syng ein første verset av nr. 183 i HV.

Aldri vil jeg ut i verden gå,
For der er fordervelse og død.
Aldri synden meg til trell skal få.
Hvorfor gå med vilje ut i nød?
Alltid gudsfrykt! Det mitt motto er.
Det gir glede, det gir fred,
Først på all min vandring nede her,
Siden skal det evig vare ved.

(av Elihu Pedersen)

Dette verset handlar om eit av dei mest karakteristiske trekka ved læra til "Smiths Venner": Kampen mot synda og trua på at ein i Guds kraft og med Jesus som føredøme også kan vinna siger. Verset kunne stått som overskrift over talen til Smith, for det var nett dette han snakka om – med utgangspunkt i Jesu freisting i Matt 4,1-11. Jesus var rusta til kamp, han kunne og brukte Ordet, Guds ord, mot Satans lumske angrep. Og Satan måtte gå til slutt, han kom ingen veg med Jesus. Slik må det vera med oss og: Vi må vera rusta til kamp, vi må kjempa og vi må tru på siger! Det er alvorleg når Satan freistar oss, ja, det kan stå om livet, det evige livet, om du taper i denne kampen. Då må du vera villig til å ofra alt, ja, til og med hogga av deg handa om det er redninga, som Jesus seier det i Matt 5,30 – nok i meir overført tyding då.
Vi må vera som eit krigsskip, fullasta med våpen som kan fyrast av mot angriparen Satan. "Det står et fabelaktig ord i Rom 16,20 : Men fredens Gud skal i hast knuse Satan under Eders føtter. Jeg hørte Elias Aslaksen tale over dette ordet på et Hønefoss-stevne da jeg var en ung 20 åring. En fantastisk opplevelse. Han demonstrerte på talerstolen hvordan det var å tråkke på Satan og knuse han med den ene foten. Da er du helt ferdig med anklageren, du har jo knust han under foten din. For en herlighet!"
Han siterte også Jak 1,12: Salig er den mann som holder ut i fristelse; for når han har stått sin prøve, skal han få livsens krone, som Gud har lovet dem som elsker ham. "Fristelsen er en prøve på om jeg tror på Gud. Slutt å høre på løgneren! Han kommer med et forslag til deg – si nei til det. Stå fast i fristelsen! Fyr av en breiside mot han! Lev i lyset, der har djevelen ingen makt, det har han bare i mørket. Da kan du få seier."
Nr. 239 i HV blei så sunge, den handlar om å ta på seg Guds fulle rustning, då kan vi sigra over synda. Koret lyder slik:

Ånd og ild, det må til,
Vi har Kristi død, ingen gjeld til kjød.
Ånd og ild, det må til, Kristi nidkjærhet og glød.

(av Elihu Pedersen)

Alle står under songane, og når ein kom til dette koret, lyfta mange av Vennene hendene til lovprising av Gud.
Så held talane fram; først er det leiande personar som Bernt Stadven og Sverre L. Riksfjord med fleire (om lag åtte stykk), og dei understrekar alle som ein poenga i det som broder Smith alt har vore inne på, men med nye bibelord og utfyllande tankar. Tenk, aldri meir å synda, for ein herleg bodskap. Vi har krossfesta kjøtet med "alle dets lyster og begjær", det skal lukkast, ikkje i eiga kraft, men Guds ord er krafta. Så er det viktig å gå på møta, der er ei veldig kraft i brodersamfunnet.
Så avrundar ein denne lange talarrekkja med eit vers av nr. 260 i HV

Hvorfor lever du på kanten mellom synd og sei´r?
Aldri får du tak i det som tungt i skålen vei´r.
Tiden går, og du blir gammel, ei du makter mer,

Og med skrekk på livet ditt du ser.
Kor: Seier, seier til hver dag, Ikke mere nederlag.
Vent ei lenger, tiden den går fra deg!
Seier, det må du ha.

(av Pauli Sander)

Ein typisk kamp-og-siger song, og på koret er det også no mange som lyftar hendene til lovprising av Gud.
No er det tid for korte vitnemål frå ungdommen, og dei får berre eit halvt minutt kvar sidan møtet skal vera slutt klokka 21.00. Dei sit i kø ved talarstolen og minst 20 stykk nyttar sjansen til å koma med eit kort innlegg, dei aller fleste med ein markert predikantstemme. Dei snakkar så fort at det er vanskeleg å få med seg alt, spesielt sidan det er fleire utlendingar (frå A-laget) som har ordet på litt stotrande norsk. Vanskelegast å forstå er kanskje to danskar. Men dei aller fleste takkar for møtet og brødresamfunnet og med klare lovnader om dei vil stå på og vera uthaldande i kampen mot den vonde. "Som Kåre en gang sa det: Bare jeg ser luggen til Satan så skal jeg knuse ham!"
Bernt Stadven avsluttar. "Djevelen er avvæpnet av Kristus. Derfor kan også vi knuse ham under våre føtter".
Til slutt syng ein nr. 103 i HV. Første verset med koret lyder slik:

Nu er takkesang begynt, Knurr og klagelyd er endt.
Nu skal Herren prises høyt, i høye kor!
Herren store ting har gjort, Kom og pris ham, ja kom fort!
Halleluja! Til vår Herre. Han er stor!
Kor: Halleluja! Til Guds ære. Halleluja til hans pris.
Vi nu ære vil ditt navn, Du har stillet våre savn.
Halleluja! Lov pris og ære til evig tid.

(av Edvin Bekkevold)

Så er det heile over og skjermen bli mørk. Ingen har sagt noko her i salen, og ingen seier noko no heller etter at møtet på Brunstad er slutt. På Brunstad har den dyktige tolkarstaben vore på plass slik at dei som sat i ein sal i til dømes Tyskland, USA eller Frankrike har fått alt omsett til sitt morsmål. Ved hjelp av denne satellittoverføringa har verdsleiaren Kåre J. Smith nådd så å seia heile den verdsvide Menigheten med bodskapen sin og har kunna styrkja vennene i trua.

2.6.3 Mulighetene ved hans Sønn, Jesus Kristus

Da Gud skapte Adam og Eva var det fra begynnelsen av stor velsignelse over dem. De levde i paradiset, og kunne fryde seg over Guds underfulle skapning. Det var imidlertid ikke lenge før slangen ved sin list hadde forført dem begge, slik at synden ble brakt inn i verden. Derved fulgte også forbannelsen, slik at nøden på jorden ble stor.
Gud ga så Moses de ti bud, for at verden ved dem igjen kunne oppleve hans velsignelse. Dette ble en ny tid for alle som holdt seg etter hans bud. De opplevde at Gud velsignet rikelig med jordisk velsignelse. Loven var imidlertid tung å bære, slik at menneskene trellet under byrden. Den var også maktesløs overfor begjæret som lå i menneskenes kjød. Derfor fantes ingen forløsning fra synden, ingen frihet fra det som var arvet fra fedrene. Det lå derfor en lengsel i skapningen etter utfrielse og utløsning fra syndens fangenskap. Denne lengselen lå også i profetene når de gransket og ransaket, og de profeterte med håp om det som Kristi Ånd viste fram til når han vitnet om Kristi lidelser og om herligheten deretter. 1. Pet. 1, 9-11.
Profetene døde uten å oppnå det som var lovt. De hadde sett det langt borte, og hilste det. Så grepet var de av det de så at de bekjente seg som fremmede og utlendinger på jorden. Hebr. 11, 13. De hadde en visshet om at Kristus i tidens fylde skulle komme og sette alt i

rette skikk, og ved døden over synden i kjødet skulle han bringe fullkommen frelse for alle dem som kommer til Gud ved ham. Hebr. 7, 25. ”Og derfor er han mellommann for en ny pakt, for at de kalte skal få den evige arv som var lovt, etter at en død har funnet sted til forløsning fra overtredelsene under den første pakt.” Hebr. 9, 15.
I disse siste dager har Gud talt til oss ved sin egen Sønn. Etter at han i fordums tid mange ganger og på mange måter hadde talt gjennom sine profeter, var det nå tid for å gi verden det viktigste og mest dyrebare budskap som kunne forkynnes, nemlig at det var frihet å få fra den belastning og byrde som syndens trelldom brakte menneskene. For å bringe dette budskapet kom altså Jesus selv, han som er innsatt som arving til alle ting, og ved hvem verden er skapt. Hebr. 1, 1-2. For de som ville ta imot hans tale ble det åpnet opp veldige muligheter, ja, muligheter som var så dyrebare at selv den høybårne og nidkjære fariseeren Saulus aktet alt annet for skarn og tap når han fikk dem åpenbart.
I disse dager er det vi som har fått nåde til å leve. Fremdeles taler han til oss fra korset, der han kjøpte oss fri fra lovens forbannelse ved at han selv ble en forbannelse for oss. Gal. 3, 13. Vi har fått del i de største og mest dyrebare løfter, for at vi ved dem skal få del i guddommelig natur, etter at vi har flydd bort fra fordervelsen i verden som kommer av lysten. 2. Pet. 1, 3-4. Disse løftene og mulighetene ligger nå åpne for oss når vi velger å følge i Jesu fotspor. Har vi lengsel i vårt indre etter å få del i den pakt og det liv som Jesus kom med, så er dette et forløsende budskap for oss! Det er ikke lenger tale om trelleliv! Derimot vil takknemligheten og kjærligheten til ham som gjorde dette mulig bli en drivende kraft i kampen mot synden. Hans død blir en mulighet for oss til selv å døde og få tilintetgjort synden.
Ved tilintetgjørelse av synden kommer også fred og velsignelse over oss. Vi næres med troens og den gode lærdoms ord, og vokser og utvikles til en stadig større herlighet. Denne hvile fra synden i kjødet, som profetene så inderlig lengtet etter å skue inn i, den opplever vi nå i våre egne liv! Måtte vi nå mens vi lever forstå å benytte de muligheter vi har fått ved den nye pakt, mulighetene til i livets forhold å få del i guddommelig natur. Dette er de mest dyrebare løfter som noensinne er gitt, både i himmelen og på jorden
Gjengitt etter løyve frå redaktør Sigurd J. Bratlie og forfattar Oddmund Risnes

2.7 Lenker

Nyttig adresse på Internett: http://www.brunstad.org/index.html Dette er “Smiths Venner”s eiga heimeside med mange opplysningar om lære og liv og om arbeidet dei utfører spesielt på stemnestaden Brunstad.

Politiske og religiøse spenninger i Jesu land

Jesu land var på Jesu tid preget av uro og politiske og religiøse spenninger. Ikke bare mellom jødene og den romerske okkupasjonsmakten fra år 63 f.Kr., men også mellom jødene innbyrdes.

To keisere

To keisere hersket over det romerske imperiet i Jesu levetid: *Augustus* (27 f.Kr. - 14 e.Kr.) og *Tiberius* (14-37 e.Kr.). De innsatte enten lokale herskere eller romerske stattholdere. De fleste av dem hadde ry på seg for å utsuge befolkningen.

Romerske stattholdere

I NT er den mest kjente stattholderen *Pontius Pilatus* (26-36 e.Kr.). Han var stattholder i Judea og Samaria, og han ble dratt inn i rettssaken mot Jesus (kap. 27). Han undertrykket jødene og ertet og provoserte dem for deres tro. I år 35 e.Kr. gjennomførte han et blodbad på samaritanerne. Etter dette ble han innkalt til Roma og avsatt.

Jødiske regenter kunne ha tittelen konge eller landsfyrste (etnark). Men uansett var det Herodes-slekten som satt ved makten.

Herodes-slekten

Herodes den store. Herodes ble konge i år 37 f.Kr. Kort tid etterpå fikk han drept 45 av de 70 medlemmene i Det høye råd, og Rådets rettigheter ble redusert til å gjelde overveiende religiøse spørsmål. Han innsatte og avsatte øversteprester etter eget forgodtbefinnende. Det landområdet han etter hvert fikk og erobret, var det største siden kong Salomos dager. Han hersket fra Idumea i sør til de landområdene i nord som grenset opp til Syria. Det er ikke for ingenting at Herodes bærer tilnavnet «den store». Han hadde velutviklet politisk teft og var hensynsløs og grusom mot enhver som kunne true hans posisjon. Han unnså seg ikke for å drepe egne barn, en av sine hustruer, eller andre familiemedlemmer. Som byggherre er han den største i Israels historie. Han anla blant annet Cæsarea ved Havet og mange borger rundt omkring i landet, blant annet Matsada. Dessuten bygde han et storslått vinterpalass i Jeriko og gjorde Jerusalem til en ny by. Han restaurerte og utvidet templet, bygde nye palasser og bygninger, og forsterket Anto-

Satelitt-foto av Israel og landene omkring. Middelhavet i vest, Gennesaret-sjøen i nord og Dødehavet nederst på bildet.

Delingen av Herodes den stores område.

nia-borgen ved det nordvestlige hjørnet av tempelplassen. Likevel var han hatet av jødene, denne sønnen av idumeeren Antipater.

Etter Herodes den stores død i år 4 f.Kr. ble de viktigste landsdelene fordelt mellom sønnene hans på følgende måte:

Arkelaus (omtalt bare ett sted i NT, nemlig i Matt 2,22) ble landsfyrste i Idumea, Judea og Samaria (4 f.Kr.-6 e.Kr.). Han var like despotisk som sin far, men hadde ikke farens politiske kløkt. Også han tirret de religiøse lederne ved å innsette og avsette overstepresterne etter egen smak. Romerne likte ikke hans måte å takle de politiske opprørsbevegelsene på, og på oppfordring fra de religiøse lederne ble han avsatt av keiseren i år 6 e.Kr. Arkelaus fikk *ikke* noen ny, jødisk regent som sin etterfølger, områdene ble underlagt en romersk stattholder.

Herodes Antipas ble landsfyrste i Galilea og Perea (4 f.Kr.-39 e.Kr.) og regjerte i det området hvor størstedelen av Jesu virksomhet fant sted. Akkurat som faren var han en stor byggherre, og han anla blant annet byen Tiberias ved Galileasjøen. Han var en dyktig realpolitiker og styrte sin landsdel med hard hånd. Jesus kaller ham en «rev», og det er ikke ment som noe kompliment (Luk 13,31-32). Hos Matteus er han omtalt i fortellingen om døperen Johannes' død (14,1-12). Om hans ekteskap, se s. 113.

Herodes Filip (4 f.Kr.-34 e.Kr.) ble landsfyrste over en rekke landområder nord og øst for Galilea-sjøen. Her bodde det flere ikke-jøder enn jøder. Han ser ut til å ha vært den mildeste av Herodes den stores sønner, uten farens grusomhet og ambisjoner. Han bygde sin hovedstad ved Jordan-elvas utspring og kalte den Cæsarea Filippi, til ære for keiser Augustus (Matt 16,13).

Jødenes religiøse institusjoner og grupperinger

De viktigste religiøse institusjonene, som templet og synagogen, blir omtalt på s. 15-157 og s. 97.

Det høye råd

Det høye råd (= sanhedrin på hebraisk, synedriet på gresk, ofte bare kalt Rådet) var jødenes Høyesterett. Det holdt til i Jerusalem og bestod av 70 medlemmer pluss øverstepresten, som ledet det. Rådets politiske makt var blitt sterkt begrenset, og på Jesu tid behandlet det for det meste religiøse saker. Rundt omkring i landet var det lokale råd som bestod av 23 personer og fungerte i forbindelse med synagogene (se note til 5,22 og s .97).

Medlemmer av Det høye råd

Synedriet i Jerusalem bestod av tre grupper:

1. *Overprestene*, dvs. medlemmer av det høye presteskap i Jerusalem, bl.a. forhenværende øverstepresten. På Jesu tid ble de innsatt og avsatt etter herskernes forgodtbefinnende. Hos Matteus nevnes *Annas* (6-15 e.Kr.) og svigersønnen *Kaifas* (18-36 e.Kr.).

2. *De skriftlærde* var juridiske og teologiske eksperter som hadde fått en grundig utdannelse og forstod seg på loven. Fra år 76 f.Kr. var de med i synedriet. På Jesu tid hadde en del av dem (men ikke alle) fariseiske synspunkter og hadde stor innflytelse i synedriet. De skriftlærde kunne også kalles lovkyndige (22,35) og ble senere kalt rabbinere.

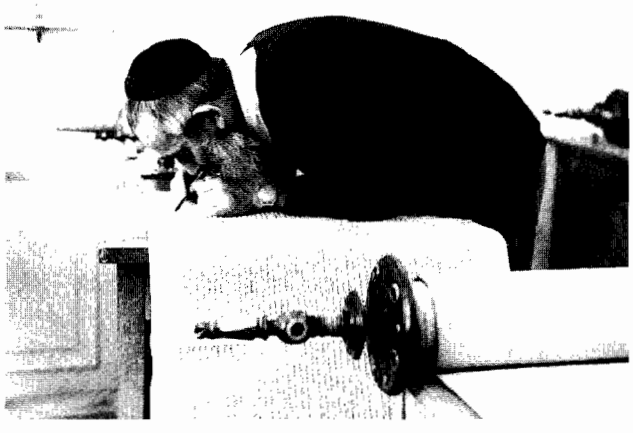
3. *De eldste* var ansette lekfolk.

Jødiske partier

De viktigste jødiske *partiene* var følgende:

- *Saddukeerne* var aristokrater, og de fornemme presteslektene hørte til dette partiet. Politisk støttet de skiftende makthavere og var pragmatikere i forholdet til romerne. De forkastet fariseernes tro på de dødes oppstandelse, læren om engler og demoner og den muntlige overlevering. Selv holdt de seg til den skriftlige overlevering, dvs. GT. De hadde stor innflytelse i synedriet i det 1. århundre f. Kr., men på Jesu tid var deres innflytelse synkende, selv om de fremdeles hadde en maktposisjon. Etter katastrofen i år 70 e.Kr. hadde de utspilt sin rolle. Senere rabbinere erklærer dem for kjettere.
- *Fariseerne* bestod for det meste av folk fra middelklassen. Deres innflytelse hadde vokst siden de først fremstod i det 2. århundre f.Kr. På Jesu tid hadde de også en del tilhengere blant andre grupper, deriblant de skriftlærde. Politisk og religiøst avviste de i prinsippet at Guds folk kunne være under et hedensk styre. Men i praksis avstod de fra å bruke våpenmakt mot romerne, fordi de så okkupasjonen som Guds tukt av Israel. Under Herodes den store mistet de sin politiske innflytelse og konsentrerte seg desto mer om tolkningen av loven, for å gjøre den relevant for samtiden. Religiøst var fariseerne de fromme som i «de gamles overlevering» eller den muntlige tradisjon (se s. 118-119) hadde utarbeidet detaljerte regler for hvordan loven burde holdes av alle jøder. Det kom til mange sammenstøt mellom Jesus og fariseerne, og han kritiserer dem for religiøst hykleri (se Høyrespalten s. 53 og s. 172).

  Etter katastrofen i år 70 e.Kr. reorganiserte fariseerne jødedommen. Av de jødiske partiene var det fariseerne som hadde mest livskraft i seg.
- *Essenerne* var et tredje parti. De stilte seg svært kritisk til prestene i Jerusalem. Den gruppen som dannet menigheten i Qumran, er blitt kjent etter funnet av Dødehavsrullene. Det har vært fremsatt påstander om at Jesus er omtalt i noen av dokumentene fra Qumran. De fleste forskere tar avstand fra dette. Men muligens ble noen av essenerne kristne. Om dåpsforkynneslen i Qumran, se s. 26.
- *Selotene* er betegnelsen på jødiske frihetskjempere som ville bruke våpen for å frigjøre seg fra den romerske okkupasjonsmakten (se s.167).
- *Herodianerne* (22,16) var tilhengere av Herodes-slekten. Noen forskere mener at det kan være et dekknavn for essenerne.

Fariseerne og saddukeerne var uenige om mange ting. Men de delte troen på at Skriften var Guds ord. - Her en moderne tora-skriver.

JØDISKE GRUPPER

PÅ NYTESTAMENTLIG TID

Jødedommen på Jesu tid var ikke én enhetlig religion. Mye var felles for alle jøder (se også s.282–83), men det var store meningsforskjeller blant ulike grupper om hva det ville si å være jødisk, og hvilke skikker man skulle følge.

I FØLGE Josefus, den jødiske historikeren, hadde jødene "... tre filosofier ... essenernes filosofi, saddukeernes filosofi og filosofien til gruppen som kaltes fariseerne" (*Den jødiske arkeologi* XVIII.11). Han nevner også en gruppe kalt selotene. Det fantes flere andre oppfatninger av hva en jøde måtte gjøre for å være trofast mot Gud og Torahen, men de var ikke så utbredt som gruppene ovenfor.

TEMPELET I JERUSALEM

Fram til ødeleggelsen av tempelet i 70 e.Kr. var de fleste prestene saddukeere. Denne gruppen forsvant da tempelet ble ødelagt.

SADDUKEERE

I nytestamentlig tid var tempelet i Jerusalem blitt overtatt av saddukeerne, som muligens fikk sitt navn fordi de hevdet å være etterkommere etter Sadok, overprest under David og Salomo (2 Sam 8,17; 1 Kong 2,35). Saddukeerne var et patrisisk parti som bestod av medlemmer av øverstepresteprestfamiliene, landadelen og andre velstående personer. De hadde svært stor innflytelse fram til ødeleggelsen av tempelet i 70 e.Kr., men etter det mistet de makten. Saddukeerne mente at lovene i Torah måtte følges så strengt som mulig, selv om dette var så å si umulig for vanlige folk i deres hverdag. De var bokstavtro og avviste derfor spekulasjoner om et liv etter døden (fordi de bibelske tekstene ikke sier noe om det, *s.178–79*). Men de samarbeidet også med de romerske myndighetene (fordi de fant belegg for det i Bibelen, for eksempel i Jeremia, *s.206–7*). De trodde på fri vilje og tok avstand fra determinisme, og forfektet derfor hver enkelt persons ansvar kombinert med lojalitet til staten, tempelet og jødisk lov.

FARISEERE

Fariseerne tolket Torahen slik at innholdet kunne anvendes i folks hverdagsliv. Navnet deres betyr "tolkere", men det kan også bety "separatister", og det var dette deres mostandere kalte dem. Fariseerne var rabbinernes forløpere og opphavet til jødedommen slik den fremstod etter det mislykkede jødiske opprøret mot Roma (*se Den første jødiske krig, s.292–93*). Etter hvert ble en del av dem ekstreme i den forstand at de forlangte at loven skulle følges ned til minste detalj. Senere rabbinere angrep derfor "fariseerne" (som de kalte dem) like sterkt som Jesus gjorde.

Ved å anvende den skriftlige Torahen i dagliglivet (deres beslutninger ble samlet i det som ble kalt *Torah she be'al peh*, den muntlige Torah) gjorde fariseerne det mulig å opprettholde jødisk tro og tradisjon, ikke bare etter Jerusalems fall, men også på andre steder. Sentrum i troens liv var hjemmet og synagogen. På grunnlag av Skriften (men med en romsligere tolkning enn saddukeerne) videreutviklet de trosforestillinger om blant annet engler og demoner, et liv etter døden, dommens dag og oppstandelse fra de døde. Av alle

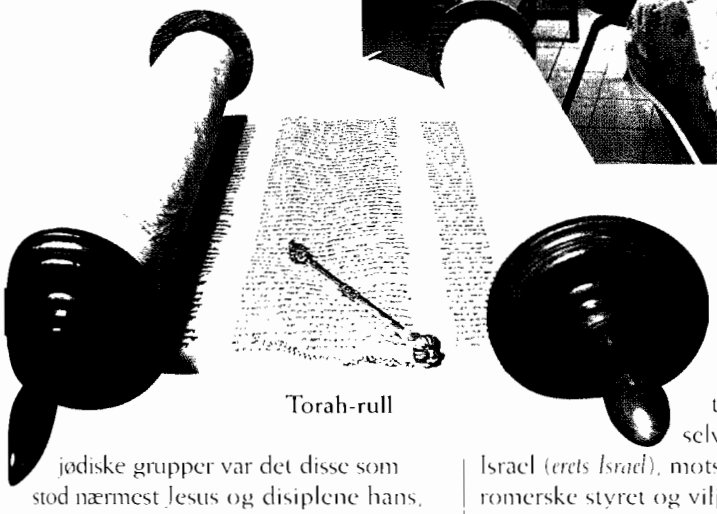

SADDUKEER

Saddukeerpartiet omfattet blant annet aristokratiske prester og rike jordeiere. De mente at de var etterkommere etter Sadok, presten som tjente i tempelet på Davids tid (1 Kong 2,35).

TORAH-STUDIER
En viktig del av jødedommen for både saddukeerne og fariseerne var studie av Torahen. Saddukeerne la stor vekt på Mosebøkene (s.22–23), mens fariseerne anså hele Bibelen som autoritativ. De forsøkte i tillegg å gjøre Skriften relevant gjennom å anvende den på de utfordringene de fleste jøder møtte i dagliglivet.

Torah-rull

jødiske grupper var det disse som stod nærmest Jesus og disiplene hans, selv om Jesus gikk mye lenger i å stille spørsmål ved for eksempel behovet for rituell renhet og betaling av tiende. Siden de ikke var prester, forsøkte de å overføre lovene om renhet i tempelet til folks dagligliv. Selv om de i religiøs forstand skilte seg fra *'am ha'arets* eller "landets folk", viste de demokratiske tendenser og opptrådte ofte som forsvarere av folkets rettigheter i forhold til myndighetene.

ESSENERE OG SELOTER

Essenerne er kjent fra Plinius den eldre, Filon og Josefus, og nå (med visse forbehold) fra Dødehavsrullene (s.290–91), men de er ikke nevnt i Det nye testamente. Enkelte hevder imidlertid at døperen Johannes var essener. De var en gruppe som forsøkte å følge budet "Vær hellig" på en radikal og asketisk måte ved å prøve å unngå å bli "skitnet til" av verden.

Selotene var en religiøs-politisk gruppe i det første århundre. De var preget av en fanatisk gudstro, et ønske om selvstendighet for Israel (*erets Israel*), motstand mot det romerske styret og vilje til å lide for sin tro. Det nye testamente nevner dem knapt, og påstanden om at Jesus hadde noe med dem å gjøre, på grunnlag av sin kontakt med Simon seloten, fordi han renset tempelet eller fordi han ble korsfestet, er søkt. Jødisk historie er full av "seloter", aktivister som i sin "brennende iver" for Israels Gud mente at de formidlet Guds budskap om dom eller frigjøring (f.eks. Pinhas, 4 Mos 25,10–30; de makkabeiske opprørerne, se s. 250–51). Det er derfor usikkert hvorvidt seloter utgjorde en fast gruppe, til tross for at Josefus omtaler dem som "røvere", "den fjerde filosofi", *sikarier* eller "dolkemenn", og "seloter". De spilte uansett en viktig rolle i kampen mot Roma.

LANDETS FOLK

Selv om det altså fantes mange jødiske grupper, tilhørte flertallet av jødene ingen av dem. De fleste var fattige bønder eller jordarbeidere, som ikke hadde tid til å følge Torahen så nøye. De fulgte en enklere religion og gjorde ofte bruk av magi og amuletter som en hjelp i dagliglivets utfordringer. Disse "halvreligiøse" massene ble kalt *'am ha'arets*, "landets folk", men dette uttrykket har flere betydninger. I bibelsk tid kunne det brukes om den innfødte befolkningen, om ikke-jøder som bodde i jødenes hjemland, om folk flest til forskjell fra konger, kongelige embetsmenn og prester, eller om jordeiere (menn) med politisk innflytelse i et bestemt område. I rabbinsk litteratur brukes *'am ha'arez* bare om dem som ikke fulgte den jødiske Loven (spesielt lovene om rituell renhet), i motsetning til rabbinerne som gjorde det. Derfor ble det et nedsettende begrep, brukt om alle som ble ansett som uinteresserte eller uvitende i moralske eller religiøse spørsmål. Det er slike "syndere" Jesus skal ha omgitt seg med, noe som førte til kritikk fra fariseerne (f.eks. Luk 15,1–2).

JØDISK TRO FOR MASSENE
Svært få jøder var medlem av noe religiøst parti. De arbeidet i jordbruket og levde et langt enklere liv enn de som var med i religiøse bevegelser.

For videre lesning se bibliografinumrene: 132, 344, 397, 398, 426, 673, 679, 702, 706, 877, 880, 882

TRADISJONELLE

RELIGIONER OG KULTER

I det romerske imperiet fantes det mange former for hedensk gudsdyrkelse, og kultreligionene fra Egypt og Asia var svært populære. Kristendommen kom i konflikt med enkelte av disse religionene, men hentet også ideer fra noen av dem.

ANFØRT av Zevs-prestene med okser og blomsterkranser avdekker den hedenske prosesjonen i Apg 14,13 viktige sider ved tradisjonell religion i det første århundre e.Kr. En slik prosesjon inngikk som del av en rekke symbolske handlinger som ble avsluttet med ofring. Dyret ble slått i hjel, og blodet ble samlet opp og tømt over et alter som en kontaktskapende handling mellom folket og gudene. Det døde dyret ble på rituelt vis delt opp av en deltaker, og beina ble pakket inn i fett og brent som gudenes andel, mens de kokte innvollene ble spist av en liten elite. Alt som foregikk under denne kultiske velkomsten for Barnabas og Paulus, som ble omtalt som Zevs og Hermes, var med på å styrke samfunnsstrukturen i Lystra. I likhet med de store religiøse høytider bidrog de kultiske handlingene til å understreke samfunnets avhengighet av natursyklusen: såing, vanning, dyrking og innhøsting, som var knyttet til gudene. Barnabas og Paulus hevdet med styrke at alt dette kommer fra Gud alene og nektet for at de var Zevs og Hermes (Apg 14,17–18).

APOLLO-TEMPELET I KORINT
Templene og helligdommene ble plassert på en høyde i byen og ble dermed et sentralt punkt for de lokale innbyggerne.

OFFEROKSE
Etter å ha tatt del i en offerprosesjon, ble en okse drept på rituelt vis og ofret til en gud.

På lignende måte kan det også hende at dyrkelsen av en hedensk gud som Apollo, som enkelte kristne i Korint muligens var med på (1 Kor 10,23), ble ansett mer som en sosial foreteelse eller en laugstradisjon. Det kan ha foregått ved at en venn holdt et privat måltid der han foretok en ofring for å holde et løfte, feire fremgang eller unngå ulykke (1 Kor 10,27). En felles faktor for alle slike måltider i Korint var høyst sannsynlig at alt kjøtt som ble spist, var blitt ofret først.

GUDSDYRKELSE OG RITUALER

Altere, slik som det Paulus i Apg 17,22–23 tolker som et tegn på svært sterk religiøsitet, var vanlige. Over hele det romerske imperiet fantes det et utall templer og helligdommer som var viet til guder. De viktigste gudene hadde sine yndlingssteder, som var angitt i gamle myter og beretninger. Innskriften *"For en ukjent gud"*, som Paulus fant på et alter, var antakelig en ærlig innrømmelse av at man ikke visste nøyaktig hvilken gud som kontrollerte dette stedet.

En viktig del av bønn og magi har alltid vært å kalle på gudene ved navn. I romersk og gresk religion var det avgjørende å finne navnet på guden og bruke det navnet, eller å finne et uttrykk som dekket alle eventualiteter. Det var også viktig å fremsi riktig formel eller utføre riktig handling. Et annet sentralt element i den tradisjonelle religionen var å ta rede på gudenes vilje. Det kunne man gjøre i et senter som Delfi, ved hjelp av astrologi (Matt 2,2), eller ved hjelp av forskjellige former for spådomskunst

(divinasjon) og ved tegn- og varseltyding (Luk 21,11).

Enkelte kultiske aktiviteter var knyttet til bestemte myter, som mytene om Asklepios eller Artemis (s.399). Men noen av de mest populære mytene var fra den egyptiske Isis-kulten og den persiske Mithra-kulten. I motsetning til mange av de greske guddommene som trengte inn i den romerske verden, beholdt disse kultgudene sine opprinnelige personligheter, funksjoner og riter.

DEN EGYPTISKE GUDINNE, ISIS

Isis var en viktig gudinne i Egypt fra det sjuende århundre f.Kr. fram til kristendommens begynnelse. På den tiden hadde kulten rundt henne spredt seg til det romerske imperiet. Hun var hustru av Osiris, underverdenens hersker, og ble dyrket som en livgiver og morsfigur. Hun tok seg av mennesker, ikke

MODERGUDINNEN PÅ TRONEN
Opprinnelig ble den egyptiske gudinnen Isis fremstilt med det hieroglyfiske tegnet for trone på sitt hode, enten alene eller med sin sønn Horus på fanget.

avlinger. I Aleksandria ble hun sjøfarernes beskytter, og det var herfra hennes kult nådde Middelhavets kyster. Den ble innført til Roma av italienske handelsmenn. I Roma ble Isis ofte dyrket sammen med guden Serapis (en hellenisering av den egyptiske Osiris). Kulten deres var nært knyttet til syklusen for liv, død og ny fødsel, og den gav de troende trøst og håp om et liv etter døden. Ifølge Plutarks beskrivelse av myten om Isis ble Osiris sjelens herre straks mennesket var befridd fra sin kropp og dens lidenskaper. Dette gir oss en pekepinn på hvordan man forstod forholdet mellom de troende og deres herre på denne tiden. Det er også spor etter en kapitolinsk Isis-prest i Roma, selv om den egyptiske kultens kår i Roma nok varierte avhengig av Romas holdning til Egypt.

MITHRA-KULTEN

Mithra, eller Mithras, var en persisk lysgud. Han ble kjent som skaperen av liv etter at han drepte den hellige oksen som himmel, jord, dyr og planter var født av. Ifølge myten ble Mithra født av en klippe og bevæpnet med en kniv og en fakkel. Som krigergud passet han spesielt godt for soldater og keiserens embetsmenn, og det er funnet mange Mithra-monumenter ved militære grenser.

Mithra-liturgien ble fremført i huler som innerst hadde et bilde av guden i ferd med å ofre den hellige oksen. Mithra ble også forbundet med planetene og stjernene, noe man kan se på bevarte freskomalerier og mosaikker. *Mithreet (Mithraeum)* i Ostia, nær Roma, har en mosaikkbrolegning som viser en stige med åtte trinn og symboler mellom hvert trinn. Personen som skulle innvies, håpet å komme gjennom de sju planetsfærene til et hjem blant stjernene.

I én såkalt Mithra-liturgi er det en henvisning til en kultisk dødsseremoni som fører til en frelsesvisjon. Gudsdyrkeren passerer gjennom dødens ubønnhørlige nødvendighet, og derfra sammenlignes sjelens utvikling med utviklingen til en nyinnviet person som passerer gjennom frykt til et land av lys og fellesskap med rene og hellige menn.

Kultene var med andre ord forskjellige: Isis-kulten, slik den er beskrevet i Apuleios' berømte roman, *Det gylne esel*, skiller seg svært mye fra den asketiske disiplinen i mithra-kulten. Kristendommen erstattet kultene ved å knytte frelsen til den historiske Jesus.

For videre lesning se bibliografinumrene: 709, 784

ROMERSK MITHRA-RELIEFF AV MARMOR
Dette relieffet viser en ung guddom, trolig Aion, tidens gud, omgitt av zodiaken (stjernetegnene). Man mente at Mithra hadde skapt dagen og natten, årstidene og tiden. Også andre guder som ble forbundet med Mithra, kunne være avbildet på slike kultiske relieffer.

ISIS-PREST
En av oppgavene Isis-presten hadde, var å lytte til skriftemål fra nye kandidater og utføre bestemte renselsesritualer, som alle var en del av forberedelsene til innvielsesseremoniene.

EVANGELIET ETTER MATTEUS

Matteus' evangelium er et av fire evangelier i Det nye testamente om Jesus og hans liv. Matteus viser ikke bare at Jesus er oppfyllelsen av alt jødene trodde og håpet på, men også at hans budskap og lære er for alle.

MAN mente lenge at Matteus' evangelium var det tidligste evangeliet, og at Markus og Lukas brukte det som kilde. Nå mener imidlertid de fleste at Matteus brukte Markus som kilde fordi han stort sett beskriver de samme hendelsene, men i tillegg har med beretninger om Jesu fødsel og om at Jesus viste seg etter sin oppstandelse. Matteus skriver også mer om Jesu budskap. Matteus' evangelium har vært mye sitert og brukt i den kristne kirkes liturgi helt fra begynnelsen.

MATTEUS' INTENSJON

Matteus ble trolig skrevet i en tid da skillet mellom jøder og kristne var i ferd med å bli skarpere, muligens etter ødeleggelsen av Jerusalem i 70 e.Kr., samtidig som ikke-jødiske kristne distanserte seg fra jødedommen. I begynnelsen var de fleste kristne jøder, men mot slutten av det første århundre e.Kr. var dette i ferd med å forandre seg. Matteus henvender seg til begge grupper. Til jødene sier han at Jesus virkelig er den Messias som de bibelske profetene hadde talt om (s.346), og til jødiske og ikke-jødiske kristne sier han at Guds lov og løfte nå gjelder for alle folkeslag. I Matteus er sannheten om at Jesus er Messias, av største betydning. Matteus understreker straffen som venter dem som ikke lever slik Guds rike krever, og han bruker uttrykket "gråter og skjærer tenner" fem ganger om dette (8,12; 13,42; 22,13; 24,51; 25,30).

MATTEUS

Evangeliene og deres forfattere blir av og til fremstilt symbolsk, som i disse engelske manuskriptene fra middelalderen (jf. s.308, 310, 312), der Matteus' tegn har form som et ansikt eller en menneskefigur.

JØDEN JESUS

Matteusevangeliet legger vekt på at Jesus ikke har forrådt den jødiske arv og lov, men utvidet den slik at den er blitt Guds lov for alle folkeslag: Jesus fullfører og oppfyller Skriften. Evangeliet begynner med ordene *"Dette er ættetavlen til Jesus Kristus, Davids sønn og Abrahams sønn."* Denne erklæringen om Jesu opphav fra David, Israels konge, og fra stamfaren Abraham var en viktig form for legitimering på den tiden. Kvinnene blir sjelden nevnt i ættelistene, men her er det fire – Tamar, Rahab, Rut og "Urias hustru" – som hadde en tvilsom moral, noe som er en påminnelse om at Guds løfter vil bli oppfylt på uventede måter.

MATTEUS' BUDSKAP

Først og sist i Matteusevangeliet står det to avsnitt (1,23; 28,18–20) som viser hvor nært Jesus er knyttet til Gud – "Gud er med oss". Det er ellers mye som er særegent i Matteus:

- Det er bare Matteus som nevner vismennene fra Østen (s.379): hendelsen har betydning for alle folkeslag.
- Matteus vil vise hvordan hendelser i Jesu liv og virke er forutsagt i Skriften (2,17; 2,23; 8,17; 12,17; 13,35; 21,4; 26,54.56; 27,9.35).
- Dette evangeliet har den største samlingen av Jesus-ord. Han blir fremstilt som en stor lærer som veileder det nye Israel. Hoveddelen av hans lære finner vi i

bergprekenen (s.334–35), der han legger størst vekt på "Guds rike", eller "himmelriket".

• Matteus' beretning om Jesu død og oppstandelse er i store trekk lik beretningen i Markus' evangelium, men Matteus beskriver en rekke mirakuløse hendelser for å understreke at oppstandelsen var noe helt utenom det vanlige.

• Matteus understreker at Jesus anerkjente Loven (5,17–20). Formålet er å vise at Guds plan ikke kan kullkastes, og at verken den nye Loven eller Jesu ord kan forgå (24,35).

• Matteus understreker hva det vil si å være Jesu disippel, og at Jesus krever radikal lydighet mot sitt budskap.

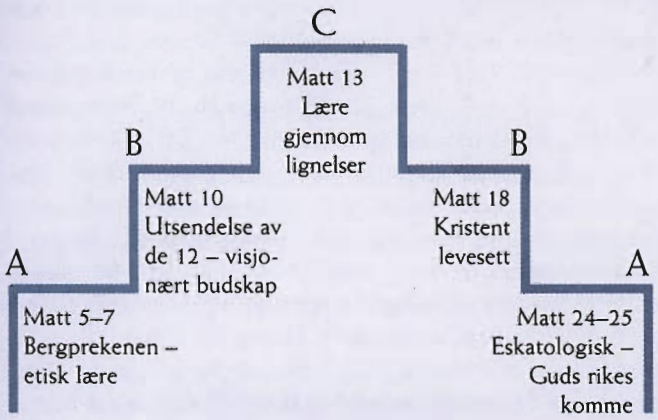
MATTEUS OG KIRKEN

Matteus skrev for et nytt fellesskap av jødiske og ikke-jødiske kristne, og han er den eneste evangelisten som nevner kirken, kirkens rolle og kirkens myndighet i spørsmål om liv og lære (16,18–19; 18,15–18). I sitt forsøk på å samle kirken i moralske og religiøse stridsspørsmål manet han kirken til å vise barmhjertighet (18,21–35) og ydmykhet (18,1–14).

Matteus prøver å forklare hvordan Jesus er oppfyllelsen av Guds løfte til jødene og gjennom dem til alle folkeslag. Jesu siste befaling til sine disipler er: *"Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler"* (28,19).

JESU TALER

Forfatteren hadde klare teologiske intensjoner og bygde evangeliet systematisk opp. Det er tre hovedavsnitt: fødselsberetningen, Jesu forkynnelse og lidelses- og oppstandelsesberetningen. Og det er fem "blokker" med Jesus-taler, hver med sitt eget tema. De skulle kanskje gjenspeile de fem Mosebøkene. Strukturen nedenfor, der teksten er ordnet i et "a b c b a"-mønster, er vanlig i tekster fra antikken. Den første blokken tilsvarer den siste, den andre den fjerde, mens den midterste blokken er konstruksjonens høydepunkt.

BOKEN

TITTEL: Evangeliet etter Matteus

DATERING: ca.85–90 e.Kr. Sensasjonelle påstander i 1994 om at P64 (fragmenter av Matteus) var skrevet før 70 f.Kr., var falske

FORFATTER: Tradisjonelt tilskrevet tolleren Matteus (10,3), men mange mener nå at forfatteren muligens bodde i Antiokia mot slutten av det første århundre f.Kr. (hvis hendelsen i Matt 22,7 refererer til Jerusalems fall). Forfatteren mestret gresk godt og hadde noe opplæring som skriftlærd. Hvis Markusevangeliet kom først og ble utvidet en generasjon senere, kunne ikke forfatteren ha vært en av de 12 opprinnelige disiplene. Kanskje tolleren Matteus var kilden til materialet som ikke er med i Markus? Mye av materialet i dette evangeliet har paralleller i Lukas og kan stamme fra en tapt kilde, Q

INNHOLD

KAPITTEL 1–4
Jesu fødsel, dåp og fristelse

KAPITTEL 5–7
Første tale: bergprekenen

KAPITTEL 8–9
Ti undre

KAPITTEL 10
Andre tale: de 12 disiplene sendes ut

KAPITTEL 11–12
Spørsmål og stridigheter

KAPITTEL 13
Tredje tale: lignelser om Guds rike

KAPITTEL 14–17
Undre og lære

KAPITTEL 18
Fjerde tale: kirkedisiplin

KAPITTEL 19–20
På vei til Jerusalem

KAPITTEL 21–22
Jesus i tempelet

KAPITTEL 23–25
Femte tale: eskatologiske advarsler

KAPITTEL 26–28
Jesus blir forrådt, arrestert, dømt og korsfestet. Oppstandelse og misjonsbefaling

HOVEDTEMAER

Jesus er Messias med myndighet fra Gud og oppfyller profetier

•

Jesus innvarsler Guds rike

For videre lesning se bibliografinumrene: 88, 233, 356, 387, 435, 436, 439, 493, 649, 738, 821

Bergprekenen

Bergprekenen er en programtale som Jesus gir til disiplene. Den handler om livet under den nye rettferdigheten (se 5,20). Jesus blir ofte sammenlignet med Moses. Moses fikk Israels-folkets lov på Sinai-fjellet (2 Mos 19-20). På den nye pakts fjell gir Jesus en ny lov (se s. 131). Hvis denne sammenligningen holder, er det Jesus, «den nye Moses», som gir det fornyede Guds folk en ny lov. Men denne sammenligningen bør ikke presses. Den Jesus Matteus presenterer, er nemlig noe langt mer enn Moses. Han krever lydighet mot sine egne ord (7,24), ikke bare mot Guds ord. Han tolker Guds ord med autoritet og trekker klart fram Guds absolutte vilje .

Programtalen gjelder først og fremst Jesu disipler. Men den har også noe å si til folkemengden som hører med (5,1; 7,28-29). Det er lov å bruke Bergprekenen til å uttrykke Guds dom over et folk som har glemt Gud. Men den er ikke noe politisk program for hvordan samfunnsproblemene skal løses.

Når man arbeider med Bergprekenen, er det viktig å ha evangeliets totalbilde av Jesus og disiplene på netthinnen. Samtidig skal man ikke nedskrive de kravene som gjelder for den nye rettferdigheten. Men man må ikke rive enkeltord ut av sammenhengen eller betrakte Bergprekenen isolert fra Jesu person og hans budskap om gudsriket som bryter fram.

Bergprekenen

- er gitt av ham som kom for å frelse fra synd (1,21), og som forkynte det frembrytende gudsriket og innbød syndere til fellesskap med seg (9,13)
- forutsetter at disiplene lever livet i den nye rettferdigheten med daglig bønn om Guds tilgivelse for synd og skyld (se femte bønn i Fadervår, 6,12; jfr. også kap. 18).

La oss se på Bergprekenen i lys av Jesu forkynnelse om gudsriket som bryter fram (se s. 27). Det er da særlig tre forhold som kan understrekes:

1. Man kommer inn i Guds rike ved å ta imot Jesu budskap og tro på ham. Inngangsbilletten er gratis. Evangeliet lyder *før* Bergprekenens fordringer og krav. Jesu disipler har fått del i himmelriket. Saligprisningene i begynnelsen av Bergprekenen (5,3-12) er også en aktuell tilsigelse av delaktigheten i dette nådens rike.

2. I det riket Jesus prekte om, er forutsetningen at Gud er generøs mot menneskene (se 18,21-35). Mennesker med grenseløs gjeld møter Guds grenseløse tilgivelse. Så lyder oppfordringen: Vær generøse dere også! Lev i tilgivelsens sfære! Alt annet ville være grenseløs hardhet og ubarmhjertighet.

3. Himmelriket er kommet *nær* i Jesu person. Men det fullendte gudsriket er fremdeles fremtid. Jesu disipler har fått del i gudsriket som bryter fram. Det skal prege dem. De oppfordres til å være det de er: jordens salt og verdens lys (5,13-16). De skal ikke være i tvil om hva som er Guds rene vilje med Guds og himmelrikets barn. Guds vilje skal ikke gjøres overkommelig. Disiplene skal ikke slå seg til ro. De skal høre Jesu ord og gjøre etter dem. Men det fullendte gudsriket er stadig fremtid. Derfor trues de svake disiplene av ytre og indre fiender. De faller ofte. Når de ikke kan leve opp til Jesu krav, er da alt håp ute for dem?

Uten å redusere alvoret i Bergprekenen, kan vi besvare spørsmålet ved å vise til Jesu forhold til Peter. Alt håp var ikke ute, selv om Peter fornektet sin Herre (26,69-75). Når han ikke levde opp til Mesterens krav, førte det ham til syndsbekjennelse. Slik er det også ofte med Bergprekenens ord og krav.

Men dette er ikke det samme som å si at Bergprekenen egentlig har som hensikt å skape syndserkjennelse. Hensikten er å vise hva Guds vilje er.

Hvordan er Bergprekenen blitt forstått?

Bergprekenen er blitt gjenstand for mange forskjellige tolkninger. Noen av disse skal nevnes kort her:

- Den gjelder ikke alle kristne, bare en spesiell gruppe innenfor kirken, nemlig munker og geistlige. Bergprekenen skiller nemlig mellom en høyere og en lavere fullkommenhet. Denne tolkningen var tidligere den gjeldende i den romerskkatolske kirke.
- Den gjelder alle, men menneskelivet deles opp i to sfærer. Bergprekenens krav gjelder ikke i det verdslige «regiment», her må det brukes makt mot det onde. Men som enkeltpersoner må de kristne være forberedt på å lide urett. Denne tolkningen hadde bl.a. Luther.
- Den har som formål å føre til syndserkjennelse ved å vise menneskets ufullkommenhet. Denne tolkningen fantes innenfor den lutherske ortodoksien.
- Bergprekenen er et evangelium som beskriver hvordan Jesus var. Bare han kan oppfylle lovens krav for menneskene. Dette kalles «den kristologiske tolkningen».
- Den gir uttrykk for det sinnelag man skal ha i alle livets sammenhenger. Denne tolkning fantes innenfor den liberale teologi rundt begynnelsen av det 19. århundre.
- Den skal forstås helt bokstavelig om alle livets forhold. Derfor kan den brukes til et angrep på ethvert rettssystem og enhver øvrighet. Man skal ikke motsette seg det onde. Denne anarkistiske forståelsen hadde bl.a. den russiske forfatteren Tolstoj.
- Bergprekenen forutsetter en katastrofestemning som den Jesus var preget av. Han mente at gudsriket skulle komme mens han levde eller like etter hans død. Den kan derfor ikke gjelde mennesker som ikke lever i denne undergangsstemningen.

I denne boken legges det vekt på at Bergprekenen

- må forstås som en tale til Jesu disipler, som allerede har fått løfte om del i gudsriket
- må forstås ut fra evangeliets totalbilde av Jesus
- må forstås ut fra evangeliets totalbilde av disiplenes livssituasjon i verden
- må forstås som uttrykk for Guds rene og klare vilje, enten denne kan oppfylles eller ikke.

■ *Tenk gjennom*

- de forskjellige tolkningene
- påstanden at så snart man tror man har taket på Bergprekenen, teoretisk eller i eget liv, så blir man fanget og satt til veggs. Ferdig med den blir man aldri.

Ordet «salig» og saligprisninger

Ordet «salig» er ikke mye brukt i dag. Vi kan si om en person at han har et salig smil om munnen. Med dette mener vi noe henført, åndsfraværende. Men ordet «salig» klinger gammeldags for de fleste hvis vi bruker det om mennesker. I gamle dager var det ikke uvanlig at en enke omtalte sin avdøde mann som sin «salige husbond». Den betydningen bruker vi ikke lenger, og vi kunne kanskje velge ordet «lykkelig» i stedet. Men det er heller ikke noe uproblematisk ord. «Lykke» kan være så mangt og blir ofte forstått som noe som bare har med følelser å gjøre.

Samme ord kan ha forskjellig innhold fordi ordet innholdsbestemmes av den som bruker det. Noen bibeloversettelser (f.eks. den danske) bruker «lykkelig» i GT og «salig» bare i NT. Stilformen salig/lykkelig finner vi mest i Salmenes bok (f.eks. Sal 1,1; 32,1-2; 119,1) og i visdomslitteraturen (f.eks. Ordsp 3,13; 16,20). Jødisk litteratur fra tiden fram mot Jesu fødsel bruker også uttrykket om dem som skal få del i den endegyldige frelse. Det samme gjelder NT (f.eks. Joh 20,29; Åp 14,13; 19,9).

Matteus bruker uttrykket om en nåtidig tilstand som mennesket befinner seg i. Nå står det i et riktig forhold til Gud. Det brukes også i 11,6; 13,16; 16,17; 24,46. Man kan nesten si at det er det motsatte av et «ve» (se note til 11,21 og 23,13).

Denne nåtidige tilstanden har betydning for livet med Gud på den andre siden av død og grav. De som *nå* blir erklært salige eller lykkelige, er de som *nå* har en arv eller lønn som de *en gang* skal få i «saligheten».

Når man blir erklært salig/lykkelig, innebærer det ikke at man slipper ytre vanskeligheter. Tvertimot: salige er de som blir forfulgt og hånet for Jesu skyld.

■ *Tenk gjennom* fordeler og ulemper med et gammeldags ord som «salig» i forhold til et moderne, emosjonelt ord som «lykkelig».

Salige er de som er fattige i seg selv

De første fire saligprisningene gjelder menneskers forhold til Gud. Saligprisningene er *ikke* uttrykk for et ønske: måtte det bli slik! Saligprisningene konstaterer: slik er det! Saligprisningene gir et løfte til mennesker som mangler noe i sitt forhold til Gud og handler deretter: En gang skal de få lodd og del i den endelige forløsningen.

1. *Saligprisningen (v. 3)* gjelder *ikke* «åndelig fattige» generelt, men de som er fattige og uverdige overfor Gud og innser at de ikke kan klare livet alene. De som kommer til Gud som tiggere, får høre at de her og nå tilhører det himmelriket som Jesus forkynner.

2. *Saligprisningen (v.4)* gjelder *ikke* sørgende generelt, men de som lever i sorg og smerte over ondskapen i verden og sin egen synd. De som kommer til Gud i sin lidelse og nød og åpner sitt hjerte for ham, får et løfte: I det fullendte gudsriket skal de en gang få trøst, dvs. få del i oppstandelsen og den endelige frelse.

3. *Saligprisningen (v. 5)* gjelder *ikke* milde og ydmyke mennesker generelt, men de som er ydmyke overfor Gud. De spiller ikke Gud, de har ikke høye tanker om seg selv i forholdet til Gud og andre mennesker. Men de stoler på Gud og tar ikke retten i sine egne hender. Til disse lyder løftet: Når himmelriket skal opprettes på den nye jorden, skal de arve det lovede land, slik Israel i sin tid «arvet» løftets land.

4. *Saligprisningen (v. 6)* gjelder *ikke* hungrende og tørstende mennesker generelt, men de som hungrer og tørster «etter rettferdighet». Det kan bety at de lengter etter selv å bli rettferdige. Det kan også bety at de lengter etter at rettferdigheten skal seire og at Gud skal vise hvem han er og opprette riket en gang for alle. Rettferdighet og Guds rike henger sammen. De som lengter etter gudsrikets endegyldige frembrudd, får høre løftet: De skal mettes, dvs. få del i frelsen.

Første store talekomposisjon

Hos Matteus finnes fem store talekomposisjoner. Den første er Bergprekenen, kap. 5-7. De andre finnes i kap. 10, 13, 18 og 24-25.

Hvor mange Saligprisninger?

Hvis man teller etter, er det lett nok å se at ordet «salige» forekommer ni ganger. De første åtte har en hymnisk stil som den siste (v. 11-12) mangler. Noen vil gjerne ha ti Saligprisninger for å kunne sammenligne med de ti bud som Moses fikk på Sinai-fjellet (2 Mos 20,1-17) og se Jesus som den nye Moses. De får det til å bli ti ved å betrakte uttrykket «Gled og fryd dere» (v. 12) som den tiende «Saligprisningen». Andre vil gjerne ha et jødisk «rundt» og hellig tall som sju-tallet. De får sju Saligprisninger ved å betrakte v. 10-12 som en overgang til det som kommer etterpå. Men det kan virke noe søkt å tale om ti eller sju Saligprisninger.

Det er viktigere å notere seg at Saligprisningene ikke retter seg til åtte eller ni forskjellige grupper mennesker. De er variasjoner over én og samme menneskegruppe, nemlig de som har tatt imot Jesus. De fattige i seg selv er de samme som de som hungrer og tørster etter rettferdighet, de samme som de barmhjertige osv.

■ *Tenk gjennom* innholdet i de enkelte Saligprisningene og hva de betyr i dag.

Bergprekenen satt på en matematisk formel

Saligprisningene kan sammenlignes med et tall foran en parentes i en matematisk formel. Et slikt tall gjelder for alt det som står innenfor parentesen.

Det som blir sagt i Saligprisningene, er fortegnet for alt det som står i Bergprekenen.

■ *Tenk over* følgende påstand: Foran hvert ord i Bergprekenen står ordene: Dine synder er tilgitt! Du tilhører Jesus! Du har del i det riket som Jesus gir helt gratis.

Himmelriket er deres

I de fire første saligprisningene er blikket rettet mot dem som søker Gud og som derfor får løfte om å være med i den endelige forløsningen. I de fire saligprisningene som følger etter, dreier det seg om de samme menneskene. Men nå er det deres forhold til andre mennesker som er i fokus. De får en forsikring om at det ligger en stor lønn og venter på dem en gang.

5. Saligprisningen (v. 7) gjelder *ikke* alle som gjør en barmhjertighetsgjerning (se 6,1-4), men dem som allerede har møtt Guds barmhjertighet og ikke er seg bevisst at de har gjort noe særlig (se 25,31-46). Guds barmhjertighet mot mennesker fører naturlig til at mennesker viser barmhjertighet mot hverandre. Man tilgir som man selv er tilgitt (18,23-35) og gjør gode gjerninger slik Gud har gjort mot en selv. Til disse lyder løftet: De barmhjertige har allerede møtt Guds barmhjertighet på jorden. Men de skal også møte Guds barmhjertighet på den ytterste dag, jfr. femte bønn i Fadervår (6,12 og 6,14-15).

6. Saligprisningen (v. 8) gjelder *ikke* generelt mennesker som mener at de er uten feil i tanke og handling. Den gjelder dem som er helhjertede og oppriktige overfor Gud. Dette setter sitt preg på deres omgang med andre mennesker. Menneskets indre er ondt (15,11). Det rene hjertet er en Guds gave. Motsetningen til oppriktighet er hykleri. De som har fått det rene hjertet som en gave fra Gud, får løftet: En gang skal de få se Gud ansikt til ansikt, ham som de nå «ser» med troens øye.

7. Saligprisningen (v. 9) gjelder *ikke* fredsommelige mennesker generelt, men dem som aktivt stifter fred der det rår ufred, hat og uforsonlighet blant mennesker. Forutsetningen for Saligprisningene er at Gud er fredens Gud. Slik også her. Mennesker kan stifte fred med basis i den fred Gud stiftet med mennesker på grunn av sin sønn. Til slike mennesker lyder løftet: de skal kalles Guds barn (ordrett: sønner). På den ytterste dag skal det bli åpenbart om man blir kalt Guds sønner/barn av Gud *sammen med Jesus*.

8. Saligprisningen (v. 10) gjelder *ikke* alle forfulgte, men dem som forfølges «for rettferdighets skyld». Det er de som gjør Guds vilje slik Jesus uttrykker den. Forfølgelse «for rettferdighets skyld» og «for min (= Jesu) skyld» er nært forbundet med hverandre. Disse får samme løfte som «de som er fattige i seg selv» i den første saligprisningen: Nå *er* himmelriket deres.

De første åtte saligprisningene har en hymnisk stil og taler tredje person (de). Så kommer en niende saligprisning i tillegg Denne bruker andre person (dere) og mangler hymniske elementer.

9. Temaet (v. 10-11) er det samme som i den åttende saligprisningen: hån, forfølgelse og baksnakkelse for Jesu skyld. Det er ikke noe nytt, tilfeldig eller absurd i det. Slik har det alltid vær Profetene i GT møtte også motstand fra sitt eget folk. Det er vil tig

- at disiplene sammenlignes med profetene fra GT
- at Jesus sammenlignes med Gud: Mens profetene led for Guds skyld, lider disiplene for Jesu skyld. Hermed plasserer Jesus seg selv på linje med Gud.

Men «lønnen» er stor. Nå er den i himmelen, men den kommer til utbetaling på den ytterste dag.

En by som ligger på et fjell, kan ikke skjules

Dette avsnittet danner ei bru mellom Saligprisningene og Jesu tolkning av loven (5,17-48). Forbindelsen bakover til v. 11-12 danner en kontrast. Disiplene som hånes, forfølges og baksnakkes, *er* noe. Det de *er*, er de i kraft av at de tilhører Jesus.

Han er verdens lys (4,16; Joh 8,12). Formaningen lyder: Vær det dere *er*! Ta konsekvensen av det dere *er*. Advarselen klinger også med: Hvis dere ikke er det dere er, så er dere ubrukelige.

- Salt er salt. Som jordens salt preger Jesu disipler verden og hindrer den i å gå i forråtnelse. På denne måten bevarer de verden mot Guds dom.
- Lys er lys. Jesu disipler er lys i verden for at verden ikke skal leve i mørke. Som verdens lys er de et gjenskinn av Guds åpenbaring i Jesus, han som *er* verdens lys.
- De gode gjerningene skaper ikke beundring for disiplene, men peker på Gud og fører til at han lovprises.

Jesu disipler er så å si Guds nye by. Fra dem stråler lyset inn i verden.

58

Jesus og loven

Jesu ord i 5,17-20 har programmatisk karakter. Derfor skal man ikke vente å finne svar på alle de spørsmålene som reiser seg i forbindelse med Jesu forhold til loven eller kristnes forhold til loven. 5,24-25 forutsetter f.eks. at ofringer finner sted, uten å ta stilling til offerkulten som sådan. (Den opphørte forresten etter år 70 e.Kr.) Med loven menes GT's lære, ikke bare de fem Mosebøkene.

Ordene i 5,17-20 uttrykker et svært positivt syn på GT. Bak ordene står en person med en autoritet som ingen alminnelig rabbi ville tillegge seg selv. Jesus er lovens sanne fortolker.

Hovedpoengene i programtalen er:

- at Jesus med sin lære ikke bringer ham i konflikt med GT. Han er ikke en lovbryter, slik noen mener
- at GT peker på Jesus. Det er han som er oppfyllelsen av de gammeltestamentlige løftene om den kommende Messias
- at Guds lov, slik Jesus tolker den, har varig gyldighet.

Sett med motstandernes øyne kom Jesus i konflikt med loven. Dette har vi klare vitnesbyrd om (f.eks. 9,3; 12,2; 19,7). Men Jesus sier at loven *ikke* oppheves. I de såkalte antitesene (5,21-48) er ikke meningen å oppheve loven, men å få fram dens virkelige mening, endre loven etter dens egen intensjon. Jesus sier at Guds klare vilje kommer fram i og med ham selv og det frembrytende gudsriket han representerer. Dette er ikke å oppheve loven, sier Jesus.

Følgende kan være til veiledning i dette kompliserte spørsmålet:

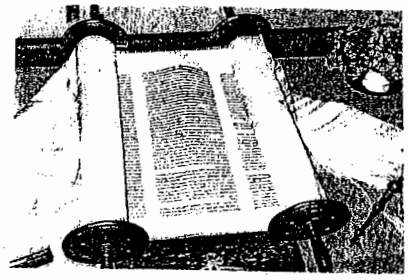
1. Å holde loven og dens enkeltforskrifter er ingen «frelsesvei».

2. Tro på Jesus har etiske konsekvenser. Jesus er fortegnet for livet i rettferdigheten, og da kommer det på tale med gode gjerninger (5,16). Disse gode gjerningene føres over fra GT til NT. Loven er ikke imot dette (jfr. Gal 5,23).

Det oppstår også mange problemer når spørsmålet dreier seg om *de kristne* og loven. Et par løsningsforslag:

1. Jesus opphever ikke den moralske loven, bare de sivilrettslige og seremonielle lovene i GT (se s. 119).

2. Jesu ord er beregnet på *jødekristne*. Hedningekristnes forhold til loven blir ikke behandlet her. En parallell kunne være Jesu nei til hedningemisjon i kap. 10. Dette nei ble til et ja til hedningemisjon i kap. 28. Det som gjaldt for *jødekristne*, gjelder ikke for *hedningekristne*. De er ikke forpliktet på Moseloven og forskriftene i GT (jfr. diskusjonen i Apg 15).

Jesus opphever ikke loven, men får fram lovens egentlige mening

Jesus er ikke kommet for å oppheve loven, men for å oppfylle den

Avsnittet danner et viktig mellomledd mellom det som akkurat er sagt (5,1-16), og det som skal sies i de såkalte «antitesene» (5,21-48).

Jesus har *ikke* sagt, at det er de lovtro som prises salige, eller at det er de lovtro som er verdens lys. Dermed kunne han anklages for å oppheve loven og sette den ut av kraft. Men slik er det ikke. Tvertimot, han er kommet for å oppfylle loven og profetene.

- Han opphever ikke: Her refereres det til en lære Jesus ikke stod for, han var ikke likegyldig overfor Guds gode vilje og gode gjerninger.
- Han oppfyller: Han er kommet for å oppfylle messiasprofetiene i GT.

På denne måten bekrefter Jesus sitt positive forhold til GT og kombinerer det med sitt eget liv og sin egen lære. Det er her han trekker fram lovens virkelige intensjon. Dette medfører at den rettferdighet som ikke springer ut av Jesu tolkning av loven og profetene, den fører *ikke* inn i Guds rike.

Dette er en nødvendig forståelsesnøkkel til antitesene som følger senere.

De seks «antitesene» (v. 21-48)

En *tese* er en setning. En *antitese* er en mot-setning til tesen. Det er blitt alminnelig å kalle de seks avsnittene i 5,21-48 for de seks antitesene. Vi beholder denne språkbruken her, selv om den kan medføre uheldige misforståelser. Noen mener at her er det et prinsipielt brudd med GT. Riktignok finner vi skjerpelse og radikalisering av GT's budskap i disse avsnittene. Men den primære hensikten er *ikke* å sette Jesu lære opp som en motsetning til GT eller å annullere loven (jfr. 5,17). Hensikten er heller å trekke fram lovens og profetenes virkelige mening. Jesus er lovens opprettholder, ikke dens ødelegger. De motsetningene som settes opp, er ifølge Jesus inkludert i budene slik han tolker dem med sin autoritet. Hans tolkning gir budene en dypere mening, men denne meningen er ikke revolusjonerende ny, den ligger allerede i selve budet. Dette er Jesu påstand.

- Innledningen til de enkelte antiteser varierer litt. Men selv i en forkortet utgave (v. 27.31.38.43) hører hele innledningen med: «Dere har hørt det er sagt til fedrene» (v. 21.33).
- «Fedrene» betyr Sinai-generasjonen, som fikk loven, *og* alle etterfølgende slekter.
- Tesene er hentet fra GT (se henvisningene i margen). Av og til ledsages de også av en tolkning (se v. 21 og v. 43).
- Antitesene innledes med det mektige: «Men jeg sier dere». Dette «men» kunne vært sterkere markert på gresk. «Jeg», derimot, er sterkt markert. Hele uttrykket er meget sterkt. Profetene i GT sa f.eks.: «Så sier Herren». Rabbinerne sa: «Rabbiner NN sier...». Når Jesus sier: «Men *jeg* sier dere», taler han med guddommelig autoritet. Da har han samme myndighet som Gud, som gav loven.

Ikke for å oppheve, men for å oppfylle

Ordet som er oversatt med «oppfylle», *kan* også bety fullkommengjøre, som en motsetning til «bryte ned». I så fall er meningen at Jesus fullkommengjør det som ikke er fullkomment. Ordet kan også bety «gjøre gjeldende» eller «stadfeste» (jfr. Rom 3,31). Men det er bedre å forstå dette ordparet som en uegentlig motsetning. Matteus bruker ellers dette ordet i forbindelse med oppfyllelse av profetier, og slik kan vi forstå det her også (om oppfyllelsessitater, se s. 21).

- Med «oppheve» sier Jesus nei til en anklage for lovbrudd.
- Med «oppfylle» sier Jesus ja til at han oppfyller løftene i GT.

■ *Tenk gjennom* de forskjellige tolkningene og de holdepunktene som er gitt på s. 42.

Loven eller profetene - den minste bokstav eller tøddel (v. 17-18)

Loven eller profetene. Her er det brukt som en samlebetegnelse for hele GT, både loven *og* profetene (jfr. 7,12; 11,13; 22,40), selv om GT etter jødisk skikk deles inn i tre hoveddeler:
loven (= de fem Mosebøkene), profetene (= Jos; Dom; 1-2 Sam; 1-2 Kong; Jes; Jer; Esek; de 12 «små» profetene) og skriftene (= resten).

Minste bokstav. På gresk *jota* (= vår «i»), som tilsvarer den minste bokstaven på hebraisk, *Yod* (= vår «i» eller «j»).

En eneste tøddel. Ordrett: horn. Om små streker som ble brukt til å skille fra hverandre hebraiske bokstaver som liknet hverandre. En tøddel kunne også være en strek som bare ble brukt til pynt på bokstaven.

60

KAPITTEL 5

MATTEUSEVANGELIET

Drap og sinne

21 2 Mos 20,13
22 1 Joh 3,15
23 Mark 11,25
25 18,34; Luk 12,58f

21 Dere har hørt det er sagt til fedrene: Du skal ikke slå i hjel, og den som gjør det, skal komme for domstolen. 22 Men jeg sier dere: Den som blir sint på en annen, skal for domstolen, og den som sier til en annen: Din dumrian, skal stilles for Det høye råd, og den som sier: Din ugudelige narr, skal være skyldig til helvetes ild.

23 Dersom du bærer fram et offer til alteret og der kommer til å tenke på at en annen har noe å anklage deg for, 24 så la offergaven ligge foran alteret og gå først og bli forlikt med ham. Kom så og bær fram ditt offer! 25 Skynd deg å komme overens med din motpart mens du ennå er med ham på veien. Ellers vil han overgi deg til dommeren, og dommeren til vakten, og du blir kastet i fengsel. 26 Sannelig, jeg sier deg: Du slipper ikke ut derfra før du har betalt til siste øre.

NOTER • 21 *domstolen*. Ordrett: dom. En sammenfatning av bestemmelser i GT (se f.eks. 4 Mos 35,12; 5 Mos 17,8-13).
22 *en annen*. Ordrett: sin bror, men da brukt i overført betydning om en trosfelle (se f.eks. 5,47; 12,50; 18,15.21).
blir sint på en annen. Noen gamle håndskrifter tilføyer: *uten grunn*.
domstolen. Ordrett: dom. Kan forstås bokstavelig om lokale domstoler med 23 medlemmer, eller om Guds dom. Se Høyrespalten.
dumrian. Her brukes i grunnteksten det aramaiske ordet *raka*, som betyr «tom», og er et skjellsord kjent fra rabbinsk litteratur.
Det høye råd. Samme greske ord (synedrion) som i 26,59 er gjengitt med Rådet. Det høye råd i Jerusalem bestod av 70 medlemmer pluss øverstepresten (se s. 7). Se Høyrespalten.
Din ugudelige narr! er en gjengivelse av et ord som GT iblant bruker i forbindelse med gudløshet (5 Mos 32,6; Sal 14,1; Jes 32,6).
helvetes ild. Jfr. 18,9 og 5,29.30; 10,28; 23,15.33. Se note til 5,29.
23 *et offer til alteret*. Prestene tok imot mennenes offergaver ved gitteret mellom mennenes og prestenes forgård i templet. Dette er ikke en kritikk av ofring som sådan.
26 *øre*. Gjengivelse av en liten (ikke den aller minste) myntenheten. Den tilsvarer 1/64 av en denar, som var en vanlig daglønn (se 20,2).

Den som sier: Din ugudelige narr, skal være skyldig til helvetes ild

Drap og sinne blir stilt opp mot hverandre. Ifølge Jesus er sinne i prinsippet drap. Det er inkludert i budet fra GT og fremkaller Guds straff på samme måte som drap.

Drap er ikke det samme som å slå i hjel, drap er mord. Budet uttaler seg *ikke* om en krigssituasjon eller nødverge, derfor sier det heller ikke noe om f.eks. pasifisme. Poenget er heller *ikke* at sinne er roten til drap og skal unngås fordi det kan føre til drap. Poenget er: For Gud gjelder sinne som drap, og sinne skal ikke råde blant dem som følger Jesus. Hvis de styres av sinne, rammes de av Guds dom. Blant Jesu disipler, derimot, skal det herske fred og forsoning. Ordene er primært rettet til Jesu disipler og handler om forholdet mellom «brødre», dvs. Jesu etterfølgere.

- Sinne og skjellsord som frakjenner en medkristen del i gudsriket, møtes av Guds dom (jfr. 7,1-2).
- Når det er noe uoppgjort mellom Jesu disipler, skal de prøve å komme overens. Plikten til forsoning går foran religiøs gudsdyrkelse.
- Hvis man selv er skyldig og går sammen med motparten, skal man søke forlik. Ellers vil man bli straffet av dommeren, som her står som et bilde på Gud.

Bildet i v. 25-26 skal ikke presses. Hovepoenget er klart: Forholdet til min medkristne motpart er ikke uten betydning for Guds forhold til meg på den ytterste dag.

Domstolen - Det høye råd - helvetes ild

Noen ser en stigning i v. 22, idet man går fra det dårlige til det som er verre: Når man er sint, stilles man for en lokal domstol. Når man sier Din dumrian, stilles man for Det høye råd, Synedriet. Når man sier Din ugudelige narr, stilles man for Guds domstol og kastes i helvetes ild.

Men Jesus har vel ikke ment at en menneskelig domstol skal dømme i saker som har med indre sinne å gjøre. Kanskje det er bedre å forstå saken i overført betydning: I alle tre tilfellene blir man stilt for Guds domstol, det guddommelige høye råd, og det er Gud som dømmer.

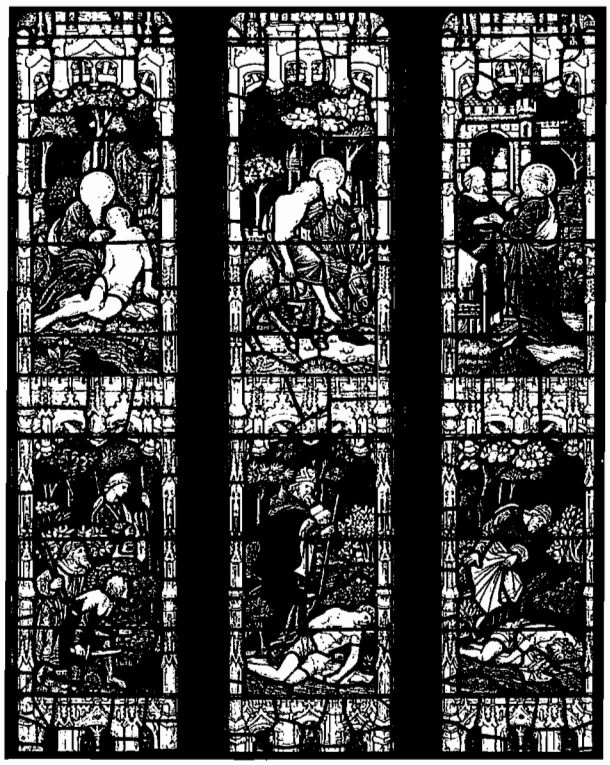
■ *Tenk over*

- forskjellen mellom de to tolkningene
- det at religiøse utfoldelser ikke kan brukes som kompensasjon for uforsonlighet mellom mennesker (6,12.14-15).

LIGNELSER

Av alle sidene ved Jesu liv og forkynnelse er hans lignelser det mest tilgjengelige materialet. Likevel reiser disse beretningene mange spørsmål, som hvordan Jesus og hans oppdrag skal forstås, og hvorfor Jesus skal ha insistert på at han talte til dem for ikke å bli forstått.

ET karakteristisk trekk ved Jesu forkynnelse var hans bruk av lignelser. Lignelser blir også kalt "parabler", fra gresk *parabole*, som betyr å sette to ting ved siden av hverandre for å sammenligne dem. I den forstand er nesten all Jesu lære "parabolsk", for eksempel når han forklarer hvordan Guds rike er. Strengt tatt skulle ordet lignelse bare brukes om Jesus-ord som begynner med "Guds rike/himmelriket er som ...", men vanligvis brukes betegnelsen også mye bredere, til og med om beretninger som gir eksempler på hvordan man skal leve, for eksempel om den barmhjertige samaritan (Luk 10,30–37) og den trofaste forvalteren (Luk 12,42–48).

DEN BARMHJERTIGE SAMARITAN

Dette glassmaleriet viser lignelsen om mannen fra Judea som trengte hjelp, og som ble ignorert av en prest og en levitt, men fikk hjelp av en samaritan.

HVA ER EN LIGNELSE?

På hebraisk er ordet *masjal* en oversettelse av det greske *parabole*. *Masjal* kan brukes om et gåtefullt og tankevekkende utsagn, men det er mer vanlig å bruke det om en historie en rabbi forteller for å gjøre sin lære klar og forståelig. Det finnes faktisk bevart mange lignelser av ulike rabbier. De rabbinske lignelsenes form og karakter indikerer at selv om Jesu lignelser er tatt med av evangelistene for å fremheve budskapet i hvert evangelium, er det ingen grunn til å anta (slik det ble gjort inntil nylig) at de er tatt ut av den sammenheng der Jesus fortalte dem første gang. Dette synet styrkes av at lignelsene gjenspeiler hverdagslivet i Palestina, og at situasjonene, gjenstandene, hendelsene og skikkelsene fra hverdagslivet ble brukt for å fremheve hovedpoenget i Jesu forkynnelse: å bekjentgjøre Guds rike.

> *«for at de skal se og se, men ikke skjelne, høre og høre, men ikke forstå, slik at de kunne vende om og få tilgivelse»*
>
> (Mark 4,12)

LIGNELSENES FORMÅL

Jesus fortalte lignelser i ulike sammenhenger. Da det oppstod en konflikt mellom Jesus og noen fariseere (*s.288–89*), utfordret Jesus deres selvtilfredshet og deres motstand mot ham. Omgitt av stridigheter gjorde Jesus rede for sin myndighet og sine handlinger. Ved hjelp av lignelsene presenterte Jesus sin oppfatning av Guds rike, og han bad sine tilhørere innstendig om å vende om.

I evangeliene brukes ordet lignelse for å beskrive en gåte (Mark 3,23), et ordtak (Luk 4,23), en motsetning (Luk 18,1–8) og en sammenligning (Matt 13,33). Det er brukt om både enkle og kompliserte fortellinger (Luk 13,6–9; *jf.* Matt 22,1–14). I alle tre synoptikerne blir én lignelse, den om såmannen (Mark 4,3–8; Matt 13,3–8; Luk 8,5–8), fulgt av en forklaring om hvorfor Jesus bruker lignelser i sin forkynnelse. Denne beretningen kunne like godt vært kalt lignelsen om jorden, fordi såmannen ikke blir omtalt etter den første setningen. Lignelsen handler om hvordan folk hører og reagerer på Guds ord. Jesus forteller disiplene at de er gitt hemmeligheten om Guds rike, men at folket bare får høre lignelser *"så det ikke kan se med øynene og ikke høre med ørene, ikke forstå med hjertet og ikke vende om og bli leget"* (Jes 6,10). Mange mener at Jesus lærte på denne måten "med den følge at" (gresk, *hoste*) noen tilhørere forstod og andre ikke forstod, men den greske teksten kan også bety at han lærte "i den hensikt" (gresk, *hina*). Dette siste kan virke som en hard påstand. Senere jødisk tradisjon tolket avsnittet fra Jesaja på samme måte: Guds budskap gjennom Jesaja var ment å skulle finne god malm blant ubrukelig materiale ved å foredle råstoffet og skille ut slagget. I denne forståelsen av Jesu lignelser er de derfor også ment å gjøre det klart hvem som tilhører, og hvem som ikke tilhører, Guds rike.

> *«Disiplene spurte ham hva denne lignelsen betydde. Han svarte: 'Dere er det gitt å kjenne Guds rikes hemmeligheter. Men de andre får det i lignelser'»*
>
> (Luk 8,10)

LIGNELSENE OG LÆREN

Lignelsene blir ofte inndelt i fire hovedgrupper basert på hvilken stil eller form de har. Disse skillene er ikke helt skarpe, men de viser viktige forskjeller. De som av og til er kalt for "egentlige" lignelser foretar sammenligninger (x er som y), mens eksempelberetninger viser positive eller negative forbilder og leder fram til oppfordringen "Gå bort og gjør (eller "ikke gjør") likeså." Noen lignelser inneholder en utvidet metafor, for eksempel lignelsen om gjestebudet (Luk 14,16–24), mens andre er allegoriske, med en rekke sammenknyttede metaforer, for eksempel beretningen om sauene og geitene (Matt 25,31–46).

Jesu lignelser handler om Guds rike, om himmelriket, enten det som er eller det som skal komme. Andre vanlige temaer er disippelrollen, bønn og rett bruk av materielle goder. Jesu livfulle lignelser fanget folks oppmerksomhet, utfordret gamle forestillinger, oppfordret tilhørerne til å se ting fra en annen side og utfordret til ettertanke.

LIGNELSER SOM JESUS FORTALTE

62

Dette er noen av mange utsagn og fortellinger som Jesus brukte for å forklare hvordan Guds rike er.

	MATTEUS	MARKUS	LUKAS
Lyset under et kar:	5,14–15	4,21–22	8,16;11,33
Huset bygd på fjell:	7,24–27		6,47–49
Ny lapp på gammelt tøy:	9,16	2,21	5,36
Ny vin i gamle skinnsekker:	9,17	2,22	5,37–38
Såmannen:	13,3–8	4,3–8	8,5–8
Sennepsfrøet:	13,31–32	4,30–32	13,18–19
Ugresset i hveten:	13,24–30		
Surdeigen:	13,33		13,20–21
Skatten i åkeren:	13,44		
Den verdifulle perlen:	13,45–46		
Fiskenoten:	13,47–48		
Den bortkomne sauen:	18,12–13		15,4–6
Den ubarmhjertige tjener:	18,23–34		
Arbeiderne i vingården:	20,1–16		
De to sønnene:	21,28–31		
Forpakterne i vingården:	21,33–41	12,1–9	20,9–16
Kongesønnens bryllup:	22,2–14		
Fikentreet:	24,32–33	13,28–29	21,29–32
De ti brudepiker:	25,1–13		

	MATTEUS	MARKUS	LUKAS
Talentene (Matteus); Pundene (Lukas):	25,14–30		19,12–27
Dommen:	25,31–46		
Såkornet:		4,26–29	
Pengeutlåneren:			7,41–43
Den barmhjertige samaritan:			10,30–37
En venn i nøden:			11,5–8
Den rike bonden:			12,16–21
Våkne tjenere:			12,35–40
En tro forvalter:			12,42–48
Fikentreet uten frukt:			13,6–9
De øverste plassene ved bordet:			14,7–14
Beskjedenhet og gjestfrihet:			14,16–24
Å være en disippel:			14,28–33
Mynten som ble funnet:			15,8–10
Den bortkomne sønnen:			15,11–32
Den kloke forvalteren:			16,1–8
Den rike mann og Lasarus:			16,19–31
Uverdige tjenere:			17,7–10
Enken og dommeren:			18,2–5
Fariseeren og tolleren:			18,9–14

For videre lesning se neste side

LIGNELSENES VIRKNING

Selv om det nå stort sett er enighet om at det ikke finnes bare én "korrekt" tolkning av lignelsene, blir noen tradisjonelle tolkninger omtalt nedenfor. Den virkning lignelsene hadde på de første tilhørerne, sikret at de ble bevart i den tradisjonen disse tilhørerne stod i.

Jesus skapte oppstyr ved å ha kontakt med dem som de "rettferdige" anså som "syndere", og med tollere, som ble ansett som representanter for de romerske herskerne. Til dem som ble opprørt over dette, fortalte han lignelsen om den bortkomne sønnen (*se til høyre*). Hver person i denne lignelsen har betydning: den yngste sønnen representerer syndere, faren er et eksempel på Guds barmhjertige holdning overfor dem som vender om, og den eldste sønnen representerer den selvrettferdige fremferden hos dem som ønsker å holde det gode for seg selv, for eksempel de religiøse lederne – overprester, skriftlærde og de eldste – og deres falske fromhet. Lignelsen kan sees både som en kritikk og som en oppfordring til å tenke seg om.

Ved å fortelle lignelsen om sauene og geitene (*se til høyre*), bad Jesus sine tilhørere om å tenke over grunnlaget for dommen. Han oppfordret dem til å gjøre alt de kunne for å hjelpe de trengende, fordi alt de gjorde mot dem, gjorde de mot Jesus. De som hadde vist omsorg for andre, ville bli belønnet med evig liv hos Gud, og de andre ville bli fordømt i Guds dom.

Personene i lignelsen om fariseeren og tolleren (*se til høyre*) nærmer seg karikaturer. I denne beretningen angriper Jesus fariseerens selvrettferdighet: han anser seg selv som plettfri og ser på andre, inkludert tolleren, med forakt. Jesus sier at Gud tar imot den ydmyke synderen, men avviser de hovmodige.

Lignelsen om forpakterne (*se til høyre*) er et lett tilsløret angrep på de religiøse lederne som nektet å godta Jesu fullmakt (*jf.* Mark 11,27–28). At forpakterne nektet jordeieren hans del av avlingen og drepte alle han sendte ut, inkludert hans sønn og arving, kan på ingen måte forsvares. Dette fremkaller spørsmålet *"Når så vingårdens herre kommer, hva skal han da gjøre med disse vindyrkerne?"* (Matt 21,40). Gud vil straffe dem og andre som tar deres plass. Selv om lederne i Israel skjønte at anklagen var rettet mot dem (Mark 12,12), lot de seg ifølge evangeliene ikke påvirke av lignelsens advarsel.

Innledningen til lignelsen om den barmhjertige samaritan (*se til høyre*) er en samtale mellom Jesus og en lovkyndig om loven. Jesus berømmet den lovkyndige for at han visste at budene om å elske Gud og nesten var det sentrale budskapet i loven. Den lovkyndige ville deretter vite mer om hvem som kunne regnes som en "neste". Jesus forklarte at ordet dekket alle trengende, og ikke bare "landsmenn", og han angrep også de tradisjonelle jødiske fordommene mot samaritanene.

63

Jesu lignelser

Flere forskjellige teksttyper faller inn under rubrikken «Jesu lignelser»: f.eks. små bildeord, allegorier, eksempelfortellinger og egentlige lignelser av varierende lengde. I en eksempelfortelling skal bildet ikke overføres på andre forhold, det som sies, skal etterleves (f.eks. Luk 10,30-37). En allegori kan oppløses i forskjellige enkeltbilder, og hvert enkeltbilde sier noe om den virkeligheten det siktes til.

Opp gjennom tidene har tolkningen av Jesu lignelser vært meget variert.

Fra oldkirken av har det vært vanlig å tolke Jesu lignelser som allegorier. Hvert enkelt lite trekk i lignelsen skulle inneholde dypsindige, åndelige sannheter. I slutten av det 19. århundre gjorde man stort sett opp med denne forståelsen. I stedet sa man at en lignelse bare har ett poeng. Eventuelle allegoriserende trekk ble oppfattet som en tilføyelse av evangelisten eller andre før ham.

Denne oppfatningen deles av mange i dag, men også andre gjør seg gjeldende. Noen hevder at man ikke kan skjære alle jødiske lignelser over én kam, og det kan man ikke med Jesu lignelser heller. Allegoriserende trekk i en lignelse trenger ikke nødvendigvis være sekundære.

Slik stoffet foreligger ser det ut til at noen lignelser har bare ett hovedpoeng. Da trenger vi altså ikke å lete etter dypsindige forklaringer på hvert eneste trekk i lignelsen. Detaljene er bare med for å gjøre lignelsen levende. Vi skal heller ikke spørre om det moralsk riktige i at en person handler som han gjør (se f.eks. 13,44). Et slikt spørsmål fører på avveier. Vi må lete etter sammenligningspunktet et annet sted.

Andre lignelser ser imidlertid ut til å inneholde flere poenger. Jesu lignelser om sådmannen (13,1-9) og ugresset i hveten (13,24-30) etterfølges av en forklaring eller tolkning. Her forklares mange av de billedlige uttrykkene fra selve lignelsen (se 13,19-23 og 13,37-43). Formelt sett er disse lignelsene allegorier. Noen mener at forklaringene er kommet til senere og egentlig feiltolker lignelsens opprinnelige mening. Andre mener lignelsene passer til forklaringene som hånd i hanske.

Lignelsene bruker bilder som er kjent fra dagliglivet i datidens Palestina. Det kan være bilder fra naturen eller dyrelivet, eller fra folks arbeidssituasjon og dagligliv med skyldnere og kreditorer eller fra stormenns liv og fester.

Vi bruker bilder for å klargjøre en sak. Det gjorde Jesus også. Men vi skal ikke være for raske med å påstå at Jesu lignelser er lette å forstå. Eller at han brukte lignelser for å gjøre budskapet sitt lettere tilgjengelig for folk flest. Det gjelder i hvert fall ikke for lignelsen om sådmannen eller om de fire slags jordsmonn (se nederst s. 101). Men noen lignelser ble forstått, f.eks. den om forpakterne og arvingen (21,33-44). Her var ikke problemet manglende forståelse, men at de religiøse lederne ikke aksepterte at Jesus talte på Guds vegne og om dem (21,45-46).

Hvorfor taler du til dem i lignelser?

Før forklaringen (v. 19-23) kommer et viktig og vanskelig avsnitt som gir svar på hvorfor Jesus taler i lignelser til folkemengden.

Hvorfor taler du til dem i lignelser? Disiplene spør Jesus hvorfor han taler i lignelser *til folkemengden*. Likevel forutsettes det at de ikke selv har forstått meningen med lignelsen. Ellers er det meningsløst at Jesus gir en forklaring i v. 19-23 - og at han gir den til dem.

Det er vanskelig å følge argumentasjonen, men i hovedtrekkene ser den ut til å være slik:

- Disiplene kjenner allerede himmelrikets hemmeligheter, det gjør ikke folkemengden.
- Det riket som profetene gav løfte om, er til stede i Jesu person og gjerning. Dette er riktignok skjult for utenforstående, men kjent og erkjent av Jesu disipler. Dette er «himmelrikets hemmeligheter».
- De som allerede kjenner disse hemmelighetene, får avsløret mer gjennom lignelser. Men de som ikke kjenner dem, får tilslørt de tankene som allerede i forveien var tilslørt.
- De sistnevnte er de forherdede som profeten Jesaja har talt om. De har ikke hørt på lovens og profetenes ord og hører derfor heller ikke på Jesu ord.

I motsetning til folkemengden blir disiplene prist salige. Med Jesus får de se og høre det de fromme i GT lengtet etter. Men de fikk ikke høre og se det.

Så følger forklaringen til lignelsen i v. 1-9.

Forklaring til lignelsen om sådmannen. Forklaringen (v. 19-23) gis bare til disiplene (jfr. v. 10). Forklaringen viser at det som skjer med såkornet i lignelsen, det skjer også hos mennesker som hører Jesu ord som Guds ord.

Ordet om riket. Såkornet er Jesu ord. Om viktigheten av å høre Jesu ord og gjøre etter dem, se f.eks. 7,24-27.

Det som ble sådd ved veien. Veien «oppsluker» ikke såkornet, det gjør derimot fuglene. På samme måte er det med dem som er forherdet, de som hører, men ikke forstår. Djevelen røver ordet fra dem. Om de forherdede, se v. 10-17.

Det som ble sådd på steingrunn. Steingrunnen tillater såkornet å spire for en kort periode, men ikke å slå rot og ta opp vann. Spirene visner. På samme måte er det med dem som blomstrer opp for et kort øyeblikk når de hører ordet. Men de er ikke villige til å lide trengsler og forfølgelse for Jesu skyld, derfor faller de fra troen. Om forfølgelse og frafall, se f.eks. 5,11-12; 10,16-39; 24,3-31.

Det som ble sådd blant tornebusker. Tornebuskene kveler såkornet etter hvert. På samme måte er det med noen som hører ordet. Tiden går, og bekymringer og rikdom får makten over dem. Om advarsler mot rikdom, mammon og bekymringer, se f.eks. 6,24-34; jfr. 19,16-26.

Det som ble sådd i den gode jord. Den gode jord tar imot såkornet og bærer frukt. På samme måte er det med dem som hører, forstår Jesu ord - og gjør etter dem. Disse er Jesu disipler. Om frukt, se f.eks. 7,15-23; 12,33-37.

Hovedkategorier

Det har vært vanlig å inndele Jesu undere i to hovedkategorier:

1. helbredelsesundere

2. naturundere (f.eks. da Jesus gikk på vannet).

Helbredelsesundrene kan deles videre inn i tre grupper:

1a. helbredelser

1b. demonutdrivelser

1c. dødeoppvekkelser.

Andre velger disse betegnelsene:

1. terapeutiske undere

2. ikke-terapeutiske undere.

Det er disse betegnelsene som brukes i denne boken. Terapeutisk betyr helbredende. Men betegnelsen «ikke-terapeutisk under» er mer nøytral enn «naturunder». Vi oppfatter verden som styrt av uunngåelige naturlover. For noen innebærer betegnelsen «naturunder» en del forutsetninger om hva som er mulig eller ikke mulig. Slike forutsetninger er fremmede for tekstene.

De terapeutiske undrene beskrives noen ganger utførlig, andre ganger omtales de i et summarium.

Et summarium er her en samleberetning som oppsummerer Jesu helbredende virksomhet i Israel. De inkluderer helbredelser og demonutdrivelser (se s. 35).

Tendenser

- I *summariene* er temaet hovedsakelig Jesus og Israels-folket. Jesus er Israels lege.
- I fortellingene om de *terapeutiske undrene* skildres Jesus og enkelte menneskers forhold til ham. De kommer til Jesus i sin nød og tror at han kan hjelpe dem. Det gjør han også.
- Fortellingene om de *ikke-terapeutiske undrene* åpenbarer Jesu makt og beskriver hans forhold til disiplene. Disiplene blir ofte kalt lite troende, eller de viser seg å være det.

Flere andre forhold blir nevnt ved gjennomgangen av de enkelte underfortellingene.

Persongalleriet

Når man ser på de personene som opptrer i underfortellingene, kan man skaffe seg et overblikk. Persongalleriet består av følgende:

- Jesus
- en eller flere syke
- en eller flere onde ånder
- en død
- talsmenn eller ledsagere for en syk
- disiplene
- motstanderne
- folkemengden.

I alle underfortellingene er det Jesus som er den sentrale personen.

Undergjerningenes «at»

For Matteus og de andre evangelistene er det ingen tvil om *at* Jesus gjorde mektige gjerninger. Også Jesu motstandere innrømmet at Jesus gjorde undere, selv om de forklarte dem på en annen måte enn evangelisten (se 12,22-32). Det viser at Jesu mektige gjerninger ikke var utvetydige beviser. Man måtte akseptere dem i tro eller forkaste dem i vantro. De religiøse lederne krevde et avgjørende bevis på at Jesus virkelig var sendt av Gud. Jesus avviste dem og gav dem «Jonastegnet» i stedet (16,1-4). Å forstå det, krevde også tro.

Hvordan man enn forholder seg til Jesu under, må man ta med i betraktningen vitnesbyrdet om

- at undergjerninger hører med til de eldste lagene i evangelieoverleveringen
- at man ikke kan forstå Matteus' bilde av Jesus hvis man skjærer vekk undergjerningene og bare oppholder seg ved Jesu ord.

Disse forholdene *beviser* ingen ting om undergjerningenes faktisitet. Et slikt bevis ligger utenfor både historievitenskapens kompetanseområde og evangelistens interesse. For evangelisten er undrene uttrykk for at gudsrikets krefter virker i Jesus.

Undergjerningenes «hvor»

Terapeutiske undere: De første 11 finner sted omkring Gennesaret-sjøen. De fleste skjer i Kapernaum, ett enkelt på østsiden i Dekapolis (8,28-34). Helbredelsen av den månesyke gutten (17,14-21) finner også sted i Galilea. Med andre ord: bare 2 av 14 undere finner sted utenfor Galilea: i områdene ved Tyrus og Sidon (15,21-28) og ved Jeriko (20,29-34). Undrene i *summariene* finner for det meste sted i Galilea, kanskje noen i Dekapolis og de to siste kanskje i landet øst for Jordan (19,1-2) og i Jerusalem (21,14-17).

Ikke-terapeutiske undere: Alle finner sted på eller omkring Gennesaret-sjøen, bortsett fra det siste, som skjer i Jerusalem (21,18-22).

Undergjerningenes «når»

I *tid* skjer de aller fleste undergjerningene i perioden før Jesu siste dager i Jerusalem. Enkelte unntak bekrefter regelen om at mesteparten finner sted i Galilea. De skjer i perioden før den første lidelsesforutsigelsen (16,21). I tiden før dette er Jesus den sterke. I tiden etterpå er han den svake som blir overgitt i menneskers hender (se s. 195).

Hva Jesu undergjerninger er uttrykk for

Jesu undergjerninger

- er uttrykk for hans barmhjertighet. Han tar seg av all menneskelig nød
- er uttrykk for at Guds rike er nær. Gudsrikets krefter virker allerede nå
- peker på en profetisk måte ut over seg selv. De peker mot det fullkomne Guds rike i fremtiden og foregriper dette
- gir frimodighet til senere lesere av evangeliet. Jesus er den samme *nå* som han var den gang.

Jesu person og Jesu makt

I sentrum av underfortellingene står Jesus. Det sentrale budskapet finner vi ofte i Jesu replikker. De forteller om hans uinnskrenkede makt. Alt har han fått av Faderen (11,27), han har all makt i himmel og på jord (28,18). Det som fortelles om Jesu makt, blir slik til kristologiske utsagn om hans person.

Det fantes undergjørere både i GT og i den jødiske verden på Jesu tid. Disse gjorde underfulle ting ved Guds hjelp og i Guds navn. Men Jesus gjør mektige gjerninger så å si i sitt eget navn.

- Jesus gjør det som Gud gjør i GT.
- Jesus gjør det som jødene venter at Gud skal gjøre i messiansk tid.

Undergjerninger og syndstilgivelse

Syndstilgivelse er et viktig tema i evangeliet (se 1,21). Bare i én underfortelling klargjøres forholdet mellom helbredelse og syndstilgivelse (9,1-8). Men det har Matteus til gjengjeld gjort så klart og entydig at leserne må forstå at Jesu helbredelser alltid innbefatter syndstilgivelse. Jesu ord i 9,4-6 blir således en nøkkel til å forstå temaet: Undergjerninger og syndstilgivelse.

Flere mektige gjerninger enn beskrevet

Det sies uttrykkelig at Jesus har gjort «de fleste av sine mektige gjerninger» i de tre nevnte byene. Verken i 4,12-9,39 eller andre steder i evangeliet omtaler Matteus byene Korasin og Betsaida. Derimot omtales Kapernaum og en undergjerning i den byen (8,5).

Evangelisten Johannes sier at han har foretatt et utvalg og bare omtaler noen av de «tegn» som Jesus gjorde (Joh 20,30). Det samme ser ut til å gjelde for Matteus.

Ordets og gjerningenes Messias

I 4,23 finner vi en sammenfatning av Jesu virksomhet:

- Jesus underviser - han er lærer.
- Jesus preker - han er forkynner.
- Jesus helbreder - han er undergjører.

Kapitlene 5-9 blir ofte delt i to avsnitt: I kap. 5-7 taler Jesus, han viser seg som *ordets* Messias.
I kap. 8-9 gjør han undergjerninger, han viser seg som *gjerningenes* Messias.

Denne inndelingen kan vi godt holde fast på av pedagogiske grunner. Men da er det viktig å tilføye

- at Matteus ikke trekker noen skarp grense mellom Jesu forkynnende og helbredende virksomhet; de hører sammen
- at helbredelsene skal forstås bokstavelig, samtidig som de er en form for forkynnelse
- at Jesus også i kap. 8-9 er ordets Messias. Den handlende Jesus underviser og forkynner *samtidig* med at han helbreder.

Noen har sagt det slik: Den Jesus vi møter hos Matteus, er som en professor ved et universitetssykehus. Han forklarer samtidig med at han behandler pasienten. Han forklarer det som skjer. Det han forklarer, er ikke sykdommen, men helbredelsen. Hans ord kaster lys over helbrederen, helbredelsen og den som blir helbredet. Og det som gjør pasienten frisk, er vanligvis dette undervisende ordet. Undervisningen er helbredelse og helbredelsen er undervisning.

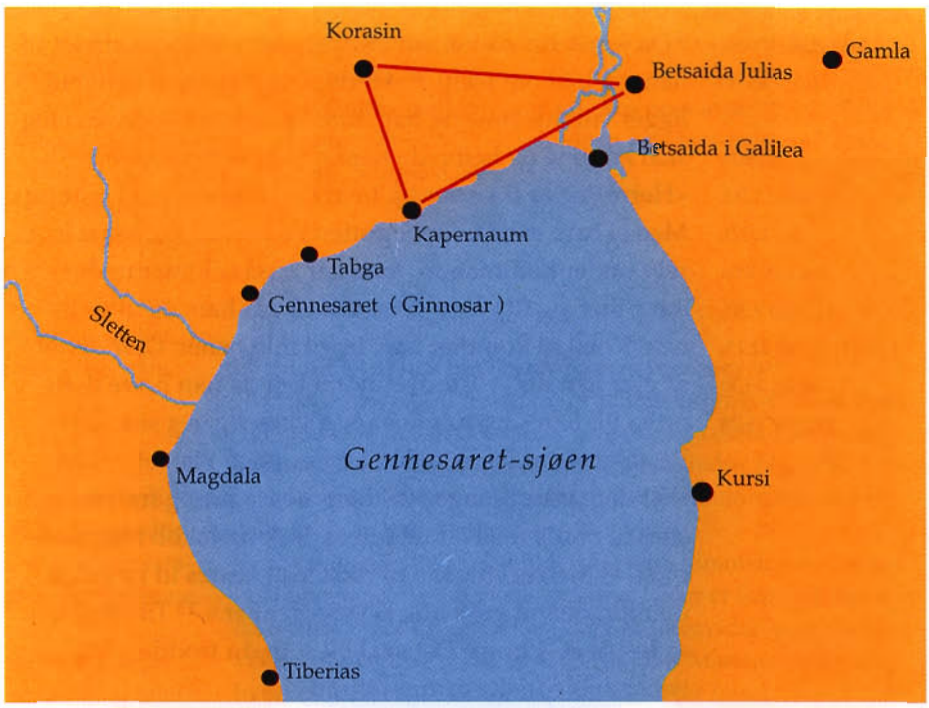
Verdt å tenke på

- NTs sentrale under er Jesu oppstandelse. Den som har problemer med de undere Jesus gjør, burde kanskje først tenke over oppstandelsens under. Gjør det!
- I GT finnes det mange eksempler på at Israels Gud er underets Gud. Finn noen, og tenk gjennom betydningen av dem!

I kap. 8 og 9 er det 10 undere

I kap. 8 og 9 har Matteus samlet i alt 10 underfortellinger. 9 av evangeliets 14 terapeutiske undere er samlet her. Det ikke-terapeutiske underet er stormen på sjøen (8,23-27). Men kap. 8-9 behandler også annet stoff enn undere. Se avsnittene 8,18-22; 9,9-13.14-17.35-38.

De fleste av Jesu undergjerninger finner sted i trekantområdet Kapernaum - Korasin - Betsaida.

Jesus metter fem tusen

13-21 Mark 6,30–44; Luk 9,10–17; Joh 6,1–13

14 9,36+
15 15,32ff
19 26,26+
20 2 Kong 4,43f

13 Da Jesus hørte dette, drog han derfra i båt over til et ensomt sted, hvor han kunne være for seg selv. Men folk fikk vite om det, og fra byene kom de etter ham til fots. 14 Da han nå steg i land, fikk han se en mengde mennesker. Han syntes inderlig synd på dem og helbredet de syke blant dem.

15 Men da det led mot kveld, kom disiplene til ham og sa: «Stedet er øde, og det er alt langt på dag. Send derfor folket fra deg, så de kan dra bort i landsbyene og kjøpe mat.» 16 «De trenger ikke gå herfra,» sa Jesus; «dere skal gi dem mat!» 17 «Men vi har bare fem brød og to fisker her,» svarte de. 18 Da sa han: «Bring det hit til meg!» 19 Så bad han folket sette seg ned i gresset, og han tok de fem brødene og de to fiskene, løftet blikket mot himmelen og bad takkebønnen. Deretter brøt han brødene i stykker og gav dem til disiplene, og disiplene delte ut til folket. 20 Og alle spiste og ble mette. Etterpå samlet de opp stykkene som var til overs, og fylte tolv kurver. 21 De som hadde spist, var omkring fem tusen menn, foruten kvinner og barn.

NOTER • **13** *drog han derfra i båt*. Meget løs stedsangivelse. Naturligvis ikke fra Nasaret (13,53-58), som ligger inne i landet. Antakelig fra Kapernaum.

et ensomt sted. Antakelig i et område nord for Gennesaret-sjøen. Se nedenfor.

være for seg selv. Kanskje for å be, jfr. 14,23.

14 *Han syntes inderlig synd på dem*. Jfr. 9,36.

19 *gresset*. Kunne være et tegn på at dette skjedde om våren.

løftet blikket mot himmelen. Jesus ber slik jødene alltid har gjort: med åpne øyne (jfr. Mark 6,41; 7,34; Luk 9,16; Joh 11,41; 17,1). Han henvender seg til Gud (se s. 33).

bad takkebønnen. Ordrett står det: velsignet (uten objekt). Enten betyr det at han velsignet (takket) Gud, eller at han velsignet (innviet) brødene. I 15,36 brukes det et annet verb. Likevel er det best å forstå velsignelsen her i 14,19 på samme måte, nemlig som en vanlig jødisk takkebønn før måltidet. Jødene brukte en kort bønn før måltidet og en lengre etterpå, når de var mette. Mer om dette jfr. 15,36. Om mat og drikke på Jesu tid, se s. 122.

20 *kurver*. Se note til 15,37.

21 *foruten kvinner og barn*. Etter jødisk skikk spiste ikke kvinnene offentlig sammen med mennene. Dette ligger muligens bak her.

Hvor og når på året skjedde bespisningsunderet?

Stedet

Den kristne tradisjonen hevder at dette underet skjedde ved Tabga ved nordvest-enden av Gennesaret-sjøen. Dette er meget mulig. Stedet betegnes som et «ensomt sted» (v. 13), men det er ikke ensommere enn at man kan gå til nærliggende landsbyer og kjøpe mat. Tabga var ubebodd. Kapernaum lå bare et par kilometer unna, Korasin lå også i nærheten. Det er ikke lenger unna Kapernaum (se note til «derfra» i v. 13) enn at folk kan følge med til fots mens båten seiler langs vannet. Underet foregår altså neppe på østsiden, da måtte folk ha gått 25-35 kilometer. Det andre bespisningsunderet foregår derimot på østsiden (15,32-39).

I v. 22 står det om «den andre siden», som disiplene skulle seile til etter bespisningsunderet. Kanskje det menes østsiden (i Mark 6,45 skal de seile til Betsaida). I så fall har de seilt i østlig retning, men stormen fra øst har tvunget dem vestover. De kom i land på vestsiden, ved Gennesaret (v. 34).

Når på året?

Sannsynligvis om våren:

- Det var gress der (v. 19). Ifølge Mark 6,39 var det grønt gress, og ifølge Joh 6,10 mye gress.
- Det var storm (v. 24). Om vinteren og våren kan østavinden være farlig og føre til plutselige stormer på innsjøen.

Sommerens vestavind pleier ikke å føre til storm på Gennesaret-sjøen.

Tabga-mosaikken i kirken ved Gennesaret-sjøen. Denne kirken er bygd til minne om bespisningsunderet.

Bespisningsundrene i evangeliene

Hos Matteus er det to (14,13-21 og 15,32-39; jfr. 16,9-10). Om likheter og forskjeller mellom de to undrene, se s. 123. Markus har også to (Mark 6,30-44; 8,1-10), mens Lukas har ett (Luk 9,10-17). Det har Johannes også (Joh 6,1-13).

Bespisningsundere i GT

- Moses og manna-underet i ørkenen, 2 Mos 16,4-36
- Elia skaffer mat til enken i Sarepta, 1 Kong 17,7-16
- Elisja skaffer mat til hundre mann, 2 Kong 4,42-44.

■ ***Tenk over*** likheter og forskjeller mellom disse undrene i GT og Jesu bespisningsundere. Jesus gjør som Moses, Elia og Elisja, likevel er han mer enn dem (se s. 86).

Vi har bare fem brød og to fisker her

Avsnittet innledes med et summarium etterfulgt av det første av evangeliets to bespisningsundere.

I summariet (se s. 35) v. 13-14 samler interessen seg om folkemengdens nød, Jesu medfølelse og helbredelse av syke.

Bespisningsunderet. Bespisningsunderet er et ikke-terapeutisk under (se s. 60) hvor folkemengden naturligvis er med. Underet er jo en hjelp til dem. Men oppmerksomheten samler seg ikke så mye om dem, og heller ikke om underet som sådant. Det at de ble mette, viser riktignok at underet skjedde. Men oppmerksomheten samler seg om Jesus og disiplene, om dialogen dem imellom og særlig om det Jesus sier.

Nøden er forårsaket av Jesu virksomhet. Men ifølge disiplene er den ikke større enn at de kan løse problemet ved å sende folkemengden bort. Folkemengden er ikke i en krise-situasjon. På denne bakgrunnen fremstår Jesu initiativ som en barmhjertighetshandling. Men disiplenes løsningsforslag blir et problem for dem selv.

Jesus og disiplene

- Jesus gir disiplene i oppgave å skaffe mat til folkemengden.
- Disiplene skjønner ikke at Jesus låner dem sin autoritet.
- Jesus gjør underet selv.

Det står ikke her at disiplene har «liten tro» (som i f.eks. 8,26, jfr. 14,31). Men det er underforstått at de ikke har den troen Jesus forventer av sine disipler.

Kristne lesere og bespisningsunderet

Som kristen leser kan man få mange assosiasjoner til bespisningsunderet. Man kan også velge å bortforklare det.

Hvordan er bespisningsunderet blitt forklart? Noen har prøvd å bortforklare underet ved å tolke fortellingen

- som en legende uten bakgrunn i virkeligheten
- med «matpakke-teorien»: Jesus begynte å dele ut av matpakken sin. Dette smittet over på andre som fulgte eksempelet. Egoistiske mennesker ble til gavmilde mennesker
- som et mer eller mindre «åndelig» måltid, hvor alle har fått en liten bit mat.

Med ordene «alle spiste og ble mette» forteller Matteus hvordan han oppfatter underet. For ham er det snakk om at Jesus stiller en fysisk sult. Men samtidig kan fortellingen godt inneholde en dypere symbolikk.

Hvordan er bespisningsunderet blitt tolket? Måltidspreget står i forgrunnen. Ut fra dette kan det trekkes fram flere motiver:

- Et oppfyllelsesmotiv: Flere personer fra GT skaffet mat til andre på underfullt vis. Slik gjør også Jesus, han som er mer enn forbildene sine. Som bakgrunn kan vi her spesielt trekke fram manna-underet i ørkenen.
- Bordfellesskaps-motivet: Tidligere hos Matteus har Jesus sittet til bords med tollere og syndere. Slik har han vist at han innbyr til fellesskap med seg (se s. 72). Det gjør han her også.
- Nattverd-motivet: Bespisningen peker fram mot nattverden, hvor den oppstandne Kristus metter de troende. Der er det nok for alle. Denne fortellingen har en del formuleringer felles med fortellingen om Jesu innstiftelse av nattverden (26,26-29).
- Motivet med det messianske festmåltidet: Motivet med det kommende, messianske festmåltidet melder seg i forlengelsen av bordfellesskaps-motivet og nattverdmotivet (26,29; jfr. 8,11). Her foregripes det.

Men hovedmotivet forblir likevel Jesu makt og hans forhold til disiplene sine. Han har makt og vil låne den til disiplene. Men på grunn av sin manglende tro kan de ikke bruke den.

■ ***Tenk gjennom*** de forskjellige tolkningene og forklaringene eller bortforklaringene.

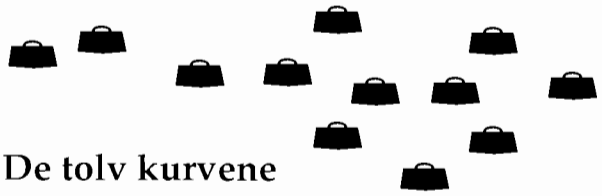
To slags fest

Herodes Antipas har hatt sin fest. Den resulterte i døperen Johannes' død (14,1-12). Når Jesus hører om det, trekker han seg bort for å være alene. Men den store folkemengden slipper ikke Jesus av syne, og Jesus slipper ikke unna dem. Han møter dem med medfølelse. Hans «fest» danner en skarp kontrast til Antipas' fest.

■ ***Tenk over*** forskjellen på den «fest» Jesus innbyr til, sammenlignet med den fest Herodes Antipas hadde.

Spiste Jesus sammen med dem?

Det sies ikke uttrykkelig at Jesus spiste sammen med dem. Noen mener at han ikke gjorde det, og tar dette som et tegn på at bespisningen foregriper og peker fram mot nattverdsinnstiftelsen (26,26-29).

De tolv kurvene med mat som ble til overs

Kanskje skal de 12 kurvene bare vise det overveldende i underet. Men de fleste ser en dypere mening med 12-tallet. Det var 12 stammer i Israel, akkurat som det var 12 disipler (se s. 78). Underet skjer for Israel, og disiplene representerer det fornyede Guds folk. De får vel en kurv hver. De har noe å dele ut av. Og det de skal dele ut, har de fått av Jesus.

■ ***Tenk gjennom*** hva kristne som menighet og som enkeltpersoner kan dele ut til andre som er rammet av legemlig og/eller åndelig sult og nød.

Verd å tenke grundig over

Ved fristelsen i ødemarken avslår Jesus å gjøre steiner til brød (4,3-4). På bespisningsunderets øde sted gir han brød til sultne mennesker. Jesus er ingen «brød-messias», likevel viser han medfølelse med folk som har materielle behov.

■ ***Tenk over*** spenningen i dette.

Jesus går på vannet

22-33 Mark 6,45–52; Joh 6,16–21

23 Luk 5,16; 6,12

26 Luk 24,37

30 8,25f

33 16,16; 27,54; Joh 1,49

22 Etter dette fikk han disiplene til å gå i båten og dra i forveien over til den andre siden, mens han selv sendte folket av sted. 23 Da han hadde gjort dette, gikk han opp i fjellet så han kunne være for seg selv og be.

Da kvelden kom, var han der alene. 24 Båten var allerede langt fra land, og den kjempet seg fram mot bølgene, for det var motvind. 25 Men i den fjerde nattevakt kom han til dem, gående på sjøen. 26 Da disiplene fikk se ham der han gikk på vannet, ble de redde. «Det er et gjenferd!» sa de, og skrek av angst. 27 Men i det samme talte Jesus til dem: «Vær ved godt mot, det er meg. Vær ikke redde!»

28 Da sa Peter til ham: «Herre, er det deg, så si at jeg skal komme til deg på vannet.» 29 «Kom!» sa Jesus. Peter steg ut av båten og gikk på vannet bort til Jesus. 30 Men da han merket hvordan det blåste, ble han redd og begynte å synke, og ropte: «Herre, frels meg!» 31 Med en gang rakte Jesus hånden ut og grep fatt i ham. «Så lite tro du har!» sa han. «Hvorfor tvilte du?» 32 Så steg de opp i båten, og vinden stilnet. 33 Men de som var i båten, falt på kne for ham og sa: «Du er i sannhet Guds Sønn.»

NOTER • **22** *fikk han disiplene til.* Ordrett: nødet, befalte han disiplene. De ville tydeligvis nødig forlate Jesus etter bespisningsunderet. Derfor måtte de overtales, påbys å gjøre dette.
båten. Den båten han var kommet i (v. 13).
over til den andre siden. Hvis det menes østbredden, hindrer vinden dem i å nå målet. De lander på vestbredden (v. 34).
23 *fjellet.* I nærheten av stedet for bespisningsunderet (se s. 114). Om fjell hos Matteus, se s. 131.
så han kunne være for seg selv og be. Jesus hadde lært disiplene å be. Her ber han selv, jfr. Gestsemane (26,36-46).
24 *langt fra land.* Ordrett: mange stadier. En stadie er 192 meter. Om mål og lengde på Gennesaret-sjøen, se s. 34.
det var motvind. Antakelig østavind. Om vind og vær ved Gennesaret-sjøen, se s. 66.
25 *i den fjerde nattevakt.* Etter romersk skikk ble tiden mellom klokken 18 og klokken 6 delt i fire perioder. Den fjerde er mellom klokken 3 og klokken 6 om morgenen.
27 *Vær ved godt mot.* Dette hadde disiplene hørt Jesus si til andre før (9,2.22).
Vær ikke redde. Sagt til disiplene (10,26.28.31; 17,7) og til kvinnene ved graven (28,5).
det er meg. Ordrett: Jeg er. Se nedenfor.
28 *Herre.* Jfr. v. 30. Se s. 17.
30 *hvordan det blåste.* Se note til v. 24.
frels meg! Se Hoyrespalten.
31 *Så lite tro du har.* Bare brukt om og til disiplene. Se note til 6,30.
tvilte. Det greske ordet finnes bare her og i 28,17. Der brukes det om disiplene som møter den oppstandne Jesus.
32 *Så steg de opp i båten.* «De» er Peter og Jesus.
33 *falt på kne for ham.* Samme greske ord som i 2,2.11 er oversatt med «hylle». Her om ærefrykt.
Du er i sannhet Guds Sønn. Jfr. 16,16; 27,54. Om Jesus som Guds Sønn, se s. 28.

Kristne lesere og Jesus som går på vannet

Som ved andre av Jesu undere kan man velge å bortforklare det underfulle eller godta det i tro. Undrene sier ikke bare noe om fortiden, de skal også «brukes» av senere tiders kristne. Dette er innlysende.

Hvordan er underet blitt forklart? Noen har prøvd å bortforklare at Jesus gikk på vannet. De hevder

- at han gikk på bredden eller på en landtunge
- at disiplene så syner
- at evangelisten presenterer Jesus som en mirakelmaker. Lignende historier fortelles om andre.

Hva blir forkynt? Fortellingen forkynner at når vi kommer ut i storm for Jesu skyld (se s. 81), skal vi holde oss til Jesus og ta ham på ordet. Vi kan få bruke hans makt, den kan holde oss oppe. Synker vi likevel, skal vi rope på ham.

I dette ligger det en utfordring, men også oppmuntring og trøst. Alt er båret oppe av avsnittets sterke kristologi, dvs. det det sier om Jesus og hans makt.

En del motiver i GT underbygger dette, f.eks:

- Gud «skrider fram over havets bølger» (Job 9,8) og har makt over «det veldige vann» (Sal 77,20; Jes 43,16). Jesus har del i Guds allmakt.
- Gud åpenbarer seg for Moses med et «Jeg er den jeg er» og «Jeg Er» (2 Mos 3,14). Dette spiller på Guds hellige navn (JHWH = Herren). På samme måte viser Jesus seg for disiplene med et «Jeg er», iblant oversatt: «Det er meg» (v. 27; jfr. Joh 6,20; 8,24.28).

■ ***Tenk over*** følgende spørsmål: Kan man beholde løftet om at den oppstandne Jesus kommer til sin kjempende menighet, og samtidig bortforklare det underfulle i denne fortellingen?

Syke bringes til Jesus

34-36 Mark 6,53–56

35 4,24

36 9,21+

34 Da de var kommet over, la de til land ved Gennesaret. 35 Folk der på stedet kjente ham igjen og sendte bud rundt i hele nabolaget, og de kom til ham med alle som var syke. 36 De bad om at de bare måtte få røre ved kanten av kappen hans, og alle som gjorde det, ble friske.

NOTER • **34** *kommet over.* Til vestsiden.
land ved Gennesaret. Neppe den lille byen Gennesaret, men heller den fruktbare og tettbefolkede Gennesaret-sletten sør for Kapernaum og vest for Gennesaret-sjøen.
36 *røre ved kanten.* Se note til 9,20-21. Om kanten, se s. 74.
kappen. Se s. 73.

Det er meg. Vær ikke redde!

Avsnittet inneholder to ikke-terapeutiske undere (se s. 60). Jesus går på vannet, Peter går på vannet og reddes. Jesus åpenbarer sin makt for disiplene og bruker den til å redde en disippel. Jesu makt settes i kontrast til disiplenes avmakt og lille tro. Så lenge en disippel har tro, får han låne Jesu makt.

Jesus går på vannet. Disiplenes situasjon skyldes ikke dem selv, men Jesus. De er i stor nød, kanskje i livsfare. Båtens posisjon, kampen mot bølgene og vinden kunne antyde dette.

- På Jesu ord og befaling går de i båten - de gjør det ikke etter eget forslag og ønske.
- Han er ikke med dem og hos dem - bølgene og vinden er mot dem.
- Han er langt oppe i fjellet - de er langt ute på sjøen.
- Han ber fromt - de kjemper hardt.

Langt om lenge kommer Jesus. Disiplene i havsnød har sikkert følt tiden lang. Jesus hadde sendt folkemengden bort før det ble mørkt, og nå er det på slutten av natten. Men de kjenner ham ikke. Først når han sier sitt «Det er meg, vær ikke redde» stilner engstelsen deres, og de ser et glimt av lys.

Peter ute på dypt vann. Jesus sier «Det er meg», og straks er en av disiplene klar til å hoppe ut på dypet til Jesus. Det er Peter, hvem ellers?

- Peter går på vannet, akkurat som Jesus, fordi han går på Jesu ord.
- Peter synker fordi han «merker stormen» og ikke holder øynene festet på Jesus.
- Peter roper om hjelp.

Jesus griper inn ved å gripe fatt i Peter. Han bebreider Peter at han har så liten tro jamfør 8,26. Vinden legger seg, og det skal kanskje også oppfattes som et under.

Reaksjonen. Disiplene reagerer med handling og ord:

- De faller på kne for Jesus i ærefrykt.
- De bekjenner at Jesus er Guds Sønn.

Med dette foregriper de Peters bekjennelse i 16,16

Så steg de opp i båten, og vinden stilnet.

De kom til ham med alle som var syke

I dette summariet (se s. 35) bringer folkemengden sine syke til Jesus (jfr. 9,2). Folk har stadig et positivt forhold til ham. De syke ber om hjelp og får det (se 9,20-21).

Jesus hjelper folk i nød, uansett hvor lite eller mye de har forstått av hans gjerning. Å komme til Jesus er uttrykk for tiltro til hans makt.

Helbredelse er forkynnelse (se s. 61), selv om vi ikke hører noe om forkynnelse med ord. Ved å helbrede folket forkynner Jesus at han er Israels lege.

Jeg kan ikke gå på vannet, men jeg kan mye annet

Poenget er naturligvis ikke at kristne skal streve med å prøve å gå på vannet eller flytte om på fjellenes beliggenhet (se 17,20). Man har da viktigere saker å ta seg til! Poenget er at disiplene får del i Jesu makt og skal bruke den i tro og tjeneste.

■ *Tenk over* følgende: Jesu makt brukes til å tjene andre, og det mennesket er størst som tjener mest (se 20,24-28).

Man burde ikke godte seg over Peter

Kristne lesere godter seg neppe over Peter. Det er lett å kjenne seg igjen i ham som har så store ord og så dype fall. Og ellers er han såpass på avstand historisk, at det ikke faller så naturlig å godte seg over hans lille tro.

Kristne er ikke satt til å godte seg over hverandre når det er en som tabber seg ut. De skal tvert imot ta seg av hverandre. Men synden stikker dypt, og skadefryd er ingen ukjent reaksjon blant kristne. Særlig når en ellers høyt aktet person tviler eller kommer ut på dypt vann.

■ *Tenk over* dette: Selv når ens beste venn roter med livet eller troen, kan en kjenne litt skadefryd. Han kunne jo bare...

Frels meg!

Det er mulig at Matteus vil ha leserne til å se to betydninger når han bruker ordet «frelse» (slik som med tiltaleformen «Herre», se s. 17). Ordet kan bety «redde», f.eks. fra å drukne (14,36). Det kan også bety å bli frelst av Jesus, dvs. bli tigitt og få del i frelsen både her og nå - og siden.

Underfortellingene skal ikke bare si at Jesus gjorde mennesker friske. De peker ut over seg selv og bort på den tilgivelsen Jesus gir (se s. 61).

Matteus har fortalt hva Jesus-navnet betyr: Jesus skal frelse fra synd (1,21). Dette klinger med når folk ber Jesus om å bli reddet/frelst.

De viktigste stedene med verbet «å frelse»: 1,21; 10,22; 18,11; 19,25; 24,13.22.

■ *Tenk over*

- forholdet mellom Jesus-navnets betydning og bruken av ordet «frelse» i evangeliet
- forholdet mellom frelse/tilgivelse og redde fra nød/gjøre frisk
- forholdet mellom frelsen nå og frelsen en gang.

16 Peters bekjennelse

13-20 Mark 8,27–30; Luk 9,18–21

13 Da Jesus kom til traktene ved Cæsarea Filippi, spurte
han disiplene: «Hvem sier folk at Menneskesønnen er?»
14 De svarte: «Noen sier døperen Johannes, andre Elia,
og andre igjen Jeremia eller en annen av profetene.»
15 «Og dere,» spurte han, «hvem sier dere at jeg er?»
16 Da svarte Simon Peter: «Du er Messias, den levende
Guds Sønn.» 17 Jesus tok til orde og sa: «Salig er du,
Simon, sønn av Jona. For dette har ikke kjøtt og blod
åpenbart deg, men min Far i himmelen. 18 Og det sier jeg
deg: Du er Peter; på denne klippe vil jeg bygge min kir-
ke, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den.
19 Jeg vil gi deg himmelrikets nøkler; det du binder på
jorden, skal være bundet i himmelen, og det du løser på
jorden, skal være løst i himmelen.» 20 Og han forbød
disiplene strengt å si til noen at han var Messias.

14 14,2; 21,11+; Mark 6,14f
16 14,33+; Joh 6,69; 11,27; 1 Joh 4,15
17 11,27; Gal 1,15f
18 Ef 2,20
19 Åp 3,7; Matt 18,18; Joh 20,23
20 17,9; Mark 1,44+

Fjell og høyder hos Matteus og i den kristne tradisjonen. Se også s. 131.

Ved Cæsarea Filippi finner vi Banjas kilder, begynnelsen til Jordan-elven.
Her kommer Peter med sin bekjennelse, men det tar tid før han selv innser dybden i den.

NOTER • **13** *Cæsarea Filippi.* Ordrett: Filips Cæsarea. By i den nordligste delen av Herodes Filips område ved foten av Hermon-fjellet. Bygd av Herodes Filip (se s. 7) og kalt Cæsarea til keiserens ære. Må ikke forveksles med Cæsarea ved Middelhavet, hvor de romerske landshøvdingene holdt til (se f.eks. Apg 25,1.4.6.13).

Menneskesønnen. Jesu selvbetegnelse (se s. 68). Han spør altså hvem folk sier at *han* er (jfr. Mark 8,27: Hvem sier folk at jeg er?).

14 *døperen Johannes.* Herodes Antipas mente også at Jesus var den gjenoppståtte døperen Johannens, se 14,2.

Elia. Om profeten som skulle forberede veien for Gud eller Messias, se s. 24. Forestillingen bygger på Mal 4,5. Hvorfor Jeremia nevnes her, er uklart.

16 *Simon Peter.* Simon er disippelens hebraiske navn, Peter er det navnet Jesus gir ham (se nedenfor). Det kan godt være at Jesus har gitt ham det nye navnet tidligere. Om ordspillet, se nedenfor. Om nye navn i GT, se f.eks. Abram - Abraham (1 Mos 17,5), Sarai - Sara (1 Mos 17,15) og Jakob - Israel (1 Mos 32,28).

Messias. Den salvede, Kristus. Se s. 12.

den levende Guds Sønn. Om den «levende» Gud, se Høyrespalten, s. 169. Om Jesus som Guds Sønn, se s. 28.

17 *Salig.* Se Saligprisningene (5,3-12), jfr. 11,6; 13,16; 24,46.

sønn av Jona. Ordrett: Bar Jona, aramaisk for «sønn av Jona». I Joh 1,42 kalles Peters far Johannes. Noen mener at siden profetnavnet Jona ikke er kjent som personnavn på Jesu tid, er Jona en sammentrukket form av Johannes. Andre mener at dette spiller på Jona-motivet fra 16,4.

kjøtt og blod. Brukt på jødisk vis om mennesket som sådant, i motsetning til Gud eller overnaturlige makter (jfr. f.eks. Joh 1,13; Ef 6,12).

åpenbart. Se 10,26; 11,25.27.

min Far i himmelen. Jfr. 5,16; 10,32-33; 11,27. Om selve uttrykket, se s. 10.

18-19 Om ord og begreper i disse versene, se nedenfor og Høyrespalten, samt s. 128.

18 *Peter ... klippe.* På gresk er det et ordspill mellom *Peter* og *klippe*.

20 *forbød.* Se s. 12.

Ord og begreper i v. 18-19

Kefa - kefa og Petros - petra
Ordspillet i forbindelse med Peter-navnet finnes både på gresk og på aramaisk: Du er Peter (gresk: Petros, som betyr klippe), og på denne klippe (gresk: petra) vil jeg bygge min kirke. Og tilsvarende på aramaisk: Du er Peter (aramaisk: Kefa, som betyr klippe), og på denne klippe (aramaisk: kefa) vil jeg... Om Kefa, eller som det heter på norsk, Kefas, se Joh 1,42; 1 Kor 1,12; 3,22; 9,5; 15,5; Gal 2,9.11.14.

I GT brukes klippe-symbolikken om mange ting, f.eks. om Gud (5 Mos 32,4.15.18.30-31.37). I Jes 51,1-2 brukes det om Abraham, og noen mener dette er bakgrunnen for Jesu ord til Peter.

Nøkler
Den som har nøklene, har makt. I bakgrunnen ligger kanskje avsnittet fra Jes 22,20-24, der Eljakim får «nøkkelen til Davids hus» og makt og myndighet til å åpne og lukke.

Dødsrikets porter
Dødsrikets porter fremstilles som en makt. Gjennom portene kommer man inn i dødsriket (jfr. 11,23), og da er det ingen vei tilbake. Dødsriket = døden, og porten står som uttrykk for den makten døden har over de døde (jfr. f.eks. Jes 38,10; Sal 9,14; 107,18).

Binde og løse
En av rabbinernes hovedoppgave var å avgjøre hvordan skriftord skulle oppfattes, eller hvordan de kunne brukes på en ny situasjon. I den forbindelse brukte de ordparet binde-løse som en teknisk betegnelse. Når de «bandt» noe, forbød de det, og når de «løste» noe, var det erklært for tillatt.

Av og til kunne «binde» bety «bannlyse» og «løse» bety «oppheve bannet» eller «tilgi».

Hvem sier folk at Menneskesønnen er?

Avsnittet med Peters bekjennelse påkaller seg oppmerksomhet på flere måter:

- Det utgjør på en måte midtpunktet i evangeliet, og skal leses sammen med det avsnittet som følger etter (16,21-23).
- Det danner et vendepunkt for Jesus: fra nå av forteller han med klare ord om sin forestående lidelse og død, og snart er han på vei mot Jerusalem.
- Det er et høydepunkt, fordi bekjennelsen til Jesus som Messias og den levende Guds Sønn er den mest fyllestgjørende hos Matteus.
- Tyngdepunktet ligger i at det er en *be*kjennelse som skyldes åpenbaring. *Er*kjennelsen er det så som så med.

Her er Jesus borte fra allfarvei og så langt nord i Herodes Antipas' område som det er mulig å komme. Og her fremkaller han denne bekjennelsen hos disiplene - med Peter som talsmann.

Jesus er ikke den personen noen mener at han er. Han er ikke den gjenoppståtte døperen Johannes. Han er heller ikke endetidens profet Elia (se s. 24), det er det jo Døperen som er (se 11,14; 17,10-13). Heller ikke er han en av de andre profetene.

- *Jesus er* Messias, Kristus, Guds salvede, som oppfyller det Gud har lovt ved profetene.
- *Jesus er* den levende Guds Sønn. Han er guddommelig av fødsel (1,18-25), proklamert som det ved dåpen (3,17) og utrustet med guddommelig makt og myndighet, samt et spesielt kjennskap til Faderen (11,27).

Gud betegnes som «den levende», og dette forsterker både det høytidelige i bekjennelsen og det at Gud virker i frelseshistorien. Han er ikke som de døde avgudene.

Peters bekjennelse

- fører til at Jesus erklærer ham «salig» (se 5,3-12)
- er uttrykk for en åpenbaring fra Gud og ikke noe han er kommet fram til av seg selv.

Peters bekjennelse følges ikke av en tilsvarende erkjennelse. Det ser vi av avsnittet som følger etter (16,21-23). Her fraråder Peter Jesus å gå lidelsens vei som Messias og Guds Sønn.

Klippen, kirken og nøklene. Siste del av avsnittet finner vi bare hos Matteus. Det inneholder en del problemer. Men hovedpoenget er klart, nemlig

- at Jesu kirke vil fremstå i fremtiden
- at Jesu kirke vil bestå til verdens ende.

Peters rolle i denne sammenhengen er derimot ikke helt lett å få tak på. Se mer om dette på s. 128.

Jeg vil gi deg himmelrikets nøkler, sier Jesus til Peter.
- Her nøkler fra Bar Kokba-tiden 132-135 e.Kr.
(Foto: Israel Museum)

Den gangen sa man én ting - i dag sier man noe annet

På Jesu tid ble det gitt positive svar på hvem Jesus var, men svarene var feil likevel. Også negative svar ble gitt (se f.eks. 9,34; 12,22-32).

Jesus var - og er - Messias, Guds Sønn, sier Matteus.

■ ***Tenk gjennom*** de svarene folk gir i dag, når de sier at Jesus var

- en person som aldri har levd, bortsett fra i menneskers fantasi
- en jødisk fanatiker
- en god forteller som forkynte om en kjærlig Gud som var far til alle mennesker
- en revolusjonær politisk leder som ønsket å forandre den politiske verdensorden
- en «superstar» omgitt av mannlige og kvinnelige beundrere. Han nøt livet med dem under Guds åpne himmel og stod i et seksuelt forhold til dem etter behag.

Jesus sier: Jeg vil bygge min kirke

Når vi snakker om kirke, tenker vi oftest på en bygning. I NT sammenlignes menigheten med templet eller et hus. Dette forandrer likevel ikke på det faktum at kirken består av levende mennesker.

Bak ordet «kirke» ligger et hebraisk ord, som i GT brukes om forsamlingen av Israels folk, særlig den gudstjeneste-feirende forsamlingen i templet. Det greske ordet gjengis dels med «kirke» (f.eks. 1 Kor 12,28) og dels med «menighet» (f.eks. Rom 16,16). Det kan være snakk om både *Guds* menighet (1 Kor 1,2) og *Kristi* menighet (Rom 16,16). Det siste tilsvarer det sterkt betonte «min» kirke i Matt 16,18. Det er messiastidens gudsfolk det er snakk om.

Noen benekter at Jesus ville stifte en kirke. De hevder at kirke-ordet hos Matteus er en senere tilføyelse som kirken bruker til å begrunne sin eksistens. Derfor legger den ordene i munnen på Jesus. Matteus mener åpenbart noe annet.

■ ***Tenk over*** hva kirke eller menighet er - hva den betyr for den kristne troen, og hvordan den best kan fungere. Trekk inn f.eks. følgende skriftsteder: 1 Kor 3,10-17; 12,12-31; Ef 1,22-23; 2,19-22; 4,1-16; 1 Pet 2,4-10.